ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

«Ο ρόλος των ξένων επενδύσεων σε αναπτυσσόμενες ευρωπαϊκές χώρες.»

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Εισηγητής: Σάββας Νίκας ΑΜ:20307

Επιβλέπων: Δρ. Σκουλουδάκης Εμμανουήλ

© 2024

HELLENIC MEDITERRANEAN UNIVERSITY

SCHOOL OF MANAGEMENT AND ECONOMICS SCIENCE

DEPARTMENT OF MANAGEMENT SCIENCE AND TECHNOLOGY

«The Role of Foreign Investments in Developing European Countries»

DIPLOMA THESIS

Student : Savvas Nikas AM:20307

Supervisor : Dr. Emmanouil Skouloudakis

© 2024

<u>Υπεύθυνη Δήλωση</u> *: Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του ΕΛ.ΜΕ.ΠΑ.*

Σάββας Νίκας ΑΜ:20307

Περίληψη

Η παρούσα εργασία διερευνά τις ιδιαιτερότητες των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) εξετάζοντας τις θεωρητικές τους βάσεις, τους βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες και τη σχέση τους με την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Η μελέτη ξεκινά με μια ολοκληρωμένη εξέταση της ιστορίας και της ταξινόμησης των θεωριών για τις ΑΞΕ, υπογραμμίζοντας τις σημαντικές συνεισφορές διαφόρων οικονομικών σχολών σκέψης. Στη συνέχεια, η μελέτη διερευνά τις κύριες θεωρίες που εξηγούν τις ροές ΑΞΕ, όπως το εκλεκτικό παράδειγμα, η θεωρία της εσωτερίκευσης και η θεωρία του κύκλου ζωής του προϊόντος, μεταξύ άλλων.

Παρέχεται λεπτομερής ανάλυση των προσδιοριστικών παραγόντων των ΑΞΕ, με έμφαση στις υποδομές, το εμπορικό άνοιγμα, τον πληθωρισμό, τη διαφθορά και το μέγεθος της αγοράς. Οι παράγοντες αυτοί είναι καθοριστικοί για τη διαμόρφωση των επενδυτικών αποφάσεων, ιδίως για τις πολυεθνικές εταιρείες (πολυεθνικές) που επιδιώκουν να επεκταθούν σε νέες αγορές. Η έρευνα αξιολογεί περαιτέρω τον ρόλο του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) ως δείκτη των οικονομικών επιδόσεων και τον αντίκτυπό του στις εισροές ΑΞΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ρίχνοντας φως στον τρόπο με τον οποίο η οικονομική υγεία και οι επενδύσεις είναι αλληλένδετες.

Εκτός από τις θεωρητικές διερευνήσεις, το έγγραφο συζητά πρακτικά παραδείγματα χωρών και περιφερειών εντός της ΕΕ που προσέλκυσαν με επιτυχία ΑΞΕ αξιοποιώντας τα μοναδικά τους πλεονεκτήματα. Αυτό περιλαμβάνει μια αξιολόγηση των παραγόντων που επηρεάζουν την επιλογή της τοποθεσίας ΑΞΕ, όπως το κόστος εργασίας, το ρυθμιστικό περιβάλλον και η πολιτική σταθερότητα. Η εργασία καταλήγει με ιδέες για το πώς τα κράτη της ΕΕ μπορούν να βελτιστοποιήσουν τις στρατηγικές τους για την προσέλκυση ΑΞΕ και την ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης, τονίζοντας τη σημασία ενός υποστηρικτικού πλαισίου πολιτικής, της ανάπτυξης υποδομών και της προώθησης ενός φιλικού προς τις επιχειρήσεις περιβάλλοντος.

Λέξεις-κλειδιά: ΑΞΕ, Προσδιοριστικοί παράγοντες των ΑΞΕ, Μέγεθος αγοράς, Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), Πολυεθνικές Επιχειρήσεις (ΠΕ), Επενδυτικές Αποφάσεις, Οικονομικές Επιδόσεις, Εισροές ΑΞΕ, Παράγοντες Τοποθεσίας.

Abstract

This thesis explores the intricacies of Foreign Direct Investment (FDI) by delving into its theoretical foundations, key determinants, and its relationship with the European Union (EU). The study begins with a comprehensive examination of the history and classification of FDI theories, highlighting significant contributions from various economic schools of thought. The paper then investigates the main theories that explain FDI flows, such as the eclectic paradigm, internalization theory, and product life cycle theory, among others.

A detailed analysis of the determinants of FDI is provided, focusing on infrastructure, trade openness, inflation, corruption, and market size. These factors are pivotal in shaping investment decisions, especially for multinational corporations (MNCs) seeking to expand into new markets. The research further evaluates the role of Gross Domestic Product (GDP) as an indicator of economic performance and its impact on FDI inflows in the European Union, shedding light on how economic health and investment are interconnected.

In addition to theoretical explorations, the paper discusses practical examples of countries and regions within the EU that have successfully attracted FDI by leveraging their unique strengths. This includes an assessment of the factors influencing the choice of FDI location, such as labor costs, regulatory environment, and political stability. The thesis concludes with insights into how EU nations can optimize their strategies to attract FDI and enhance economic growth, emphasizing the importance of a supportive policy framework, infrastructure development, and fostering a business-friendly environment.

Key words: Foreign Direct Investment (FDI), Determinants of FDI, Market Size, Gross Domestic Product (GDP), Multinational Corporations (MNCs), Investment Decisions, Economic Performance, FDI Inflows, Location Factors.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη 2

Abstract 3

1. Εισαγωγή 5

2. Θεωρητικό Υπόβαθρο Άμεσων Ξένων Επενδύσεων 9

2.1 Ιστορική αναδρομή, προέλευση και ταξινόμηση θεωριών ΑΞΕ 9

2.2 Κύριες θεωρίες ΑΞΕ 13

2.3 Προσδιοριστικοί παράγοντες ΑΞΕ 21

i. Υποδομές 22

ii. Εμπορικό άνοιγμα 25

iii. Πληθωρισμός 27

iv. Διαφθορά 28

i. Μέγεθος αγοράς 29

3. ΑΞΕ και Ευρωπαϊκή Ένωση 31

3.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και ΑΞΕ 35

3.2 Συμπεράσματα εισροών εκροών για την ΕΕ 39

4. Παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή τόπου εγκατάστασης άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) 42

4.1 Θεωρίες που εφαρμόζονται για τον καθορισμό της επιλογής του τόπου εγκατάστασης των ΑΞΕ 43

4.2 Παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή του τόπου εγκατάστασης των άμεσων ξένων επενδύσεων 47

4.3 Παραδείγματα προσέλκυσης ΑΞΕ 55

Συμπεράσματα 59

Βιβλιογραφία 64

1. Εισαγωγή

Η διαδικασία μετάβασης από τον κομμουνισμό-κεντρικό σχεδιασμό στον καπιταλισμό-ανοικτή οικονομία, στις περισσότερες από τις χώρες μετάβασης έχει υποστεί δομικές και δραματικές αλλαγές. Το εγχώριο κεφάλαιο, στις περισσότερες από αυτές τις χώρες μετάβασης και στο Κοσσυφοπέδιο, δεν ήταν σε θέση να καλύψει τις τεράστιες επενδυτικές ανάγκες που απαιτούσε η μετάβαση. Στα πρώτα στάδια της μεταβατικής διαδικασίας, η σημασία των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) θεωρείται κρίσιμη και αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. Σε γενικές γραμμές, η πρακτική της προσέλκυσης ΑΞΕ ενσωμάτωσε συνήθως πολυάριθμα φορολογικά και νομισματικά κίνητρα. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η προσέλκυση ΑΞΕ θα πρέπει (εκτός από τα νομισματικά και φορολογικά κίνητρα) να συνοδεύεται από ανάπτυξη και αύξηση του επιπέδου του ανθρώπινου κεφαλαίου, ως προϋπόθεση για την προσέλκυση των σωστών ΑΞΕ και όχι κάθε είδους ξένων επενδύσεων - κάτι που συνέβη στο Κοσσυφοπέδιο. Ο καθορισμός του είδους των ξένων επενδύσεων που θα προσελκύσει μια χώρα είναι ένα πολύ σημαντικό βήμα όσον αφορά την ανάπτυξη και τον προσανατολισμό του διαθέσιμου αποθέματος ανθρώπινου κεφαλαίου.

Λόγω των διαρθρωτικών προβλημάτων με το ανθρώπινο κεφάλαιο, οι χώρες που έχουν υψηλή ανεργία προσπαθούν μερικές φορές να προσελκύσουν κάθε είδους ΑΞΕ, ακόμη και αν αποδειχθεί ότι βοηθούν περιορισμένα, αλλά μειώνουν την υψηλή ανεργία. Τέτοιες επενδύσεις (rent seekers) δεν είναι απαραίτητα μακροπρόθεσμα προσανατολισμένες και δεν δημιουργούν μακροπρόθεσμη απασχόληση και βιώσιμη ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου. Επιπλέον, σύμφωνα με τον Hoti (2005), οι επενδύσεις αυτές, βραχυπρόθεσμα, ωθούν επίσης τη μισθολογική ανισότητα, ασκώντας έτσι ισχυρή πίεση στο δημόσιο τομέα για αυξήσεις μισθών. Στην αρχή της μετάβασης από τον κομμουνισμό στον καπιταλισμό, πολλοί ερευνητές υποστήριξαν ότι το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης που ενσωματώνεται στο ανθρώπινο κεφάλαιο εντός των οικονομιών μετάβασης ήταν σχετικά υψηλό (Spagat, 2006). Ωστόσο, αργότερα, αρκετοί ερευνητές και εμπειρικές μελέτες από γνωστά διεθνή ιδρύματα πρότειναν ότι οι οικονομίες μετάβασης υστερούν σε σύγκριση με τις βιομηχανικές χώρες όσον αφορά την ποιότητα του εργατικού δυναμικού τους (EBRD, 2008).

Ένα από αυτά είναι η προσφορά εκπαιδευμένου και μορφωμένου ανθρώπινου κεφαλαίου (UNDP, 2010). Δεδομένου ότι η προσέλκυση ΑΞΕ έχει προϋποθέσεις, χωρίς αμφιβολία, η κατάσταση αυτή λειτούργησε ως μεγάλο εμπόδιο για την προσέλκυση

υψηλότερων και ποιοτικών ΑΞΕ στις χώρες αυτές. Εξαιτίας αυτού, στην περίπτωση του Κοσσυφοπεδίου, το οποίο κατοικείται σε μεγάλο βαθμό από νέους ανθρώπους και έχει υψηλή ανεργία, είναι πολύ σημαντικό να δημιουργηθούν ισχυρές γέφυρες μεταξύ της εκπαίδευσης και της οικονομικής ανάπτυξης, άρα και της προσέλκυσης ΑΞΕ. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, και σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, το πρόβλημα του ανθρώπινου κεφαλαίου δεν είχε προβλεφθεί κατά τα πρώτα χρόνια της μετάβασης. Όταν ξεκίνησε η μετάβαση, ορισμένοι ερευνητές υποστήριξαν ότι το επίπεδο του ανθρώπινου κεφαλαίου στις χώρες μετάβασης ήταν αρκετά υψηλό και δεν αποτελούσε πρόβλημα για τις χώρες αυτές. Η άποψη αυτή στηριζόταν σε απλουστευμένο υποκατάστατο συγκρίνοντας τα ποσοστά εγγραφής στα εκπαιδευτικά ιδρύματα των χωρών μετάβασης με εκείνα των αναπτυγμένων χωρών. Στην περίπτωση αυτή, ο Spagat (2001 & 2006) δείχνει ότι με βάση τα εκπαιδευτικά επίπεδα θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι οι οικονομίες μετάβασης βρίσκονται σε εξαιρετική κατάσταση όσον αφορά το ανθρώπινο κεφάλαιο. Ωστόσο, αργότερα έγινε αντιληπτό ότι οι δεξιότητες, οι γνώσεις και η εκπαίδευση που υπάρχουν μπορεί να μην είναι σχετικές για τους ξένους επενδυτές από τις βιομηχανικές χώρες. Μια έκθεση της EBRD (2000), η οποία επιβεβαιώθηκε και το 2008, ανέφερε ότι οι εταιρείες στις οικονομίες μετάβασης υστερούν σε σχέση με εκείνες των προηγμένων βιομηχανικών χωρών όσον αφορά την ποιότητα του εργατικού δυναμικού τους. Πολλοί ειδικευμένοι εργαζόμενοι εκτελούν εργασίες που δεν ανταποκρίνονται στο επίπεδο εκπαίδευσής τους και με την πάροδο του χρόνου η ικανότητά τους να εκτελούν καθήκοντα υψηλού επιπέδου θα μειωθεί.

Σημείο εκκίνησης αποτελεί η μελέτη των Druska κ.ά., (2001), οι οποίοι επιβεβαίωσαν το πρόβλημα του ανθρώπινου κεφαλαίου στις χώρες μετάβασης. Στη μελέτη τους, οι Druska και συν (2001) έδειξαν ότι υπάρχει σημαντική αναντιστοιχία μεταξύ του είδους των δεξιοτήτων και ικανοτήτων που απαιτεί η νέα οικονομία και οι ξένοι επενδυτές και των ειδών των δεξιοτήτων και ικανοτήτων που διαθέτουν οι εργαζόμενοι. Κατά συνέπεια, η αναντιστοιχία μεταξύ του τεράστιου αποθέματος ανθρώπινου κεφαλαίου (η προσφορά) και των απαραίτητων δεξιοτήτων που απαιτούνται (η ζήτηση) από τις ξένες επιχειρήσεις θεωρείται ότι αποτελεί εμπόδιο για την προσέλκυση ΑΞΕ, ιδίως των ξένων επενδυτών που χρειάζονται εξειδικευμένο και εκπαιδευμένο ανθρώπινο κεφάλαιο για τις δραστηριότητές τους στη χώρα υποδοχής. Το φαινόμενο αυτό τονίστηκε περισσότερο για τις χώρες μετάβασης που εισήλθαν πολύ αργά στη διαδικασία μετάβασης και οι ΑΞΕ θεωρήθηκαν ως σημαντική ένεση για την ενίσχυση των επενδυτικών ικανοτήτων. Πιο συγκεκριμένα, οι Talpos & Enache (2010) υποστηρίζουν ότι οι εισροές ΑΞΕ στην Κεντρική και Ανατολική

Ευρώπη (CEE) "έχουν συγκεκριμένα μοτίβα ανθρώπινου κεφαλαίου, διαφορετικά από αυτά που χαρακτηρίζουν τις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες χώρες" (σ. 487). Έχοντας πει αυτά, μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι το ανθρώπινο κεφάλαιο έχει σημασία για την προσέλκυση εισροών ΑΞΕ και μπορεί να επιταχύνει τη μεταφορά τεχνογνωσίας από τον ξένο επενδυτή στη χώρα υποδοχής. Η σημασία του ανθρώπινου κεφαλαίου στην οικονομική ανάπτυξη είναι ευρέως αποδεκτή στις μέρες μας. Έχει αποδειχθεί ότι στόχος της ανάπτυξης είναι ο άνθρωπος, ο οποίος είναι ταυτόχρονα ο φορέας και ο αποδέκτης της ανάπτυξης.

Μετά τη δεκαετία του 1960, και λόγω της εμφάνισης των πολιτικών παγκοσμιοποίησης και απελευθέρωσης του εμπορίου, η επέκταση των άμεσων ξένων επενδύσεων αυξήθηκε αξιοσημείωτα. Οι αλλαγές αυτές παρακίνησαν πολλούς ερευνητές να εξετάσουν το ζήτημα των πολυεθνικών εταιρειών και της διεθνούς κίνησης κεφαλαίων. Ως εκ τούτου, πολλοί οικονομολόγοι ενδιαφέρθηκαν να εξηγήσουν διάφορες πτυχές αυτού του φαινομένου, ακόμη και αν υιοθετούν διαφορετική οπτική γωνία. Για παράδειγμα, στο πρώιμο στάδιο των ερευνών για τις ΑΞΕ, οι θεωρίες για τις ΑΞΕ στηρίζονταν στην προοπτική της εμπορικής θεωρίας (Faeth, 2009).

Σε γενικές γραμμές, οι θεωρίες αυτές στόχευαν στη διερεύνηση λόγων όπως το γιατί οι πολυεθνικές αναλαμβάνουν ΑΞΕ και το γιατί ορισμένες επιχειρήσεις προτιμούν να ασκούν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες σε μια συγκεκριμένη χώρα αντί σε κάποια άλλη. Στο πλαίσιο αυτό, η οικονομική βιβλιογραφία ανέφερε ότι οι θεωρίες των ΑΞΕ θα μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν σε δύο τύπους. Ο πρώτος είναι οι θεωρίες ΑΞΕ σε μακροοικονομική προοπτική και ο άλλος αφορά το μικροεπίπεδο. Ένα διαφορετικό είδος βιβλιογραφίας ταξινόμησε τις θεωρίες των ΑΞΕ από την αναπτυξιακή προοπτική, η οποία συνδυάζει τόσο τις θεωρίες των ΑΞΕ σε μικροοικονομικό όσο και σε μακροοικονομικό επίπεδο και εξέτασε τις πολιτικές και τους παράγοντες που προσελκύουν ΑΞΕ, καθώς και τους λόγους για τους οποίους οι επιχειρήσεις προτιμούν να επενδύουν στο εξωτερικό και πώς πραγματοποιούν την είσοδό τους στις ξένες χώρες. Σύμφωνα με τους Faeth (2009) και Denisia (2010), οι τρέχουσες έρευνες στον τομέα των άμεσων ξένων επενδύσεων δείχνουν ότι δεν υπάρχει ενιαία θεωρία των άμεσων ξένων επενδύσεων, η οποία να εξηγεί τις άμεσες ξένες επενδύσεις και την απόφαση εγκατάστασης των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Και κάθε μεμονωμένο επιχείρημα προσθέτει κάποια νέα στοιχεία και επικρίσεις στις υπάρχουσες θεωρίες. Το παρόν κεφάλαιο ρίχνει φως στα κύρια στάδια ανάπτυξης των θεωριών για τις ΑΞΕ και περιγράφει τις θεωρίες που ενισχύουν την κατανόηση του φαινομένου των ΑΞΕ,

μέσω της παρουσίασης μιας περίληψης των σχετικών θεωριών, υποθέσεων και σχολών σκέψης που συμβάλλουν στην κατανόηση και τα θεμελιώδη κίνητρα των ροών ΑΞΕ.

Η επισκόπηση αυτών των θεωριών θα συμβάλει στην επιλογή κατάλληλων μεταβλητών και υποκατάστατων, θα βοηθήσει στα αναμενόμενα πρόσημα των επεξηγηματικών μεταβλητών και θα υποστηρίξει τα επιχειρήματα που θα χρησιμοποιηθούν στην εμπειρική εκτίμηση και συζήτηση.

2. Θεωρητικό Υπόβαθρο Άμεσων Ξένων Επενδύσεων

2.1 Ιστορική αναδρομή, προέλευση και ταξινόμηση θεωριών ΑΞΕ

Η προέλευση των ΑΞΕ δεν είναι πλήρως κατανοητή. Παρόλο που υπάρχουν πολλές σχολές σκέψης που έχουν χρησιμοποιηθεί για να εξηγήσουν το φαινόμενο αυτό, δεν υπάρχει ακόμη συναίνεση για κάποια ανώτερη ή γενική θεωρία των ΑΞΕ. Η θεωρία των ΑΞΕ χρονολογείται από τις πρώτες εργασίες του Smith (1776) [όπως αναφέρεται στο Smith, 1937] και του Ricardo (1817) και σχετίζεται με τη διεθνή εξειδίκευση της παραγωγής. Στη θεωρία του Smith για το απόλυτο πλεονέκτημα, εξήγησε ότι το εμπόριο μεταξύ δύο εθνών θα πραγματοποιηθεί εάν μια χώρα είναι σε θέση να παράγει και να εξάγει αγαθά χρησιμοποιώντας μια δεδομένη ποσότητα κεφαλαίου και εργασίας, περισσότερο από τον πλησιέστερο ανταγωνιστή της (απόλυτο πλεονέκτημα). Ωστόσο, η θεωρία του Smith δεν εξηγούσε πώς προέκυπτε το εμπόριο μεταξύ χωρών όπου η μία χώρα δεν ασχολείται με την παραγωγή.

Τότε εμφανίστηκε το έργο του Ricardo (1817), για να εξηγήσει τις ΑΞΕ χρησιμοποιώντας τη θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος. Ο Ricardo ενδιαφερόταν περισσότερο για τις διεθνείς μετακινήσεις συντελεστών παραγωγής, καθώς ήταν της γνώμης ότι η εργασία και το κεφάλαιο ήταν κινητά στο εσωτερικό της χώρας, αλλά όχι πέρα από τα σύνορα. Ωστόσο, η θεωρία του ήταν ελαττωματική, διότι βασιζόταν στις παραδοχές δύο χωρών, δύο προϊόντων και τέλειας κινητικότητας των συντελεστών παραγωγής, αλλά και πάλι δεν δικαιολογούσε τις διεθνείς κινήσεις κεφαλαίων. Αυτό έρχεται επομένως σε άμεση αντίθεση με την άποψη ότι, σε έναν κόσμο που χαρακτηρίζεται από τέλειο ανταγωνισμό, οι ΑΞΕ δεν θα υπήρχαν ούτως ή άλλως (Kindleberger, 1969). Σύμφωνα με την Denisia (2010), εάν οι αγορές ήταν αποτελεσματικές, χωρίς εμπόδια στο εμπόριο ή τον ανταγωνισμό- το διεθνές εμπόριο θα ήταν ο μόνος τρόπος συμμετοχής στις παγκόσμιες αγορές. Σε αυτό το πλαίσιο, όταν ο Hymer (1976) δημοσίευσε τη διατριβή του το 1960, έθεσε τα θεμέλια για να καταλήξουν άλλοι συγγραφείς σε πιο εύλογες θεωρίες για τις ΑΞΕ. Στα επιχειρήματά του, διαπίστωσε ότι οι ΑΞΕ υποκινούνται από την ανάγκη να μειωθεί ή να εξαλειφθεί ο διεθνής ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων, καθώς και από την επιθυμία των πολυεθνικών εταιρειών (πολυεθνικές) να αυξήσουν τις αποδόσεις τους που αποκτούν από τη χρήση ειδικών πλεονεκτημάτων.

Ο Mundell (1957) ανέπτυξε ένα υπόδειγμα 2 τομέων για τις διεθνείς ροές κεφαλαίου, σύμφωνα με το οποίο οι ροές κεφαλαίου θεωρούνταν υποκατάστατο του διεθνούς εμπορίου, με αποτέλεσμα την εξίσωση των τιμών των συντελεστών μεταξύ των χωρών. Ο Mundell (1957) επέκτεινε τη θεωρία του Ricardo για το συγκριτικό πλεονέκτημα αναπτύσσοντας ένα υπόδειγμα που περιλαμβάνει δύο χώρες, δύο προϊόντα, δύο παραγωγικούς συντελεστές και δύο πανομοιότυπες συναρτήσεις παραγωγής και στις δύο χώρες (Denisia, 2010). Ωστόσο, το υπόδειγμα του Mundell εξέταζε περισσότερο τις βραχυπρόθεσμες, διεθνείς επενδύσεις τύπου χαρτοφυλακίου παρά τις ΑΞΕ και, ως εκ τούτου, δεν μπορούσε να εξηγήσει τη διεθνή παραγωγή μέσω των ΑΞΕ. Πολλές από τις προηγούμενες θεωρίες βασίζονταν κυρίως στις

ΗΠΑ και την Ευρώπη. Για να διορθώσουν τις ελλείψεις του υποδείγματος του Mundell, οι Kojima και Ozawa (1984) πλαισίωσαν το υπόδειγμά τους στην Ιαπωνία και προέβαλαν το επιχείρημα ότι οι ΑΞΕ πραγματοποιούνται εάν μια χώρα έχει συγκριτικό μειονέκτημα στην παραγωγή ενός προϊόντος, ενώ το διεθνές εμπόριο εξαρτάται από το συγκριτικό πλεονέκτημα. Η εμφάνιση και η τάση των επενδύσεων μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (στροφή από τις εξαγωγές στις ΑΞΕ) που πραγματοποιήθηκαν από τις αμερικανικές επιχειρήσεις στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης μεταξύ 1950 και 1970 μπορεί να εξηγηθεί με τη θεωρία του κύκλου ζωής του προϊόντος (PLC) του Vernon (1966).

Σύμφωνα με τη θεωρία του, οι επιχειρήσεις περνούν από τέσσερις κύκλους παραγωγής: καινοτομία, ανάπτυξη, ωριμότητα και παρακμή. Οι βασικές αρχές αυτής της θεωρίας ήταν η τεχνολογική καινοτομία και η επέκταση της αγοράς- συνεπώς, ενώ η τεχνολογία εξασφάλιζε τη σύλληψη και την ανάπτυξη ενός νέου προϊόντος, το μέγεθος της αγοράς επηρέαζε την έκταση και το είδος του διεθνούς εμπορίου. Στο αρχικό στάδιο, τα νέα προϊόντα εφευρίσκονται, παράγονται και πωλούνται στις εσωτερικές αγορές. Εάν το προϊόν είναι επιτυχές, η παραγωγή αυξάνεται, νέες αγορές διεισδύουν και οι εξαγωγές αναπτύσσονται. Αυτή είναι η μετάβαση από την ανάπτυξη στην ωριμότητα. Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης ωρίμανσης εμφανίζονται επίσης ανταγωνιστές και ο δημιουργός του προϊόντος εγκαθιστά στη συνέχεια μια μονάδα παραγωγής στη χώρα της ξένης αγοράς για να καλύψει την αυξανόμενη ζήτηση. Το προϊόν τυποποιείται και οι αυξανόμενες επενδύσεις κατευθύνονται στη συνέχεια σε οποιαδήποτε παγκόσμια τοποθεσία που

προσφέρει το χαμηλότερο κόστος εισροών. Μετά από αυτό, το προϊόν εξάγεται πίσω στη χώρα της αρχικής καινοτομίας (ο εξαγωγέας γίνεται εισαγωγέας σύμφωνα με το PLC), όπου τελικά καταργείται σταδιακά και το PLC ξεκινά από την αρχή με την καινοτομία ενός ακόμη προϊόντος, καθώς για να βγει από τη φάση της παρακμής, η επιχείρηση πρέπει να είναι και πάλι καινοτόμος (Nayak & Choudhury, 2014). Αυτό ακριβώς συνέβη όταν οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις άρχισαν να μιμούνται τα αμερικανικά προϊόντα που εξάγονταν σε αυτές- οι αμερικανικές επιχειρήσεις έπρεπε να δημιουργήσουν υποδομές παραγωγής στις τοπικές αγορές προκειμένου να διατηρήσουν τα μερίδια αγοράς τους (Denisia, 2010).

Όπως και άλλες θεωρίες ΑΞΕ, η θεωρία PLC έχει τους περιορισμούς της. Πρωτίστως, όπως επισημαίνεται από τον Boddewyn (1985), ο κύκλος ζωής του προϊόντος δεν είναι παρά μια απλή θεωρία, διότι δεν έχει δοκιμαστεί εμπειρικά. Η θεωρία PLC δεν λαμβάνει επίσης υπόψη όλους τους προσδιοριστικούς παράγοντες των ΑΞΕ, καθώς, για παράδειγμα, εξηγεί μόνο τις πτυχές της θέσης των μεταποιητικών υποδομών, αλλά όχι την ιδιοκτησία τους (π.χ. κατασκευή με άδεια ή σύσταση θυγατρικών). Η θεωρία αποτελεί μια απλουστευμένη διαδικασία λήψης αποφάσεων, η οποία υποθέτει ένα ομαλό, διαδοχικό ταξίδι χωρίς εμπόδια, και είναι περισσότερο εφαρμόσιμη σε κλάδους που χρησιμοποιούν την τεχνολογία για την καινοτομία της (Buckley & Casson, 1976). Η θεωρία PLC επικρίθηκε περαιτέρω για την αποτυχία της να εξηγήσει γιατί είναι κερδοφόρο για μια επιχείρηση να επιδιώξει ΑΞΕ αντί να διατηρήσει τη στρατηγική εξαγωγών, ούτε για τη χρονική στιγμή της κίνησης για διεθνείς επενδύσεις (Nayak & Choudhury, 2014).

Σύμφωνα με τον Boddewyn (1983), στις αρχές της δεκαετίας του 1980, μια ομάδα ερευνητών, όπως οι Casson (1979), Calvet (1981), Grosse (1985) και Rugman (1980), διατύπωσαν τις δικές τους εκδοχές των θεωριών των ΑΞΕ. Παρόλο που ορισμένοι από αυτούς τους ερευνητές κατέβαλαν συντονισμένη προσπάθεια να ενσωματώσουν τις θεωρίες του κεφαλαίου, της τοποθεσίας, της βιομηχανικής οργάνωσης, της ανάπτυξης της επιχείρησης, της αποτυχίας της αγοράς, της συναλλαγματικής ισοτιμίας, του επενδυτικού χαρτοφυλακίου και του κύκλου ζωής του προϊόντος σε μια συνολική θεωρία για να προσπαθήσουν να εξηγήσουν τα κίνητρα και τα πρότυπα των ΑΞΕ, τα περισσότερα εύσημα αποδίδονται στο εκλεκτικό παράδειγμα (θεωρία) της διεθνούς παραγωγής του Dunning (Boddewyn, 1983). Η πιο γνωστή θεωρία των ΑΞΕ είναι το εκλεκτικό παράδειγμα του Dunning του 1977, στο οποίο αναφέρει ότι οι ΑΞΕ συμβαίνουν υπό διαφορετικά σενάρια πλεονεκτημάτων ιδιοκτησίας, χωροθέτησης και εσωτερικοποίησης (OLI). Η θεωρία αυτή

θα συζητηθεί λεπτομερώς στη συνέχεια, καθώς θα συγκριθεί με πιο πρόσφατες θεωρίες των ΑΞΕ. Για τους προαναφερθέντες λόγους, σήμερα, οι Popovici και Calin (2014) καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η θεωρία των ΑΞΕ βασίζεται σε τρεις ενοποιητικές θεωρίες - τη θεωρία της διεθνούς κεφαλαιαγοράς, τη θεωρία της επιχείρησης και τη θεωρία του διεθνούς εμπορίου.

Ως εκ τούτου, επιβάλλεται περαιτέρω η εξέταση των θεωριών για τις ΑΞΕ από δύο οικονομικές οπτικές γωνίες: τη μακροοικονομική και τη μικροοικονομική άποψη για τις ΑΞΕ.

Σύμφωνα με την Denisia (2010), η μακροοικονομική άποψη για τις ΑΞΕ είναι ότι οι ίδιες οι ΑΞΕ είναι ένα είδος διασυνοριακής ροής κεφαλαίων, μεταξύ των χωρών προέλευσης και υποδοχής, και αποτυπώνονται στην κατάσταση του ισοζυγίου πληρωμών των χωρών, με τη μεταβλητή ενδιαφέροντος να είναι οι ροές κεφαλαίων και τα αποθέματα, τα έσοδα που προκύπτουν από τις επενδύσεις αυτές. Από την άλλη πλευρά, η μικροοικονομική προοπτική αφορά τα κίνητρα για επενδύσεις πέρα από τα εθνικά σύνορα, όπως τα βλέπει ο επενδυτής. Αυτό προκύπτει από τον Shin (1998), ο οποίος εξέτασε κριτικά τις υπάρχουσες θεωρίες για τις ΑΞΕ και ανέφερε διάφορους μελετητές που ταξινόμησαν τις θεωρίες για τις ΑΞΕ με παρόμοιο τρόπο. Ο Petrochilos (1983) ταξινόμησε τις μακροοικονομικές αποφάσεις ΑΞΕ με βάση μεταβλητές που καθορίζουν την επενδυτική απόφαση (όπως αναφέρεται στον Shin, 1998, σ. 186) και μιμούνται την επενδυτική συμπεριφορά των επιχειρήσεων, υπό τη σημασία του μεγέθους της αγοράς της χώρας υποδοχής, όπως μετράται από το ΑΕΠ, της ανάπτυξης του μεγέθους της αγοράς, των τιμών των συντελεστών παραγωγής, των επιτοκίων, της κερδοφορίας και της προστασίας των επενδυτών από δασμούς και άλλα τέτοια στοιχεία.

Σύμφωνα με τον ίδιο, οι μικροοικονομικοί προσδιοριστικοί παράγοντες, που προέρχονται από τη θεωρία της βιομηχανικής οργάνωσης (θεωρία της επιχείρησης), αφορούν περισσότερο τα χαρακτηριστικά της επιχείρησης και του κλάδου που θα έδιναν στις πολυεθνικές επιχειρήσεις ορισμένα πλεονεκτήματα έναντι των εγχώριων επιχειρήσεων. Ο Caves (1971) δίνει παραδείγματα αυτών των χαρακτηριστικών όπως η διαφοροποίηση των προϊόντων, η τεχνολογία, ο κύκλος ζωής των προϊόντων και το μέγεθος της επιχείρησης, όπως μετράται από τις πωλήσεις της ή την αξία των περιουσιακών της στοιχείων. Ένας άλλος μελετητής που ταξινόμησε τις θεωρίες των ΑΞΕ κατά μακροοικονομικές και μικροοικονομικές απόψεις ήταν ο Gray (1981). Σύμφωνα με αυτόν,

οι μακροοικονομικές θεωρίες ΑΞΕ δίνουν έμφαση σε παράγοντες που αφορούν συγκεκριμένες χώρες και είναι περισσότερο ευθυγραμμισμένες με το εμπόριο και τα διεθνή οικονομικά, ενώ οι μικροοικονομικές θεωρίες ΑΞΕ αφορούν συγκεκριμένες επιχειρήσεις, σχετίζονται με την ιδιοκτησία και τα οφέλη από την εσωτερίκευση και τείνουν προς τα βιομηχανικά οικονομικά και τις ατέλειες της αγοράς.

Ο Lipsey (2004) περιγράφει τη μακροοικονομική θεώρηση που θεωρεί τις ΑΞΕ ως μια συγκεκριμένη μορφή ροής κεφαλαίων μέσω των εθνικών συνόρων, από τις χώρες προέλευσης προς τις χώρες υποδοχής, η οποία μετράται σε στατιστικές του ισοζυγίου πληρωμών. Οι ροές αυτές δημιουργούν μια συγκεκριμένη μορφή αποθεμάτων κεφαλαίου στις χώρες υποδοχής, δηλαδή την αξία των επενδύσεων της χώρας προέλευσης σε οντότητες, συνήθως εταιρείες, που ελέγχονται από έναν ιδιοκτήτη της χώρας προέλευσης ή στις οποίες ένας ιδιοκτήτης της χώρας προέλευσης κατέχει ένα ορισμένο μερίδιο των δικαιωμάτων ψήφου. Ο Lipsey (2004) εξηγεί περαιτέρω ότι οι μεταβλητές ενδιαφέροντος είναι η ροή του χρηματοοικονομικού κεφαλαίου, η αξία του αποθέματος κεφαλαίου που συσσωρεύεται από τις επιχειρήσεις που επενδύουν και οι ροές εισοδήματος από τις επενδύσεις. Οι προσδιοριστικοί παράγοντες σε μακροεπίπεδο που επηρεάζουν την ικανότητα μιας χώρας υποδοχής να προσελκύει ΑΞΕ περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, το μέγεθος της αγοράς, τον ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης, το ΑΕΠ, τις υποδομές, τους φυσικούς πόρους, θεσμικούς παράγοντες όπως η πολιτική σταθερότητα της χώρας. Οι διάφορες θεωρίες αναλύονται παρακάτω.

2.2 Κύριες θεωρίες ΑΞΕ

Θεωρία κεφαλαιαγοράς

Η θεωρία της κεφαλαιαγοράς αποτελεί μέρος της θεωρίας των επενδύσεων χαρτοφυλακίου και θεωρείται μία από τις παλαιότερες θεωρίες που εξηγούν την ιδέα πίσω από την επέκταση των επιχειρήσεων στο εξωτερικό. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, οι ΑΞΕ καθορίζονται κυρίως από το επιτόκιο και την αξία του νομίσματος της χώρας υποδοχής. Ο Aliber (1971) υποστήριξε ότι οι επιχειρήσεις είναι πιο πιθανό να επεκταθούν στο εξωτερικό όταν η αξία του νομίσματός τους στη χώρα προέλευσης είναι ισχυρή. Ενώ, οι επιχειρήσεις που φιλοξενούνται από χώρες με αδύναμο νόμισμα αποφεύγουν να επενδύσουν στο εξωτερικό (Faeth, 2009).

Επιπλέον, οι υψηλότερες διακυμάνσεις του νομίσματος στις χώρες υποδοχής ενθαρρύνουν τις ξένες επιχειρήσεις να δανείζονται χρήματα με χαμηλότερο επιτόκιο από τις εγχώριες επιχειρήσεις. Σύμφωνα με τον Boddewyn (1985), η θεωρία της κεφαλαιαγοράς εξηγεί τους λόγους πίσω από τις επενδύσεις των επιχειρήσεων στο εξωτερικό, όπου ανέφερε τρεις καταστάσεις που ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στο εξωτερικό. Πρώτον, χαμηλότερη (υποτιμημένη) συναλλαγματική ισοτιμία στη χώρα υποδοχής, η οποία επιτρέπει χαμηλότερο κόστος παραγωγής στις χώρες υποδοχής. Δεύτερον, η απουσία οργανωμένων αγορών κινητών αξιών στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, το ζήτημα που ενθαρρύνει τις ΑΞΕ και όχι τις αγορές κινητών αξιών. Τρίτον, η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με τις αγορές κινητών αξιών στις χώρες αυτές. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ευνοούνται οι ΑΞΕ που επιτρέπουν τον έλεγχο των περιουσιακών στοιχείων της χώρας υποδοχής (Hennart, 2015).

Θεωρία του κύκλου ζωής του προϊόντος

Η θεωρία του κύκλου ζωής του προϊόντος καθιερώθηκε από τον Vernon (1966) και παρείχε ένα ορθολογικό πλαίσιο για την εξήγηση των λόγων πίσω από την εγκατάσταση δραστηριοτήτων σε μια ξένη χώρα. Η θεωρία αυτή χρησιμοποιεί τη θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος και αναλύει τη σχέση μεταξύ του κύκλου ζωής του προϊόντος και των πιθανών ροών ΑΞΕ. Ο Vernon σε αυτή τη θεωρία εξήγησε ορισμένους τύπους ΑΞΕ για τις αμερικανικές εταιρείες στη Δυτική Ευρώπη μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο στη μεταποιητική βιομηχανία, Πιστεύει ότι υπάρχουν τρία στάδια του κύκλου παραγωγής (Dunning & Lundan, 2008).

Πρώτο στάδιο: Καινοτομία (νέο προϊόν): Σε αυτό το στάδιο, οι τοπικές εταιρείες δημιουργούν νέα καινοτόμα προϊόντα κυρίως για την τοπική κατανάλωση και εξάγουν το πλεόνασμα για να εξυπηρετήσουν τις ξένες αγορές. Σε αυτό το στάδιο, το προϊόν δεν είναι τυποποιημένο όσον αφορά το κόστος και τις τελικές προδιαγραφές (Peltoniemi, 2011).

Δεύτερο στάδιο: Προϊόντα ανάπτυξης: Σε αυτό το στάδιο, ο όγκος της ζήτησης αυξάνεται και τα προϊόντα τυποποιούνται περισσότερο, καθώς και η τοπική αγορά φθάνει σε επίπεδο κορεσμού. Ως εκ τούτου, οι τοπικές επιχειρήσεις αρχίζουν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στο εξωτερικό σε διάφορες τοποθεσίες, όπου το κόστος παραγωγής είναι φθηνό και η ανταγωνιστικότητα ενισχύεται.

Τρίτο στάδιο: Ωρίμανση των προϊόντων: Σε αυτό το στάδιο του κύκλου ζωής του προϊόντος, τα χαρακτηριστικά των προϊόντων τυποποιούνται πλήρως και οι εκτιμήσεις της τιμής αντιπροσωπεύουν ζωτικό ρόλο στον ανταγωνισμό. Ως εκ τούτου, αυξήθηκε ο αριθμός των ξένων επιχειρήσεων που επεκτείνονται στο εξωτερικό, ιδίως σε χώρες που δημιουργούν προστιθέμενη αξία για τις παραγωγές τους. Ως εκ τούτου, η εξαγωγική θέση της επιχείρησης απειλείται και η επιχείρηση ωθείται να παράγει αγαθά στη χώρα υποδοχής μέσω των ξένων θυγατρικών της (Chen κ.ά., 2017).

Θεωρία διεθνοποίησης

Η θεωρία της διεθνοποίησης προσπάθησε να δώσει μια άλλη εξήγηση για τις ΑΞΕ, εστιάζοντας στις ενδιάμεσες εισροές και την τεχνολογία. Η θεωρία αυτή θεμελιώθηκε από τους Buckley και Casson (1976) με βάση το θεμελιώδες έργο του Coase (1937), όπου προσπάθησαν να απαντήσουν στο ερώτημα γιατί η παραγωγή διεξάγεται από την ίδια επιχείρηση σε διαφορετικές τοποθεσίες. Στο πλαίσιο αυτό, οι Buckley και Casson (1976) και ο Hennart (1982) ανέπτυξαν τη θεωρία της εσωτερίκευσης, η οποία στηρίχθηκε κυρίως στην υπόθεση των ατελειών της αγοράς, όπου οι επιχειρήσεις επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στο εξωτερικό για να ξεπεράσουν την αποτυχία της αγοράς και να ενισχύσουν το μονοπωλιακό τους πλεονέκτημα (Kang & Jiang, 2012).

Η κεντρική υπόθεση αυτής της θεωρίας είναι ότι οι καθιερωμένες πολυεθνικές επιχειρήσεις έχουν κίνητρο να μειώσουν το κόστος συναλλαγής που σχετίζεται με τις αποτυχίες στην αγορά των ενδιάμεσων προϊόντων, θέμα που αυξάνει την κερδοφορία των επιχειρήσεων αυτών. Οι Buckley και Casson (1976) ταξινόμησαν διάφορους τύπους αποτυχίας της αγοράς που οδηγούν στην εσωτερίκευση. Για παράδειγμα, οι κυβερνητικές παρεμβάσεις στις αγορές δημιουργούν κίνητρο για την τιμολόγηση των μεταβιβάσεων καθώς και την αδυναμία σωστής εκτίμησης των τιμών. Σύμφωνα με τους Buckley και Casson (2009), η εσωτερίκευση λαμβάνει χώρα ως αποτέλεσμα της αποτυχίας της αγοράς στις αγορές ενδιάμεσων εισροών, οι οποίες οδηγούν σε οριζόντια ολοκληρωμένες πολυεθνικές επιχειρήσεις (οριζόντιες ΑΞΕ). Επιπλέον, λόγω της αποτυχίας της αγοράς στις αγορές ενδιάμεσων εκροών, οι οποίες οδηγούν σε κάθετα ολοκληρωμένες πολυεθνικές επιχειρήσεις (vertical FDI).

Θεωρία βιομηχανικής οργάνωσης

Η θεωρία της βιομηχανικής οργάνωσης του Hymer (1976) θεωρείται ως ο πυρήνας που παρέχει επαρκή εξήγηση για τα κίνητρα μιας δραστήριας πολυεθνικής εταιρείας. Ο Hymer ήταν ένας από τους πιο διάσημους οικονομολόγους που καθιέρωσε μια οργανωμένη προσέγγιση προς την κατεύθυνση της κατανόησης των κινήτρων των εγχώριων επιχειρήσεων για την επέκταση των δραστηριοτήτων τους σε διεθνές επίπεδο. Η θεωρία του Hymer βασίζεται στην ιδέα ότι οι επιχειρήσεις επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στο εξωτερικό για να ανταγωνιστούν τις τοπικές επιχειρήσεις και να εκμεταλλευτούν συγκεκριμένες ικανότητες και πλεονεκτική θέση όσον αφορά την προτίμηση των καταναλωτών, το νομικό σύστημα και τον πολιτισμό που δεν μοιράζονται άλλοι ανταγωνιστές σε ξένες χώρες, κάτι που ονομάζεται "μονοπωλιακό πλεονέκτημα". Ωστόσο, η επέκταση στο εξωτερικό εκθέτει τις ξένες επιχειρήσεις σε διάφορους κινδύνους που προέρχονται από την ατέλεια της αγοράς (market failure) (Rugman κ.ά., 2011).

Με βάση αυτό, αυτή η ατέλεια της αγοράς παίρνει διάφορες μορφές, και μπορεί να επηρεάσει την πρόσβαση στις κεφαλαιαγορές, και να προκαλέσει έλλειψη στην ύπαρξη κάποιων συγκεκριμένων διοικητικών δεξιοτήτων, και συνεννόηση στην τιμολόγηση. Επιπλέον, η ανεπάρκεια της αγοράς μπορεί να προέρχεται από κυβερνητικές πολιτικές, όπως οι φόροι, οι δασμοί, τα επιτόκια και οι συναλλαγματικές ισοτιμίες. Έτσι, αυτές οι αδυναμίες πρέπει να αντισταθμιστούν από ορισμένες μορφές ισχύος της αγοράς για να καταστεί η ξένη επένδυση κερδοφόρα. Για παράδειγμα, οι διεθνείς επιχειρήσεις πρέπει να διαθέτουν φθηνότερες πηγές χρηματοδότησης και κάποιο είδος πατενταρισμένης τεχνολογίας. Η ερμηνεία του Hymer επικρίθηκε από τους Dunning και Rugman (1985), όπου απέτυχε να κάνει διάκριση μεταξύ της διαρθρωτικής αποτυχίας της αγοράς και της συναλλακτικής αποτυχίας της αγοράς. Η πρώτη προέρχεται από το ιδιοκτησιακό πλεονέκτημα της επιχείρησης που λειτουργεί ως εμπόδιο εισόδου για τους άλλους ανταγωνιστές στον κλάδο (μονοπωλιακή δύναμη) (Dunning & Pitelis, 2008). Ωστόσο, ο "συναλλακτικός τύπος" που δημιουργείται είναι αποτέλεσμα της αδυναμίας των ξένων επιχειρήσεων να εισέλθουν στην αγορά με πλήρη πληροφόρηση ή απόλυτη βεβαιότητα (γνωστικές ελλείψεις) για τις συνέπειες των συναλλαγών και των δραστηριοτήτων που αναλαμβάνουν (Dunning & Lundan, 2008). Επιπλέον, οι Robock και Simmond (1983) υποστήριξαν ότι το να οφείλουν οι επιχειρήσεις συγκεκριμένα χαρακτηριστικά δεν σημαίνει απαραίτητα ότι η επένδυση στο εξωτερικό είναι ένδειξη ότι μια επιχείρηση εκμεταλλεύεται καλά το πλεονέκτημα ιδιοκτησίας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ορισμένοι παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν την απόφαση επιλογής μεταξύ ΑΞΕ και αδειοδότησης/εξαγωγών,

και οι παράγοντες αυτοί περιλαμβάνουν τις κυβερνητικές πολιτικές και το μέγεθος της αγοράς- τη θεσμική ποιότητα και την πολιτική σταθερότητα, όπου οι ΑΞΕ μπορεί να επιτρέψουν στις επιχειρήσεις να επωφεληθούν από ορισμένα προνόμια των χωρών υποδοχής.

Διεθνής θεωρία παραγωγής (εκλεκτικό παράδειγμα)

Η θεωρία αυτή εισήχθη από τον John Dunning το 1976, και θεωρείται ισχυρή, δεδομένου ότι στηρίζεται στην εξήγηση της σχέσης μεταξύ των προηγούμενων θεωριών για τις ΑΞΕ και τη διεθνή παραγωγή. Επιπλέον, η θεωρία της διεθνούς παραγωγής παρέχει ένα συνεκτικό πλαίσιο και ένα βασικό περίγραμμα που βοηθά τους οικονομολόγους να κατανοήσουν τη συμπεριφορά των πολυεθνικών επιχειρήσεων που επενδύουν στο εξωτερικό (Dunning, 2001). Η ουσία αυτής της θεωρίας βασίζεται στην ιδέα της ολοκλήρωσης μεταξύ τριών κύριων υποθέσεων, οι οποίες αντιπροσωπεύουν τους κύριους σημαντικούς παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση της επιχείρησης να επεκτείνει τις δραστηριότητές της στο εξωτερικό (OLI)- "Ιδιοκτησία, Τοποθεσία και Εσωτερικοποίηση". Το υπόδειγμα OLI είναι ένας συνδυασμός παλαιότερων θεωριών που προσπάθησαν να εξηγήσουν τους λόγους πίσω από το φαινόμενο των ΑΞΕ, όπως η θεωρία της εσωτερίκευσης, η θεωρία της βιομηχανικής οργάνωσης του Hymer και η θεωρία της τοποθεσίας (Moosa, 2002). Σύμφωνα με το εκλεκτικό υπόδειγμα, υπάρχουν τρεις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται προτού μια επιχείρηση προβεί σε ΑΞΕ. Πρώτον, μια επιχείρηση πρέπει να διαθέτει έναν παράγοντα ιδιοκτησιακού πλεονεκτήματος και έτσι της δίνει πλεονέκτημα έναντι άλλων επιχειρήσεων. Τα πλεονεκτήματα αυτά είναι για παράδειγμα τα δικαιώματα ιδιοκτησίας μιας συγκεκριμένης τεχνολογίας, το μέγεθος της επιχείρησης, η μονοπωλιακή δύναμη και η πρόσβαση σε πρώτες ύλες ή φθηνή χρηματοδότηση (Moosa, 2002). Δεύτερον, η επιχείρηση πρέπει να εκμεταλλεύεται αυτά τα πλεονεκτήματα εσωτερικά αντί να τα αναθέτει, να τα πουλά ή να τα εκμισθώνει σε άλλες επιχειρήσεις. Τρίτον, τα οφέλη από τη δημιουργία παραγωγής στο εξωτερικό πρέπει να είναι υψηλότερα από τα οφέλη που προκύπτουν από την εξάρτηση από τις εξαγωγές (Wadhwa, 2011).

Σύμφωνα με τους Dunning (2001) και Faeth (2009) τα πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας αποτελούνται από δύο τύπους πλεονεκτημάτων: πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας περιουσιακών στοιχείων και πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας συναλλαγών. Ανέφεραν ότι τα μονοπωλιακά

πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας περιουσιακών στοιχείων προέρχονται από την κατοχή από την επιχείρηση συγκεκριμένων άυλων περιουσιακών στοιχείων, όπως δικαιώματα ιδιοκτησίας μιας συγκεκριμένης τεχνολογίας, διπλώματα ευρεσιτεχνίας και εμπορικά σήματα, ενώ το πλεονέκτημα ιδιοκτησίας συναλλαγών προέρχεται από την κατοχή των απαραίτητων γνώσεων για τη μείωση της συναλλακτικής αποτυχίας της αγοράς. Όσον αφορά τα "πλεονεκτήματα θέσης" (L), οι επιχειρήσεις πρέπει να συνδυάσουν τα πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας τους με ένα σύνολο παραγόντων θέσης. Τα πλεονεκτήματα τοποθεσίας περιλαμβάνουν το χαμηλότερο κόστος μεταφοράς και παραγωγής, τις πολιτικές κινήτρων, το σταθερό πολιτικό και νομικό σύστημα και το σχετικό κόστος της αγοράς και το μέγεθος της αγοράς. (Dunning & Lundan, 2008; Faeth, 2009). Με άλλα λόγια, τα πλεονεκτήματα τοποθεσίας καθορίζουν τη χώρα υποδοχής με βάση διάφορους ποσοτικούς και ποιοτικούς παράγοντες, όπως η διαθεσιμότητα πόρων, το χαμηλότερο κόστος μεταφοράς, η ποιότητα των υποδομών, το μέγεθος της αγοράς, οι κυβερνητικές εγκαταστάσεις κ.λπ.

Τα πλεονεκτήματα εσωτερίκευσης (I) εξηγούν πώς οι συναλλαγές στην αγορά μπορούν να γίνουν αποτελεσματικά χωρίς άλλα πρόσθετα κόστη. Τα ειδικά πλεονεκτήματα εσωτερίκευσης προκύπτουν όταν οι επιχειρήσεις αποφασίζουν να παράγουν εσωτερικά, και αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ο τρόπος με τον οποίο οι επιχειρήσεις μεγιστοποιούν τα κέρδη από τα πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας τους για να ξεπεράσουν τις ατέλειες της αγοράς και να πραγματοποιούν αποτελεσματικές συναλλαγές με χαμηλότερο κόστος. Σύμφωνα με τους Dunning και Lundan (2008), τα πλεονεκτήματα εσωτερικοποίησης βοηθούν τις επιχειρήσεις να

1) Να ελαχιστοποιήσουν το κόστος των αθετημένων συμβάσεων και των επακόλουθων δικαστικών διενέξεων.

2) Να μειώσουν την επίδραση των κυβερνητικών παρεμβάσεων (ποσοστώσεις, δασμοί, έλεγχοι τιμών, φορολογικές διαφορές κ.λπ.).

3) Να ελέγχουν τις προμήθειες και τους όρους πώλησης των εισροών

(συμπεριλαμβανομένης της τεχνολογίας)

Θεωρία τρόπου εισόδου

Η θεωρία αυτή επεκτάθηκε στο εκλεκτικό παράδειγμα, όπου ο Dunning (1993) σε αυτή τη θεωρία κατηγοριοποιεί τις δραστηριότητες των πολυεθνικών επιχειρήσεων ανάλογα με τα κίνητρά τους σε τέσσερις τύπους ΑΞΕ:

1) ΑΞΕ που αναζητούν πόρους: Αυτός ο τύπος ΑΞΕ αποσκοπεί κυρίως στην απόκτηση πρώτων υλών από τις χώρες υποδοχής προκειμένου να τις χρησιμοποιήσει ως εισροές στη βιομηχανία. Ειδικότερα, σε χώρες που διαθέτουν άφθονους φυσικούς φυσικούς πόρους σε χαμηλότερο κόστος που δεν μπορούσαν να αποκτηθούν στη χώρα καταγωγής τους. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις που αναζητούν πόρους επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στο εξωτερικό για να επωφεληθούν από το χαμηλό κόστος εργασίας, ιδίως στους τομείς που εξαρτώνται από την ένταση της εργασίας, όπως ο τομέας της μεταποίησης και των υπηρεσιών (Kang & Lui, 2016). Ως εκ τούτου, οι επιχειρήσεις ωθούνται να επενδύσουν στο εξωτερικό για να ενισχύσουν το κέρδος και την ανταγωνιστική τους θέση στην αγορά που εξυπηρετούν. Σύμφωνα με τους Kalyvas και Webster (2011), οι δραστηριότητες των ξένων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις αναπτυσσόμενες χώρες έχουν καθοριστεί κυρίως από αυτό το είδος των ΑΞΕ, ιδίως όταν η χώρα είναι πλούσια σε φυσικούς πόρους. Στο πλαίσιο αυτό, ο
Dunning (1998) υποστήριξε ότι οι προτιμήσεις εγκατάστασης των ξένων επιχειρήσεων δεν βασίζονται στη διαθεσιμότητα των συντελεστών παραγωγής, αλλά στους στόχους της επένδυσης και στο αν πρόκειται για ένα νέο ή διαδοχικό σχέδιο. Σύμφωνα με τους Buckely κ.ά.,(2007), Buethner και Ruf (2007) τα κριτήρια επιλογής της τοποθεσίας επέκτασης στο εξωτερικό αφορούν τη συμπεριφορά της κυβέρνησης της χώρας υποδοχής προς τη βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος μέσω της προσφοράς επενδυτικών κινήτρων και της ενίσχυσης του νομικού πλαισίου.

2) ΑΞΕ που επιδιώκουν την αγορά: Αυτός ο τύπος ΑΞΕ αποσκοπεί στην εξεύρεση νέων αγορών για τις ξένες εταιρείες ώστε να πωλούν το πλεόνασμα αγαθών και υπηρεσιών, ιδίως όταν δεν βρίσκουν αγορά που να μπορεί να απορροφήσει την παραγωγή τους στη χώρα καταγωγής τους. Επίσης, αποσκοπεί στην ανάπτυξη των πολιτικών μάρκετινγκ τους μέσω της φυσικής παρουσίας προμηθευτών και πελατών στις κορυφαίες αγορές (Franco κ.ά., 2010). Τα άλλα κίνητρα που ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να ενταχθούν σε αυτό το είδος ΑΞΕ είναι η επιθυμία να προσαρμόσουν τα προϊόντα τους στις τοπικές προτιμήσεις ή ανάγκες, να εξαλείψουν τα εμπόδια που προκύπτουν από πολιτισμικές και θρησκευτικές διαφορές και να εξοικειωθούν καλύτερα με την τοπική γλώσσα, τα επιχειρηματικά έθιμα,

τις νομικές απαιτήσεις και τις διαδικασίες μάρκετινγκ. Επιπλέον, αυτός ο τύπος είναι ένας καλός τρόπος διείσδυσης σε αγορές εκτός της χώρας καταγωγής και με το κόστος των εξαγωγών (Wadhwa and Sudhakara, 2011). Εξάλλου, οι εμπορικοί κανονισμοί και τα εμπόδια αποτελούν σημαντικό παράγοντα που παρακινεί τις επιχειρήσεις να επεκταθούν εκτός της χώρας τους για να μειώσουν το κόστος συναλλαγών (Dunning & Lundan, 2008).

3) ΑΞΕ που επιδιώκουν την αποδοτικότητα: Οι ΑΞΕ που επιδιώκουν την αποδοτικότητα ορίζονται ως οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται από τις επιχειρήσεις που επιδιώκουν την αύξηση της αποδοτικότητάς τους αξιοποιώντας τα οφέλη των οικονομιών κλίμακας και φάσματος. Σύμφωνα με τους Dunning και Lundan (2008) τα κύρια κίνητρα πίσω από αυτό το είδος ΑΞΕ είναι να επωφεληθούν από τις διαφορές στο κόστος εργασίας, στο κόστος παραγωγής, στις οικονομικές πολιτικές, στις θεσμικές διαδικασίες, στο μέγεθος της αγοράς και στις δομές της αγοράς σε διασυνοριακό επίπεδο. Και να εκμεταλλευτούν το χαρακτηριστικό της γεωγραφικής θέσης για τη χώρα υποδοχής (Kudina & Jakubiak, 2008). Για παράδειγμα, οι ξένες επιχειρήσεις επωφελούνται από τις διευκολύνσεις στους επενδυτικούς νόμους που χορηγούν οι κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής στην προσπάθειά τους να ενθαρρύνουν και να προσελκύσουν ξένες επενδύσεις- τα προνόμια αυτά κυμαίνονται μεταξύ φορολογικών παραχωρήσεων, μόνιμων επενδυτικών ευκαιριών, παροχής εγγυήσεων στους επενδυτές και άρσης των περιορισμών προς το εμπόριο ενδιάμεσων και τελικών προϊόντων. Τέλος, για την ελαχιστοποίηση των επενδυτικών κινδύνων με τη διασπορά της επένδυσης σε πολλές χώρες.

4) ΑΞΕ που επιδιώκουν στρατηγικά περιουσιακά στοιχεία: Αυτός ο τύπος επενδύσεων υποκινείται από την επιθυμία των ξένων επιχειρήσεων να προωθήσουν τη θέση τους στην παγκόσμια ανταγωνιστικότητα αποκτώντας περιουσιακά στοιχεία ή μετοχές εγχώριων υφιστάμενων επιχειρήσεων για μακροπρόθεσμους στρατηγικούς στόχους (Wadhwa, 2011). Επιπλέον, η επιθυμία των διεθνών επιχειρήσεων να αποδυναμώσουν τους άλλους ανταγωνιστές εκμεταλλευόμενες συγκεκριμένα πλεονεκτήματα κόστους ή μάρκετινγκ έναντι των ανταγωνιστών τους. Το θέμα που τις παρακινεί να ενισχύσουν την ιδιοκτησία τους μέσω της αγοράς περιουσιακών στοιχείων των ανταγωνιστών. Στην ίδια κατεύθυνση, ο Knickerbocker (1973) υποστήριξε ότι η επέκταση των επενδύσεων εκτός συνόρων είναι μια αμυντική κίνηση στις ολιγοπωλιακές αγορές, όπου η επέκταση στο εξωτερικό επιτρέπει στις επιχειρήσεις να ακολουθούν τους κύριους ανταγωνιστές τους για να αποφύγουν τυχόν στρεβλώσεις στην ολιγοπωλιακή ισορροπία (Hoenen, 2009).

Θεωρία επενδυτικής αναπτυξιακής πορείας

Η θεωρία της IDP είχε ως στόχο να εξηγήσει τη σχέση μεταξύ της επενδυτικής θέσης της χώρας και του όγκου ανάπτυξής της. Η θεωρία αυτή υποθέτει ότι οι επενδυτικές συνθήκες για τις τοπικές και τις ξένες επιχειρήσεις μεταβάλλονται ως αποτέλεσμα της ανάπτυξης της χώρας. Οι αλλαγές αυτές επηρεάζουν σιωπηρά τον όγκο των εισερχόμενων και εξερχόμενων ΑΞΕ στη χώρα (Buckley & Castro, 1998). Σύμφωνα με τους Dunning και Narula (2010), η θεωρία της επενδυτικής αναπτυξιακής πορείας βασίζεται σε δύο βασικές υποθέσεις. Πρώτον, υπάρχει μια οργανωμένη σχέση μεταξύ της οικονομικής δομής και του είδους των δραστηριοτήτων ΑΞΕ στη χώρα υποδοχής. Δεύτερον, υπάρχει μια διαδραστική σχέση μεταξύ των ιδιοκτησιακών πλεονεκτημάτων των τοπικών επιχειρήσεων και των πολυεθνικών επιχειρήσεων με τα πλεονεκτήματα χωροθέτησης των χωρών (Narula & Guimon, 2010).

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, η διαδραστική σχέση μεταξύ των χωρών μπορεί να ταξινομηθεί σε πέντε στάδια ανάπτυξης: Το πρώτο στάδιο αφορά κυρίως τις αναπτυσσόμενες χώρες, σε αυτό το στάδιο το επίπεδο των εσωτερικών και εξωτερικών επενδύσεων είναι περιορισμένο, καθώς οι επενδυτές προτιμούν την πρόσβαση στις χώρες αυτές μέσω του εμπορίου, και οι περισσότερες ξένες επιχειρήσεις που επεκτείνονται στις χώρες αυτές είναι επιχειρήσεις που αναζητούν πόρους, ιδίως σε περίπτωση ανεπαρκών πλεονεκτημάτων θέσης. Έτσι, η κυβέρνηση σε αυτό το στάδιο θα πρέπει να προσπαθήσει να προωθήσει μακροοικονομικές πολιτικές, να βελτιώσει τις βασικές υποδομές, να επικεντρωθεί στην αναβάθμιση του ανθρώπινου κεφαλαίου και να άρει ορισμένους περιορισμούς της αγοράς. Κατά συνέπεια, λόγω της βελτίωσης των πλεονεκτημάτων χωροθέτησης των χωρών αυτών, το πρότυπο των εισροών ΑΞΕ αυξάνεται (Narula & Guimon, 2010). Στο δεύτερο στάδιο, που προκύπτει από "θεμελιώδεις" κυβερνητικές οικονομικές μεταρρυθμίσεις, δημιουργούνται ορισμένα πλεονεκτήματα χωροθέτησης. Κατά συνέπεια, ο όγκος των ΑΞΕ αρχίζει να αυξάνεται ιδιαίτερα στους τομείς της μεταποίησης έντασης εργασίας και στους τομείς της κατανάλωσης αγαθών, καθώς και στις μεταφορές και τις κατασκευές. Όσον αφορά τις εξερχόμενες ΑΞΕ, σε αυτό το στάδιο, εξακολουθούν να είναι περιορισμένες λόγω της έλλειψης ιδιοκτησιακών πλεονεκτημάτων των τοπικών επιχειρήσεων. Ωστόσο, σε γενικές γραμμές, η υποδοχή ΑΞΕ στις χώρες αυτές αυξάνεται (Dunning, 1993). Το τρίτο στάδιο αφορά τις νεοβιομηχανισμένες χώρες, όπου οι εγχώριες επιχειρήσεις στις χώρες αυτές έχουν καλά ιδιοκτησιακά πλεονεκτήματα και ισχυρότερη

ανταγωνιστική δύναμη στην τοπική αγορά. Σε αυτό το στάδιο ο όγκος των εξερχόμενων ΑΞΕ είναι υψηλότερος από τις εισερχόμενες ΑΞΕ και οι ξένες επιχειρήσεις στοχεύουν σε αυτές τις χώρες ως ΑΞΕ που αναζητούν την αγορά.

Στο τέταρτο στάδιο, και λόγω της ενίσχυσης των πλεονεκτημάτων ιδιοκτησίας για τις εγχώριες επιχειρήσεις, η ικανότητα ανταγωνισμού αυξήθηκε, γεγονός που οδήγησε στην αύξηση των εξερχόμενων ΑΞΕ ταχύτερα από τις εισερχόμενες. Σε αυτό το στάδιο, η έμφαση των κυβερνητικών πολιτικών δίνεται στη μείωση του κόστους συναλλαγών, στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της αγοράς και στην αύξηση της στήριξης των αναδυόμενων βιομηχανιών. Στο τελευταίο στάδιο, το οποίο σχετίζεται με τις κορυφαίες ανεπτυγμένες χώρες, παρατήρησαν ότι οι περισσότερες προηγμένες χώρες έχουν υψηλά επίπεδα εισερχόμενων και εξερχόμενων ΑΞΕ. Ήταν το αποτέλεσμα της ύπαρξης ισχυρής οικονομικής δομής όσον αφορά την τεχνολογία, τις εργασιακές δεξιότητες και τις υποδομές (Narula & Dunning, 2000).

2.3 Προσδιοριστικοί παράγοντες ΑΞΕ

Σύμφωνα με τους Jaiblai και Shenai (2019), στο άρθρο τους ΑΞΕ (ΑΞΕ) αναφέρουν ότι οι επενδύσεις περιλαμβάνουν μακροχρόνιες σχέσεις μεταξύ δύο χωρών, που αποδεικνύουν ένα μακροχρόνιο ενδιαφέρον. Ελέγχονται από μια ημεδαπή οντότητα από μια οικονομία (άμεσος ξένος επενδυτής ή εταιρεία συμμετοχών) ή από μια ημεδαπή επιχείρηση εκτός των ΑΞΕ (εταιρείες ΑΞΕ ή αλλοδαπές θυγατρικές ή συγγενείς). Σύμφωνα με τους Polyxeni και Theodare (2017), οι ΑΞΕ αναφέρονται στην κατοχή κεφαλαίου ή ξυλείας σε μια χώρα από επενδυτές από διαφορετικές χώρες. Εκτός αυτού, η Vasileva (2018) δήλωσε ότι οι ΑΞΕ δεν είναι το μόνο ισχυρό εργαλείο για την προώθηση της οικονομικής σχέσης μεταξύ δύο άλλων παγκόσμιων οικονομιών. Ακόμα, μπορεί επίσης να σχετίζονται με υψηλότερη παραγωγικότητα, απασχόληση και ΑΕΠ. Οι ΑΞΕ μπορούν να ανοίξουν το δρόμο για την οικονομική ανάπτυξη και, ως εκ τούτου, αξίζει την προσοχή αναρίθμητων ερευνητών για τη διερεύνηση διαφόρων προσδιοριστικών παραγόντων των ΑΞΕ, όπως το μέγεθος της αγοράς, οι υποδομές κ.λπ. (Jaiblai & Shenai, 2019). Ωστόσο, παρήγαγαν αντιφατικά ευρήματα. Από την ανασκόπηση της προηγούμενης βιβλιογραφίας, έχουν εντοπιστεί διάφοροι παράγοντες που μπορούν δυνητικά να επηρεάσουν τις ΑΞΕ, όπως οι υποδομές, το μέγεθος της αγοράς, ο πληθωρισμός, η διαφθορά και το εμπορικό άνοιγμα, ως εξής

i. Υποδομές

Ένας από τους παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τις ΑΞΕ είναι οι υποδομές. Αυτό έχει αποδειχθεί από πολλές προηγούμενες μελέτες, όπως (Jaiblai & Shenai,2019).

Παρήγαγαν μικτά ευρήματα σχετικά με την επίδραση των υποδομών στις ΑΞΕ, αν και με διαφορετικές μεθόδους. Ο Rehman (2011) χρησιμοποίησε την προσέγγιση ARDL για να αναλύσει δεδομένα από το 1975 έως το 2008 και διερεύνησε την επίδραση των υποδομών στις ΑΞΕ στο Πακιστάν. Τα αποτελέσματα αποκάλυψαν ότι υπάρχει θετική επίδραση των υποδομών στις ΑΞΕ. Τα αποτελέσματα υποστηρίχθηκαν από τους Bakar και συν. (2012), οι οποίοι επίσης διερεύνησαν την επίδραση των υποδομών στις ΑΞΕ. Οι Bakar και συν. (2012) χρησιμοποίησαν μια διαφορετική μέθοδο, δηλαδή την OLS, για να αναλύσουν δεδομένα από τη Μαλαισία. Τα ευρήματα έδειξαν ισχυρή θετική συσχέτιση μεταξύ των ΑΞΕ και της ποιότητας των υποδομών. Από αυτό, σημαίνει ότι οι χώρες με υψηλότερο επίπεδο συγκέντρωσης μπορούν να προσελκύσουν ΑΞΕ, δεδομένου ότι η καλύτερη ποιότητα υποδομών θα επέτρεπε στις πολυεθνικές εταιρείες (πολυεθνικές) να λειτουργούν στο βέλτιστο επίπεδο αποδοτικότητάς τους.

Ο ρόλος των υποδομών στις ΑΞΕ διερευνήθηκε επίσης από τους Ahmad κ.ά., (2015) στη Μαλαισία που επιχειρήθηκε από το 1980 έως το 2013. Η μελέτη χρησιμοποίησε δεδομένα χρονοσειρών από τη Μαλαισία για να προσδιορίσει την επίδραση των υποδομών στις ΑΞΕ χρησιμοποιώντας τη μέθοδο ARDL. Η μελέτη παρείχε εμπειρικά στοιχεία για τη σημασία των υποδομών στην προσέλκυση ξένων επενδυτών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι τηλεπικοινωνιακές υποδομές έχουν σημαντική και θετική επίδραση στις ΑΞΕ. Για να εξασφαλιστεί η παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών επικοινωνίας σε ανταγωνιστικές τιμές, η κυβέρνηση πρέπει να συνεργαστεί με τον ιδιωτικό τομέα για να επενδύσει στην έρευνα και την ανάπτυξη υποδομών. Η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της χώρας θα βελτιωθεί εάν επιτευχθούν αποτελεσματικές τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες. Η παροχή νερού και ηλεκτρικής ενέργειας είναι επίσης σημαντικοί παράγοντες για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Άλλωστε, οι υποδομές μπορούν να επηρεάσουν τις ΑΞΕ στη Νιγηρία, γεγονός που υποστηρίζεται από τους Amune και Ogunjimi (2019) χρησιμοποιώντας δεδομένα από το 1981 έως το 2014. Η μελέτη χρησιμοποίησε τη μέθοδο ARDL για τον προσδιορισμό των μακροχρόνιων σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχει μακροχρόνια σχέση μεταξύ των υποδομών και των ΑΞΕ στη Νιγηρία. Οι υποδομές που

εξετάστηκαν σε αυτή τη μελέτη είναι η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, οι τηλεφωνικές γραμμές και τα τρακτέρ, τα οποία αποτελούν βασικούς παράγοντες παραγωγής στους τομείς της μεταποίησης, των υπηρεσιών και της γεωργίας. Ομοίως, ο Nguea (2020) χώρισε τις υποδομές σε ενέργεια, μεταφορές και επικοινωνία. Ωστόσο, παρουσιάστηκαν μικτά ευρήματα. Η μελέτη χρησιμοποίησε την προσέγγιση ARDL για την ανάλυση δεδομένων από το 1984 έως το 2014 και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι υποδομές επικοινωνίας θα μπορούσαν να επηρεάσουν θετικά και σημαντικά τις ΑΞΕ μακροπρόθεσμα και βραχυπρόθεσμα. Οι ενεργειακές υποδομές μπορούν επίσης να επηρεάσουν αρνητικά τις ΑΞΕ σημαντικά τόσο μακροπρόθεσμα όσο και βραχυπρόθεσμα. Τέλος, μια άλλη υποδομή (μεταφορές) έχει επίσης αρνητική και ασήμαντη επίπτωση στις ΑΞΕ μακροπρόθεσμα και βραχυπρόθεσμα. Πέραν αυτού, τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι η επίδραση των υποδομών στις ΑΞΕ είναι ευαίσθητη στο μέτρο υποδομής που χρησιμοποιείται. Με βάση την παρούσα μελέτη για το Καμερούν, οι υποδομές διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην προσέλκυση εισροών ΑΞΕ, όπως αποδεικνύεται από τα αποτελέσματα σχετικά με τις υποδομές επικοινωνίας που μπορούν να επηρεάσουν τις ΑΞΕ.

Οι Nourzad και συν. (2014) διερεύνησαν τη σχέση μεταξύ των ΑΞΕ και των υποδομών. Η μελέτη χρησιμοποίησε ανάλυση δεδομένων πάνελ σε 46 χώρες από το 1980 έως το 2000. Το μέγεθος των μεταφορών, της ηλεκτροπαραγωγής και των τηλεπικοινωνιών χρησιμοποιήθηκε ως υποκατάστατο των υποδομών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το σύνολο των χωρών υποδομής βάσης υποδοχής, όσον αφορά και τους τρεις τύπους κεφαλαίου υποδομής, θα μπορούσε να συμβάλει στην ελαφρά αύξηση των ΑΞΕ. Ωστόσο, μεμονωμένα, μόνο οι γεννήτριες ενέργειας φαίνεται να συμβάλλουν στατιστικά θετικά στην αύξηση των
ΑΞΕ, ακόμη και σε σχετικά χαμηλό επίπεδο εμπιστοσύνης. Ο Ngangue (2016) υποστήριξε επίσης τα ευρήματα των (Nourzad κ.ά., 2014). Ωστόσο, οι μελέτες χρησιμοποίησαν την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας και τον αριθμό των σταθερών τηλεφωνικών γραμμών ως υποκατάστατο των υποδομών, ενώ το ΑΕΠ, ο πληθυσμός, ο πληθωρισμός και το άνοιγμα αντιμετωπίστηκαν ως μεταβλητές ελέγχου. Με βάση στοιχεία από 55 χώρες για την περίοδο 1990-2014, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι υποδομές ηλεκτρικής ενέργειας συμβάλλουν στην ελκυστικότητα των ΑΞΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ωστόσο, η βελτίωση της σταθερής τηλεφωνίας δεν προσελκύει ξένους επενδυτές στις αναπτυσσόμενες χώρες σε σύγκριση με τις αφρικανικές χώρες.

Ως εκ τούτου, είναι ζωτικής σημασίας να ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη των υποδομών ηλεκτρικής ενέργειας για τη διατήρηση της ενέργειας. Αυτό θα προσελκύσει ΑΞΕ και θα διασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη. Οι επιπτώσεις της ανάπτυξης των υποδομών στις ΑΞΕ στην Κένυα διερευνήθηκαν από τους (Wekesa κ.ά., 2016). Η μελέτη διαίρεσε τις υποδομές σε διάφορους τύπους, ιδίως τις μεταφορές, την ενέργεια, τις επικοινωνίες και την ανάπτυξη υποδομών ύδρευσης και αποβλήτων στις εισροές ΑΞΕ στην Κένυα. Η μελέτη χρησιμοποίησε ετήσια δεδομένα χρονολογικών σειρών και χρησιμοποιήθηκε ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης. Υποστήριξε τα στοιχεία ότι η βελτίωση των υποδομών μεταφορών, των υποδομών επικοινωνίας και των υποδομών ύδρευσης και αποβλήτων μπορεί να επηρεάσει τις εισροές ΑΞΕ στην Κένυα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι ποιοτικές υποδομές παρέχουν ευκαιρίες στους επενδυτές να έχουν ένα ευνοϊκό επενδυτικό περιβάλλον και έτσι μπορούν να λειτουργήσουν καλά. Στην Ινδονησία, η αιτιώδης σχέση μεταξύ των υποδομών μεταφορών και των ΑΞΕ αναλύθηκε από τους (Raghdsifa κ.ά., 2018). Η μελέτη χρησιμοποίησε δεδομένα χρονολογικών σειρών από το 1987 έως το 2017 και αναλύθηκε χρησιμοποιώντας την ανάλυση διανυσματικής αυτόματης παλινδρόμησης (VAR), ακολουθούμενη από την ανάλυση VECM. Στη μελέτη, οι υποδομές μεταφορών μπορούν να επηρεάσουν τις ΑΞΕ. Αυτό δείχνει ότι εάν η κυβέρνηση προσπαθεί να βελτιώσει τις υποδομές μεταφορών, θα επηρεάσει τις ξένες επενδύσεις που έρχονται στην Ινδονησία.

Ωστόσο, στην παρούσα έρευνα, διεξήχθη ο έλεγχος αιτιότητας κατά Granger. Τα αποτελέσματα διαπίστωσαν ότι οι μεταβλητές των μεταφορικών υποδομών και της οικονομίας της ανάπτυξης δεν έχουν αιτιώδη σχέση αλλά μόνο μονόδρομη σχέση. Η κυβέρνηση πρέπει να αυξήσει τη διαθεσιμότητα των υποδομών μεταφορών μακροπρόθεσμα. Ο αντίκτυπος των υποδομών στις εισροές ΑΞΕ στις ανεπτυγμένες χώρες διερευνήθηκε από τους (Sabir κ.ά., 2019). Οι χώρες κατηγοριοποιήθηκαν σε χώρες υψηλού εισοδήματος και χώρες ανώτερου μεσαίου εισοδήματος. για την περίοδο 1996-2016. Τα ευρήματα δείχνουν ότι οι υποδομές επηρεάζουν θετικά τις ΑΞΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η ανάπτυξη των υποδομών θα αυξήσει την παραγωγικότητα της χώρας και έτσι θα προσελκύσει περισσότερες ΑΞΕ. Το μέγεθος του συντελεστή των υποδομών στις χώρες υψηλού εισοδήματος είναι πιο σημαντικό από ό,τι στις χώρες ανώτερου μεσαίου εισοδήματος.

ii. Εμπορικό άνοιγμα

Αρκετές μελέτες έχουν διαπιστώσει ότι το εμπορικό άνοιγμα διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στην επίδραση των ΑΞΕ (Duong κ.ά., 2020). Οι περισσότερες προηγούμενες μελέτες χρησιμοποίησαν αναλύσεις δεδομένων πάνελ, ενώ λίγες χρησιμοποίησαν αναλύσεις δεδομένων χρονολογικών σειρών. Ωστόσο, τα ευρήματά τους είναι συνεπή. Οι Guris και Gozgor (2015) διαπίστωσαν ότι το εμπορικό άνοιγμα μπορεί να προκαλέσει κατά Granger τις ΑΞΕ στην Τουρκία. Με βάση τα αποτελέσματα των μεταβλητών, η Τουρκία είναι μια χώρα με δυνατότητες ανάπτυξης μαζί με το άνοιγμα. Ωστόσο, το άνοιγμα σημαίνει περισσότερες χρηματοδοτικές ανάγκες, οι οποίες καλύπτουν κυρίως επενδύσεις χαρτοφυλακίου. Για την ανάλυση των δεδομένων από το 1986 έως το 2010 χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος αιτιότητας κατά Granger. Τα συμπεράσματά τους υποστηρίχθηκαν από τους Donghui και συν (2018), οι οποίοι χρησιμοποίησαν τη συγκεντρωτική μέθοδο OLS για να εξετάσουν την επίδραση του εμπορικού ανοίγματος στις ΑΞΕ στο Πακιστάν, το Ιράν και την Ινδία από το 1982 έως το 2012. Οι εισροές ΑΞΕ στην Ινδία, το Ιράν και το Πακιστάν επηρεάστηκαν από το εμπορικό άνοιγμα.

Στην οικονομία του Σουδάν, οι Tahmad και Adow (2018) εξέτασαν τη μακροχρόνια σχέση ισορροπίας μεταξύ του εμπορικού ανοίγματος και των ΑΞΕ ανά τομέα από το 1990 έως το 2017. Στην έρευνα χρησιμοποιήθηκε η τεχνική συνολοκλήρωσης Johansen. Κατά την εξέταση του εμπορικού ανοίγματος με όρους εξαγωγών συν εισαγωγών που υπερβαίνουν το ΑΕΠ, τα δεδομένα αποκάλυψαν μια μακροχρόνια σχέση ισορροπίας μεταξύ του εμπορικού ανοίγματος και των εισροών ΑΞΕ που αναμένεται να είναι αρνητική για τη συνολική οικονομία. Στην παρούσα έρευνα εφαρμόστηκε ένας δείκτης εξαγωγών ή η εξαγωγική αποτελεσματικότητα των κεφαλαίων. Τα εκτιμώμενα επίπεδα ανοίγματος για τη συνολική οικονομία, τον γεωργικό τομέα και τον βιομηχανικό τομέα ήταν 0,17, 0,9 και 0,55 αντίστοιχα. Τα ευρήματα αποκάλυψαν επίσης ότι το συνολικό εμπορικό άνοιγμα καθορίζει τις εισροές ΑΞΕ στη συνολική οικονομία ανά τομέα. Επιπλέον, το υπόδειγμα εμπορικού ανοίγματος της βιομηχανίας έχει σημαντικό αντίκτυπο και η κυβέρνηση θα πρέπει να δώσει προτεραιότητα στον τομέα αυτό όσον αφορά τις εξαγωγές. Η επίδραση του εμπορικού ανοίγματος στις ΑΞΕ με τη χρήση ανάλυσης δεδομένων πάνελ σε εννέα αφρικανικές χώρες εξετάστηκε από τον Makoni (2018) από το 2009 -έως το 2016. Τα ευρήματα αποκάλυψαν ότι το εμπορικό άνοιγμα έχει ισχυρό αντίκτυπο στις ΑΞΕ. Το εμπορικό άνοιγμα έχει αυξήσει τις εισροές ΑΞΕ αυξάνοντας την εμπιστοσύνη των ξένων επενδυτών ότι θα είναι σε

θέση να μεταφέρουν τα έσοδά τους στη χώρα τους. Επιπλέον, ενώ διαπίστωσαν μια ισχυρή αλλά μικρή συσχέτιση μεταξύ του εμπορικού ανοίγματος και των ΑΞΕ σε αυτή την κατάσταση, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι όσο πιο ανοικτή είναι μια χώρα υποδοχής στο εμπόριο και το κεφάλαιο, τόσο μεγαλύτερες είναι οι πιθανότητες να προσελκύσει και να επωφεληθεί από τις ΑΞΕ.

Στη συνέχεια, οι Duong και συν. (2020), Ngo και συν. (2020) επικεντρώθηκαν στη σχέση μεταξύ του ανοίγματος του ελεύθερου εμπορίου και των ΑΞΕ στο Βιετνάμ. Οι Duong και συν (2020) χρησιμοποίησαν ανάλυση δεδομένων πάνελ από το 1997 έως το 2016 από 17 εξέχοντες ξένους επενδυτές του Βιετνάμ μεταξύ 2005 και 2016 από 23 εμπορικούς εταίρους του Βιετνάμ. Η μελέτη υποστήριξε ότι το άνοιγμα του εμπορίου μπορεί να ανοίξει το δρόμο για την αύξηση των ΑΞΕ. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου (FTAs) θα μπορούσαν να ωθήσουν τις εισροές ΑΞΕ στο Βιετνάμ καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου, με πολύ ισχυρότερη επίδραση στις μεταγενέστερες υποπεριόδους. Αυτό δείχνει ότι οι ΣΕΣ ήταν ένας από τους παράγοντες που οδήγησαν τις ΑΞΕ να εισέλθουν στην αποτελεσματική χώρα του Βιετνάμ. Έτσι, όσο μεγαλύτερη είναι η συμμετοχή του Βιετνάμ στην οικονομική ολοκλήρωση μέσω των ΣΕΣ, τόσο πιο πιθανό είναι να οδηγήσει σε εισροές ΑΞΕ και τόσο μεγαλύτερη επιρροή θα έχει η ΣΕΣ στις διαπραγματεύσεις. Με βάση αυτά τα αποτελέσματα, τα αποτελέσματα του εμπορίου, η κατανομή των συντελεστών και οι όροι αλληλεπίδρασης μεταξύ των ΣΕΣ και των συντελεστών που διαθέτουν υποδεικνύουν την κυριαρχία των κάθετων ΑΞΕ στο Βιετνάμ, η οποία είναι σύμφωνη με τη θεωρητική συλλογιστική που δείχνει ότι οι κάθετες ΑΞΕ είναι πιο διαδεδομένες στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Ο αντίκτυπος του εμπορικού ανοίγματος στις ΑΞΕ στο Βιετνάμ εξετάστηκε επίσης από τους Ngo και συν. (2020) για δεδομένα πάνελ από το 2000 έως το 2019. Η μελέτη χρησιμοποίησε τις τεχνικές Generalised Methods of Moments (GMM) και Pooled Mean Group (PMG). Τα ευρήματα υποδεικνύουν ότι το Βιετνάμ θα πρέπει να αναπτύξει μια πολιτική ανάπτυξης του εσωτερικού εμπορίου, η οποία εκπροσωπήθηκε στις ανακοινώσεις πολιτικής προς τις χώρες και άλλες επιχειρήσεις. Ωστόσο, ο πρακτικός αντίκτυπος στην προσέλκυση ΑΞΕ δεν αποδεικνύεται πλήρως- το εμπορικό άνοιγμα έχει βραχυπρόθεσμο αρνητικό αντίκτυπο στις εισροές ΑΞΕ. Ως αποτέλεσμα, η επέκταση του εμπορίου θα πρέπει να έχει ευρύ αντίκτυπο σε πολλούς τομείς στο μέλλον. Επιπλέον, το εμπορικό άνοιγμα θα πρέπει να αντανακλά τέλειες νομικές δομές για τους επενδυτές γενικά, τους ξένους

επενδυτές και ρητή διαφάνεια και ορθολογισμό σε όλα τα επίπεδα που σχετίζονται με τα έργα ΑΞΕ.

iii. Πληθωρισμός

Παρά τις πολλές μελέτες που έχουν γίνει σχετικά με τη σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ΑΞΕ, δεν υπάρχει ακόμη συναίνεση σχετικά με το αν ο πληθωρισμός μπορεί να επηρεάσει τις ΑΞΕ. Ορισμένες μελέτες, όπως οι Alshamsi και Azam (2015), δεν διαπίστωσαν σημαντική σχέση μεταξύ του πληθωρισμού και των ΑΞΕ. Οι Alshamsi και Azam (2015) χρησιμοποίησαν τη μέθοδο ARDL για να αναλύσουν δεδομένα από το 1980 έως το 2013. Διαπίστωσαν ότι ο πληθωρισμός δεν έχει καμία επίδραση στις ΑΞΕ στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Εφόσον ο πληθωρισμός δεν υπερβαίνει ένα ορισμένο επίπεδο, ο πληθωρισμός δεν μπορεί να βλάψει τις ΑΞΕ. Κατά συνέπεια, η κυβέρνηση πρέπει να διασφαλίσει ότι ο πληθωρισμός δεν θα αυξηθεί πάνω από το τρέχον ή το πρόσφατο ποσοστό πληθωρισμού, καθώς αυτό θα βλάψει τις εισροές ΑΞΕ. Ο Omankhanlen (2011) δεν διαπίστωσε επίσης καμία σχέση μεταξύ του πληθωρισμού και των ΑΞΕ στη Νιγηρία, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο OLS για την ανάλυση δεδομένων από το 1980 έως το 2009. Ωστόσο, οι Mason και Vracheva (2017) υποστήριξαν ότι ο πληθωρισμός θα μπορούσε να μειώσει τις ΑΞΕ. Η μελέτη χρησιμοποίησε τη μέθοδο σταθερών επιδράσεων για να αναλύσει δεδομένα από ανεπτυγμένα και αναπτυσσόμενα κράτη.

Τα αποτελέσματα χωρίστηκαν σε διάφορες κατηγορίες: i. θετική σχέση μεταξύ του πληθωρισμού και των ΑΞΕ, ii. ισχυρότερη σχέση μεταξύ των μεταβλητών αυτών στα ανεπτυγμένα παρά στα αναπτυσσόμενα έθνη, iii. ισχυρότερη σχέση μεταξύ των μεταβλητών στα αναπτυσσόμενα έθνη με χαμηλό μεσαίο εισόδημα από ό,τι στα αναπτυσσόμενα έθνη με ανώτερο μεσαίο εισόδημα. Με βάση τα αποτελέσματα που προέκυψαν από το παρόν άρθρο, οι αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να εφαρμόσουν αυτή την πολιτική στόχευσης του πληθωρισμού. Ωστόσο, οι Valli και συν. (2014) υποστήριξαν ότι υπάρχει μακροχρόνια σχέση μεταξύ του πληθωρισμού και των εισροών ΑΞΕ στη Νότια Αφρική, πράγμα που σημαίνει ότι μια αύξηση του πληθωρισμού θα μείωνε το επίπεδο των εισροών ΑΞΕ. Για την επίτευξη των ερευνητικών τους στόχων χρησιμοποίησαν ανάλυση δεδομένων χρονολογικών σειρών, χρησιμοποιώντας δεδομένα από το 1970 έως το 2012.

Οι Rashid και συν. (2017) διερεύνησαν τις επιπτώσεις του πληθωρισμού στις ΑΞΕ στον κατασκευαστικό τομέα στη Μαλαισία. Ο πληθωρισμός θεωρήθηκε ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στις ΑΞΕ στον τομέα, καθώς θεωρήθηκε ο σημαντικότερος παράγοντας για

την προσέλκυση επενδύσεων στη Μαλαισία. Εάν το κόστος εργασίας στον κατασκευαστικό τομέα είναι πολύ υψηλό, δεν είναι εύκολο να πειστούν οι ξένοι επενδυτές να επενδύσουν στον κατασκευαστικό τομέα στη Μαλαισία. Ως εκ τούτου, η κυβέρνηση της Μαλαισίας πρέπει να προσέξει την αύξηση των κατώτατων μισθών, καθώς μπορεί να προκαλέσει αύξηση του κόστους εργασίας και, ως εκ τούτου, να προκαλέσει μείωση των συνολικών εισροών ΑΞΕ στον κατασκευαστικό τομέα στη Μαλαισία. Ως εκ τούτου, τυχόν ακατάλληλες νομισματικές πολιτικές μπορεί να επηρεάσουν τον πληθωρισμό στη Μαλαισία. Σύμφωνα με τον Mustafa (2019), υπάρχουν διάφοροι λόγοι για τους οποίους πρέπει να διερευνηθεί η δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ ΑΞΕ και πληθωρισμού. Πρώτον, οι ΑΞΕ έχουν καταστεί ένας από τους σημαντικότερους προσδιοριστικούς παράγοντες της οικονομικής μεγέθυνσης και ανάπτυξης της Σρι Λάνκα. Επειδή τα υψηλά ποσοστά πληθωρισμού εμποδίζουν τις εισροές ΑΞΕ στην οικονομία της Σρι Λάνκα και περιορίζουν την οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη, η βιβλιογραφία που ασχολείται με την αιτιώδη σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ΑΞΕ είναι σημαντική. Ο Mustafa (2019) διερεύνησε τη σχέση μεταξύ των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) και του πληθωρισμού στη Σρι Λάνκα από το 1978 έως το 2017. Χρησιμοποιήθηκαν οι προσεγγίσεις της συνολοκλήρωσης Johansen, του απλού υποδείγματος παλινδρόμησης και της αιτιότητας κατά Granger. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχουν μακροχρόνιες σχέσεις μεταξύ των μεταβλητών που βρέθηκαν. Υπάρχει μόνο μια μονόδρομη σχέση που τρέχει από τις ΑΞΕ στον πληθωρισμό.

iv. Διαφθορά

Αρκετές μελέτες υποστηρίζουν τη θεωρία της χείρας βοηθείας που υποδηλώνει ότι τα υψηλά επίπεδα διαφθοράς μπορούν να αυξήσουν τις εισροές ΑΞΕ (Bellourmi & Alshehry, 2021). Ο Helmy (2013) διερεύνησε τον αντίκτυπο της διαφθοράς στις εισροές ΑΞΕ στις χώρες της MENA. Η μελέτη ανέλυσε δεδομένα από το 2003 έως το 2009 χρησιμοποιώντας τη μέθοδο γενικευμένων ελαχίστων τετραγώνων (GLS) σε πάνελ και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η διαφθορά δεν μειώνει αλλά αυξάνει τις ΑΞΕ στις χώρες MENA.

Στις χώρες του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου (GCC), οι Bellourmi και Alshehry (2021) σημείωσαν ότι ένα υψηλότερο επίπεδο διαφθοράς βρέθηκε να φέρνει περισσότερες ΑΞΕ στην περιοχή. Σε περιπτώσεις μεμονωμένων χωρών, ο Omodero (2019) διερεύνησε την επίδραση της διαφθοράς στις εισροές ΑΞΕ στη Νιγηρία από το 1996 έως το 2017, υποστηρίζοντας την υπόθεση του βοηθητικού χεριού ότι η διαφθορά μπορεί να ενισχύσει τις εισροές ΑΞΕ. Ο Moustafa (2021) επικεντρώθηκε στην περίπτωση της Αιγύπτου από το

1970 έως το 2019. Τα αποτελέσματα των μεθόδων συνολοκλήρωσης Johansen και VECM αποκάλυψαν ότι η διαφθορά μπορεί να προκαλέσει θετικές εισροές ΑΞΕ. Οι Zangina και Hassan (2020) χρησιμοποίησαν τη μη γραμμική αυτοπαλίνδρομη κατανεμημένη υστέρηση (NARDL) για να αναλύσουν τα δεδομένα της Νιγηρίας από το 1984 έως το 2017. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η διαφθορά δεν έχει ασύμμετρη σχέση με τις ΑΞΕ μακροπρόθεσμα. Ωστόσο, υπάρχει θετική και σημαντική σχέση μεταξύ της διαφθοράς και των ΑΞΕ σε περαιτέρω στάδια. Ως εκ τούτου, η Νιγηρία πρέπει να ελέγξει τη διαφθορά για να προσελκύσει περισσότερες ΑΞΕ. Ο Omodero (2019) διερεύνησε τον αντίκτυπο της διαφθοράς στις εισροές ΑΞΕ στη Νιγηρία χρησιμοποιώντας διάφορες μεταβλητές ελέγχου. Η μελέτη αυτή καλύπτει μια περίοδο δεδομένων από το 1996 έως το 2017. Από τα ευρήματα της μελέτης προκύπτει ότι η διαφθορά έχει σημαντική θετική επίδραση στις ΑΞΕ στη Νιγηρία. Αυτό θα οφείλεται στην κακή ποιότητα του νομικού και θεσμικού πλαισίου της Νιγηρίας που βοηθά τη διαφθορά να επικρατήσει σε όλους τους τομείς της Νιγηρίας. Αυτή η κατάσταση, εάν επιμείνει, μπορεί να βλάψει τη νεότερη γενιά.

Οι Qureshi και συν. (2020) εξέτασαν τη δυναμική σχέση μεταξύ της διαφθοράς και των ΑΞΕ. Η μελέτη αυτή χρησιμοποίησε τη μέθοδο αυτοπαλίνδρομου διανυσματικού υποδείγματος ανοίγματος (PVAR) για να προσδιορίσει τη σχέση σε 54 ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες από το 1996έως το 2018. Τα ευρήματα της μελέτης διαπίστωσαν ότι η διαφθορά μπορεί να αυξήσει τις εισροές ΑΞΕ και την οικονομική ανάπτυξη. Η κακή θεσμική ποιότητα και η υψηλή διαφθορά μπορούν να αυξήσουν τις επενδύσεις και την οικονομική ανάπτυξη στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ωστόσο, στις ανεπτυγμένες χώρες, η διαφθορά μπορεί να μειώσει τις ΑΞΕ. Αυτό σημαίνει ότι η καλή θεσμική ποιότητα και η υψηλή διαφθορά μπορούν να αυξήσουν το κόστος για τους ξένους επενδυτές να επενδύσουν στις ανεπτυγμένες χώρες.

i. Μέγεθος αγοράς

Πολλές προηγούμενες μελέτες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι το μέγεθος της αγοράς θα μπορούσε να επηρεάσει θετικά τις ΑΞΕ (Amponsah κ.ά., 2019). Η οικονομική ανάπτυξη και το ΑΕΠ χρησιμοποιήθηκαν ως υποκατάστατο για το μέγεθος της αγοράς. Οι περισσότερες μελέτες χρησιμοποίησαν αναλύσεις δεδομένων πάνελ για να εξετάσουν αν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ του μεγέθους της αγοράς και των ΑΞΕ. Ο Nazir (2016) χρησιμοποίησε την προσέγγιση OLS για να διερευνήσει την επίδραση του μεγέθους της

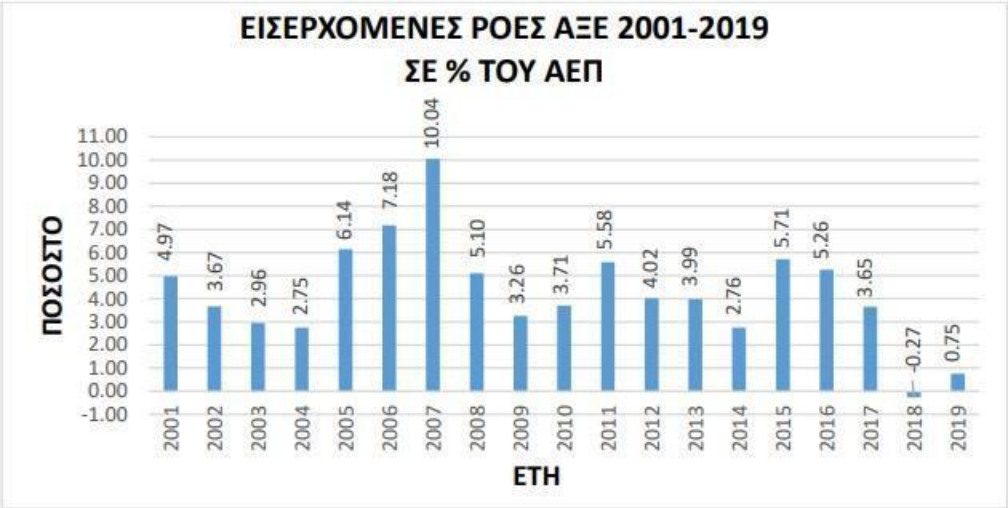
αγοράς στις ΑΞΕ στη Μαλαισία από το 1980 έως το 2010. Η μελέτη διαπίστωσε ότι το μέγεθος της αγοράς μπορεί να επηρεάσει θετικά και σημαντικά τις ΑΞΕ.

Οι Economou κ.ά., (2017) εφάρμοσαν τυπικές σταθερές επιδράσεις καθώς και μια δυναμική προσέγγιση πάνελ για να μελετήσουν 24 Οργανισμούς Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και 22 αναπτυσσόμενες χώρες (μη ΟΟΣΑ) από το 1980 έως το 2012. Η μελέτη εξέτασε μια ομάδα αναπτυσσόμενων χωρών για να βελτιώσει το ποσοστό τους στις παγκόσμιες εισροές ΑΞΕ. Οι Amponsah και συν (2019) υποστήριξαν το συμπέρασμα, εξετάζοντας την επίδραση του μεγέθους της αγοράς στις ΑΞΕ σε 85 αναπτυσσόμενες χώρες με τη χρήση της μεθόδου OLS σε πάνελ από το 1981 έως το 2014. Τα αποτελέσματα αποκάλυψαν ότι το μέγεθος της αγοράς αποτελεί ουσιαστικό προσδιοριστικό παράγοντα των ΑΞΕ. Οι Petrovic-Randelovic και συν. (2017) χρησιμοποίησαν επίσης την ίδια μέθοδο και κατέληξαν στα ίδια αποτελέσματα. Ωστόσο, ο Akin (2009) υποστήριξε ότι το μέγεθος της αγοράς δεν σχετίζεται με τις ΑΞΕ. Η μελέτη χρησιμοποίησε τη μέθοδο panel OLS για να αναλύσει δεδομένα από αναπτυσσόμενες χώρες και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το μεγαλύτερο μέγεθος της αγοράς δεν επηρεάζει σημαντικά τις ΑΞΕ. Οι Sasana και Fathoni (2019) ανέλυσαν κατά πόσον το μέγεθος της αγοράς μπορεί να επηρεάσει τις ΑΞΕ στις χώρες της ASEAN, δηλαδή στην Καμπότζη, την Ινδονησία, τη Μαλαισία, τις Φιλιππίνες, την Ταϊλάνδη και το Βιετνάμ, από το 2007 έως το 2016. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυση των δεδομένων ήταν η πολυγραμμική παλινδρόμηση. Η μελέτη αυτή δείχνει ότι το μέγεθος της αγοράς επηρεάζει θετικά τις ΑΞΕ με βάση τα αποτελέσματα. Η έρευνα αυτή υποδηλώνει ότι ένα πιο επεκτατικό μέγεθος αγοράς θα ωφελήσει τους ξένους επενδυτές να κάνουν περισσότερα προϊόντα.

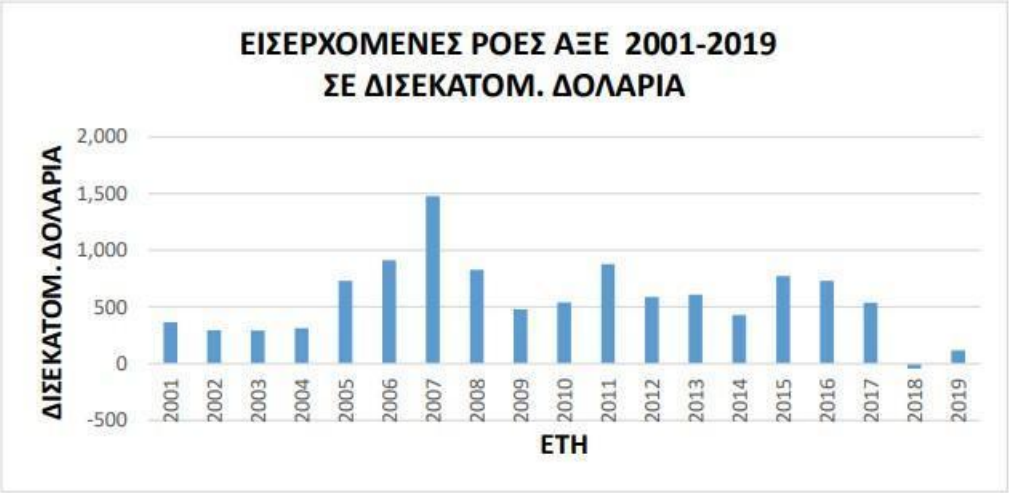
3. ΑΞΕ και Ευρωπαϊκή Ένωση

Θα αναλύσουμε και θα συζητήσουμε την εισροή άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) στην Ευρωπαϊκή Ένωση από το 2001 έως το 2019. Η ανάλυση αυτή θα περιλαμβάνει τόσο το ποσοστό των ΑΞΕ σε σχέση με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) όσο και την πραγματική ποσότητα των ΑΞΕ. Τα στοιχεία που θα χρησιμοποιηθούν για την ανάλυση αυτή θα προέρχονται από την Παγκόσμια Τράπεζα και τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ).

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) που εισρέουν σε μια χώρα μπορούν να χρησιμεύσουν ως χρήσιμο μέσο χρηματοδότησης των ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, ιδίως για οικονομίες που έχουν ιστορικά παρουσιάσει σημαντικά ελλείμματα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι ΑΞΕ δεν συνεπάγονται την ανάληψη περισσότερου χρέους. Συνήθως, οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) που εισρέουν σε μια χώρα ενισχύουν την ανταγωνιστικότητά της, ενώ παράλληλα συμβάλλουν στη συνολική αύξηση της παραγωγικότητας των εγχώριων αγαθών και υπηρεσιών της χώρας, καθώς και στην αύξηση του εθνικού της εισοδήματος.

Γράφημα 1: Εισερχόμενες ροές ΑΞΕ 2001-2019 σε ποσοστό του ΑΕΠ. ΟΟΣΑ, 2020

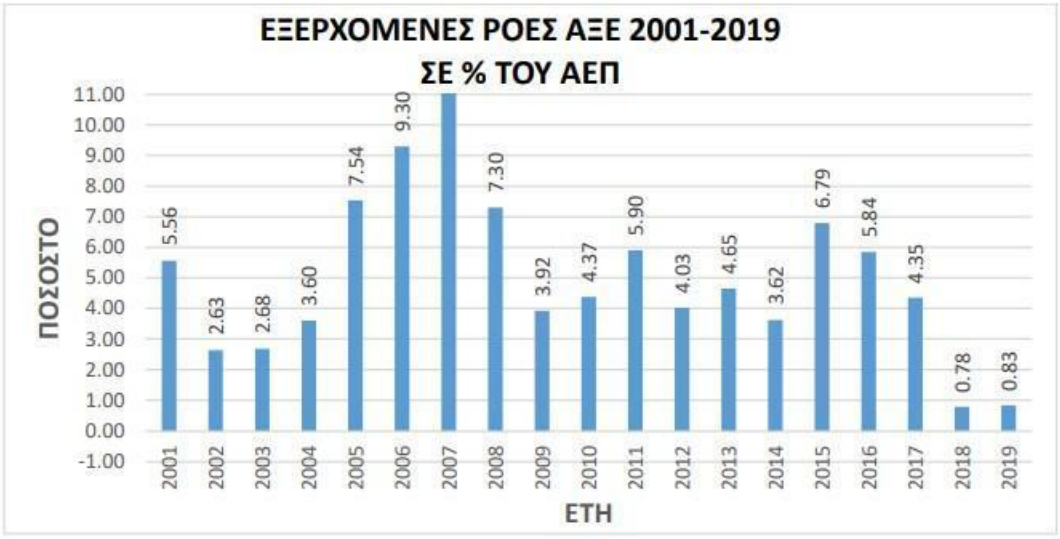
Γράφημα 2: Εισερχόμενες ροές ΑΞΕ 2001-2019 σε δισεκατομμύρια Δολάρια. ΟΟΣΑ, 2020

Το 2001, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι οι εισροές αντιπροσώπευαν το 4,97% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) και ανήλθαν σε περίπου 366 δισεκατομμύρια δολάρια. Το 2002, σημειώθηκε μείωση των εισροών που ισοδυναμεί με 3,67% του ΑΕΠ και ανήλθε σε πάνω από 295 δισεκατομμύρια δολάρια. Το 2003, η μείωση συνεχίστηκε με ρυθμό συρρίκνωσης του ΑΕΠ 2,96% και συνολική αξία 293 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Το 2004, υπήρξε μια ανεπαίσθητη αν και σταθερή αύξηση, συνολικού ύψους 313 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Από το 2005, υπήρξε αύξηση των εισροών, με το ποσοστό να φτάνει το 6,15% του ΑΕΠ και την ποσότητα να ανέρχεται σε 731 δισεκατομμύρια δολάρια.

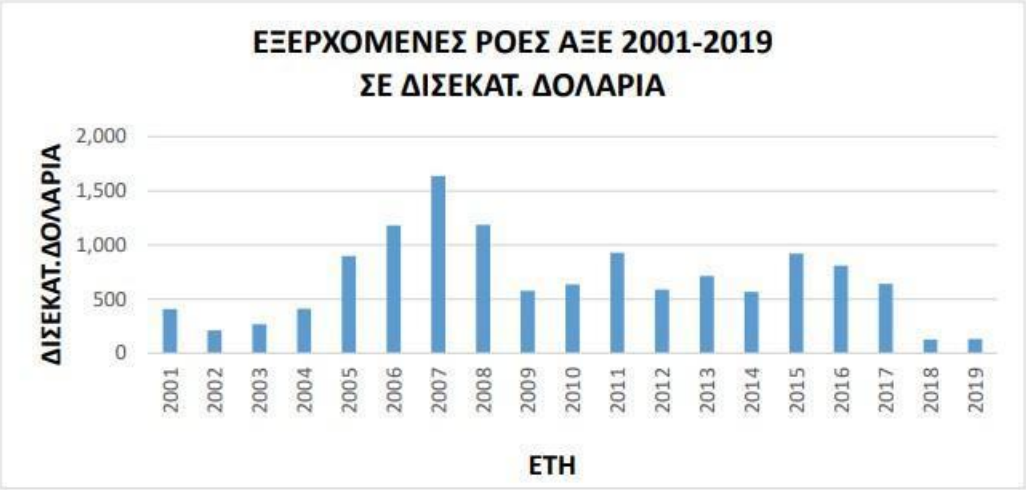
Το 2006, υπήρξε συνεχής αύξηση των εισροών, οι οποίες ανήλθαν στο 7,18% του ΑΕΠ, συνολικού ύψους 911 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Το 2007, η Ευρωπαϊκή Ένωση σημείωσε σημαντική επιτυχία ξεπερνώντας τον στόχο της για το σύνολο των εισροών τόσο ως προς τη χρηματική αξία όσο και ως ποσοστό του ΑΕΠ. Το ποσό που επενδύθηκε στην ΕΕ κατά τη διάρκεια εκείνου του έτους έφθασε τα 1,5 τρισεκατομμύρια δολάρια, το οποίο αντιστοιχούσε στο 10,04% του ΑΕΠ. Επίπεδα τιμών που θα είναι εξαιρετικά δύσκολο να ξεπεραστούν τα επόμενα χρόνια. Το 2008, σημειώθηκε μείωση του ποσού των χρημάτων που εισέρρευσαν στην Ευρώπη λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι οποίες είναι γνωστές ως μία από τις σημαντικότερες χώρες για επενδύσεις. Συγκεκριμένα, το συνολικό ποσό έφθασε τα 828 δισ. δολάρια ΗΠΑ, αποτελώντας το 5,1% του ΑΕΠ. Το 2009, σημειώθηκε μείωση του ΑΕΠ κατά 3,26%, η οποία ανήλθε σε 478 δισ. δολάρια ΗΠΑ.

Μεταξύ 2010 και 2011, το ΑΕΠ παρουσίασε ρυθμό αύξησης 3,71% και 5,78%, με αποτέλεσμα η αξία του να αυξηθεί από 539 δισ. δολάρια σε 878 δισ. δολάρια. Από το 2012 έως το 2017, υπήρξαν μεταβολές στις συνολικές εισροές, τόσο σε όγκο όσο και σε ποσοστό. Τελικά, σημειώνουμε ότι το 2018 και το 2019, υπήρξε σημαντική μείωση των εισροών πόρων, τόσο από άποψη ποσότητας όσο και από άποψη ποσοστού. Η μείωση αυτή μπορεί να αποδοθεί στη φθίνουσα επίδραση της παγκοσμιοποίησης και στην επιβράδυνση του παγκόσμιου εμπορίου, μαζί με την αυξανόμενη πολιτική αβεβαιότητα, η οποία ενισχύει περαιτέρω την πιθανότητα οικονομικής ύφεσης. Επιπλέον, υποκινήθηκε επίσης ένα ζήτημαγεγονός που αφορούσε την Ιταλία και την Ελλάδα, το οποίο συνήθως αναφέρεται ως Grexit και Italexit, υποχρεώνοντάς τες να αποχωρήσουν από την ΕΕ και ολοκληρώνοντας ταυτόχρονα την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ το 2019. Επιπλέον, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε τις εκροές άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) προς άλλες χώρες. Η ΕΕ όχι μόνο δέχεται ΑΞΕ αλλά και τις παρέχει στην παγκόσμια κοινότητα.

Οι εκροές άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) αποδεικνύουν την ικανότητα των εγχώριων εταιρειών να εισέρχονται σε ξένες αγορές χρησιμοποιώντας την προηγμένη τεχνολογία και τις εξειδικευμένες γνώσεις τους. Αυτό έχει θετικό αντίκτυπο στην παραγωγή και την απασχόληση. Ωστόσο, όσον αφορά το ισοζύγιο πληρωμών της χώρας προέλευσης, οι εξερχόμενες ΑΞΕ θεωρούνται απώλεια κεφαλαίου.

Γράφημα 3: Εξερχόμενες ροές ΑΞΕ 2001-2019 σε ποσοστό του ΑΕΠ, ΟΟΣΑ, 2020

Γράφημα 4: Εξερχόμενες ροές ΑΞΕ 2001-2019 σε δισεκατομμύρια δολάρια, ΟΟΣΑ, 2020

Οι εκροές παρουσίασαν παρόμοια πορεία με τις εισροές. Το 2001, οι επενδύσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιπροσώπευαν το 5,5% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της, συνολικού ύψους 409 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ. Το 2002, σημειώθηκε μείωση των εκροών σε σχέση με το προηγούμενο έτος, με αποτέλεσμα να μειωθούν στο 2,63% του ΑΕΠ και σε συνολικό ποσό 211 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ. Το 2003, διατήρησαν παρόμοιο ποσοστό στο ΑΕΠ και ήταν σταθερές σε δισεκατομμύρια δολάρια. Πιο συγκεκριμένα, καταδεικνύει αύξηση 5% σε σχέση με το 2,68% που είχε καταγραφεί το 2002 και επιπλέον 500 εκατομμύρια δολάρια σε σχέση με τα 266 δισεκατομμύρια δολάρια του 2002.

Μεταξύ του 2004 και του 2007, σημειώθηκε σημαντική αύξηση της οικονομικής ανάπτυξης. Το 2004, το ποσοστό του ΑΕΠ ήταν 3,6% και το ποσό ήταν 410 δισεκατομμύρια δολάρια. Το 2005, τόσο το ποσοστό όσο και το ποσό διπλασιάστηκαν, φθάνοντας το 7,5% του ΑΕΠ και τα 898 δισεκατομμύρια δολάρια. Το 2006, υπήρξε περαιτέρω αύξηση με ποσοστό ΑΕΠ 9,5% και ποσό 1,2 τρισεκατομμύρια δολάρια. Το 2007 σημειώθηκε σημαντική αύξηση τόσο στις εισροές όσο και στις εκροές, σημειώνοντας ρεκόρ. Όσον αφορά το ΑΕΠ, οι εκροές ανέρχονται σε 11,13% και η συνολική αξία είναι 1,6 τρισεκατομμύρια δολάρια. Μεταξύ του 2008 και του 2017, υπήρξε σημαντική μείωση που είναι μικρότερη από το ήμισυ των αρχικών ποσών. Το 2008, η Ευρωπαϊκή Ένωση διέθεσε πάνω από 1,1 τρισ. δολάρια, ποσό που αντιστοιχούσε στο 7,3% του ΑΕΠ της. Το 2009, υπήρξε μια επίμονη μείωση με τιμή 3,9% του ΑΕΠ, η οποία ήταν παρόμοια με το επίπεδο του 2004, αλλά με μια μικρή αύξηση 0,3%. Το συνολικό ποσό το 2009 ήταν 576 εκατ.

δολάρια ΗΠΑ, το οποίο ήταν το ήμισυ του ποσού του 2008. Το 2010 σημειώθηκε αύξηση στα 635 εκατ. δολάρια και ποσοστό του ΑΕΠ 4,37%.

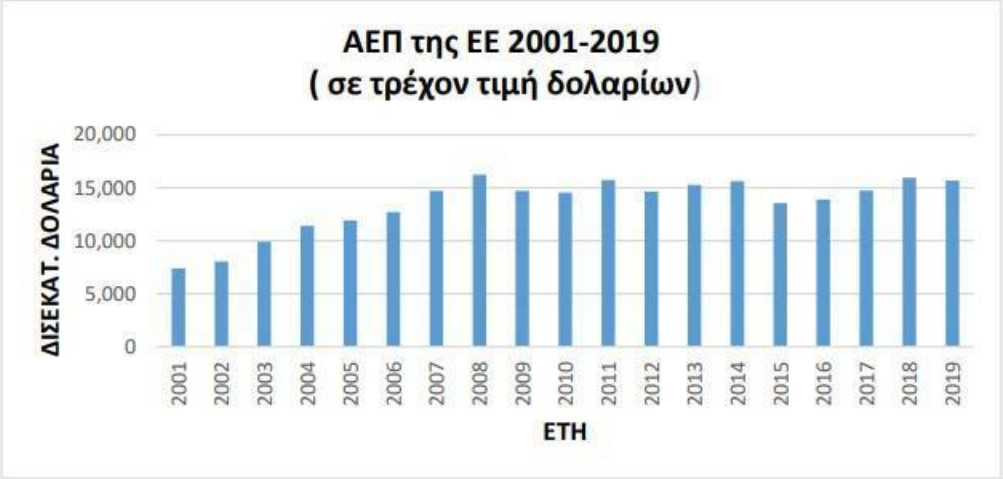
Το 2011, υπήρξε σημαντική αύξηση του ΑΕΠ, φτάνοντας το 5,9%, με αντίστοιχο ποσό 929 εκατ. δολάρια. Από το 2012 έως το 2014, υπήρξαν αυξομειώσεις σε μικρότερες ποσότητες και ποσοστά σε σχέση με το 2011. Το ΑΕΠ έφτασε το 3,6% και η αξία ανήλθε σε 565 εκατομμύρια δολάρια. Το 2015, υπήρξε μια επακόλουθη άνοδος, φτάνοντας συνολικά τα 920 εκατομμύρια δολάρια. Ωστόσο, τόσο το 2016 όσο και το 2017, υπήρξε μείωση, με αποτέλεσμα να μειωθεί κατά 640 εκατομμύρια δολάρια. Το 2018 και το 2019 είναι τα έτη με τα πιο δυσμενή επίπεδα εισροών και εκροών, καθώς παρουσιάζουν τα χαμηλότερα επίπεδα. Τα μερίδια του ΑΕΠ είναι 0,7% και 0,8% αντίστοιχα, που αντιστοιχούν σε ποσά 125 και 130 εκατομμυρίων δολαρίων. Πράγματι, ορισμένες χώρες της ΕΕ, όπως οι ΗΠΑ, η Γερμανία, η Πορτογαλία και η Λετονία, ενδέχεται να αντιμετωπίζουν σήμερα κρίση χρέους. Ως αποτέλεσμα, η οικονομική τους δυναμική μπορεί να διαφέρει από άλλες χώρες της ΕΕ. Επιπλέον, η επικείμενη αποχώρηση της Μεγάλης Βρετανίας από την ΕΕ το 2019 είναι επίσης ένας παράγοντας που πρέπει να ληφθεί υπόψη.

3.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και ΑΞΕ

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) χρησιμεύει ως ο πρωταρχικός μακροοικονομικός δείκτης. Ο πρωταρχικός στόχος της μέτρησης είναι η απόκτηση μιας ποσοτικοποίησης της συνολικής ποσότητας προϊόντων και υπηρεσιών που παράγονται για την αγορά εντός μιας συγκεκριμένης χώρας σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) είναι η συνολική αξία όλων των τελικών προϊόντων και υπηρεσιών που παράγονται εντός των συνόρων μιας χώρας κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου. Το εισόδημα είναι ο πρωταρχικός δείκτης του βιοτικού επιπέδου στην οικονομία, καθώς ένα υψηλότερο εισόδημα αντιστοιχεί σε βελτιωμένη οικονομική θέση και ευημερία. Ως εκ τούτου, ο πρωταρχικός προσδιοριστικός παράγοντας της οικονομικής ανάπτυξης είναι το εισόδημα της οικονομίας.

Στην προκειμένη περίπτωση, το ενδιαφέρον εστιάζεται στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της οικονομίας, το οποίο εξετάζεται μέσω του Εθνικού Λογαριασμού. Ως εκ τούτου, λαμβάνονται επίσης υπόψη οι υπηρεσίες, η τεχνογνωσία και η προσπάθεια που συνεισφέρουν τα άτομα στην παραγωγή αυτών των αγαθών και υπηρεσιών. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) είναι ένα ετήσιο στατιστικό στοιχείο που ποσοτικοποιεί τη

συνολική παραγωγική ικανότητα ενός έθνους. Αντιπροσωπεύει τη συνολική αξία όλων των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στο εσωτερικό της χώρας κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου. Ένα υψηλότερο ΑΕΠ είναι ενδεικτικό ενός ευνοϊκότερου αποτελέσματος.

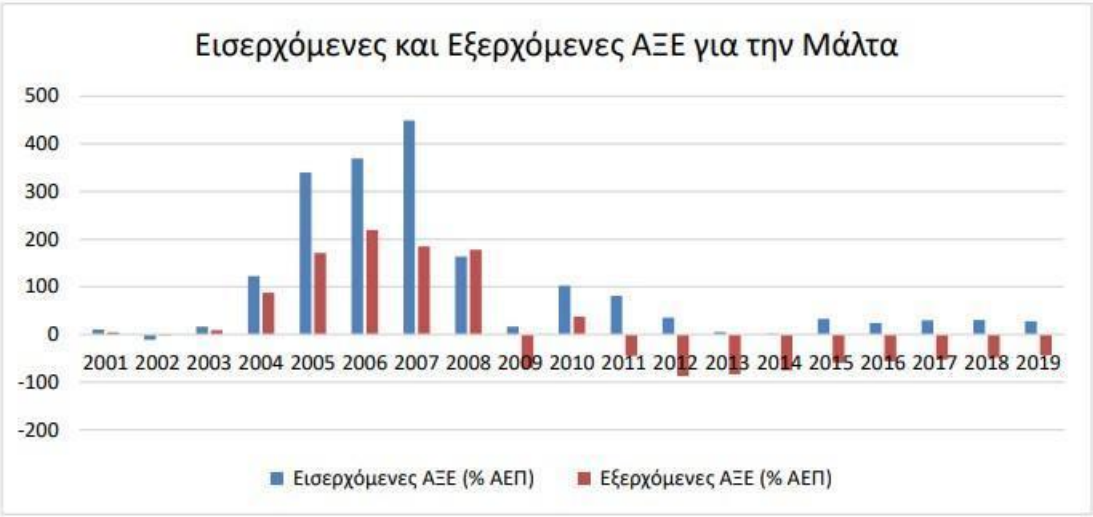

Γράφημα 5: ΑΕΠ της ΕΕ 2001-2019 σε τρισεκατομμύρια δολάρια, ΟΟΣΑ, 2020

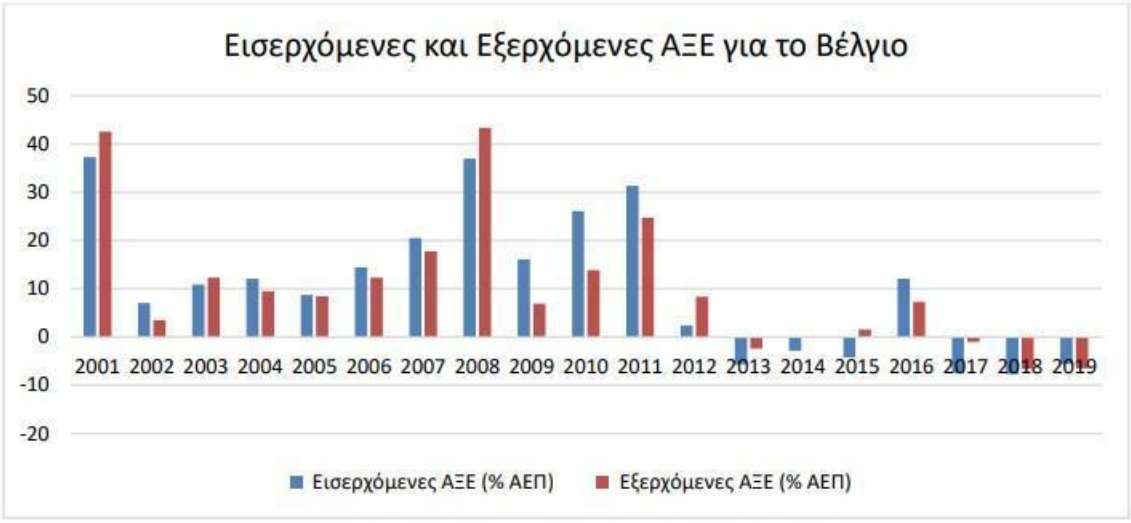
Το γράφημα απεικονίζει το συνολικό ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2001 έως το 2019, μετρούμενο σε τρισεκατομμύρια δολάρια.Το συνολικό ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά το 2001 ανήλθε σε 7,388 τρισεκατομμύρια δολάρια. Κατά την περίοδο 20022008, σημειώθηκε αξιοσημείωτη αύξηση του ΑΕΠ, με την αξία του να αυξάνεται από 8 τρισεκατομμύρια δολάρια το 2002 σε 16,240 τρισεκατομμύρια δολάρια το 2008. Υπήρξε διπλασιασμός της αξίας του, γεγονός που υποδηλώνει την παγκόσμια ανάκαμψη του ΑΕΠ της ΕΕ. Μεταξύ 2009 και 2019, υπήρξαν διακυμάνσεις του ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που ήταν παρόμοιες με αυτές που παρατηρήθηκαν το 2006 και το 2007, αλλά ελαφρώς υψηλότερες το 2008, φθάνοντας τα 14 και 15,5 δισεκατομμύρια δολάρια, αντίστοιχα. Ως εποχή ανάκαμψης προσδιορίζεται το 2008 λόγω του υψηλότερου ΑΕΠ του σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη.

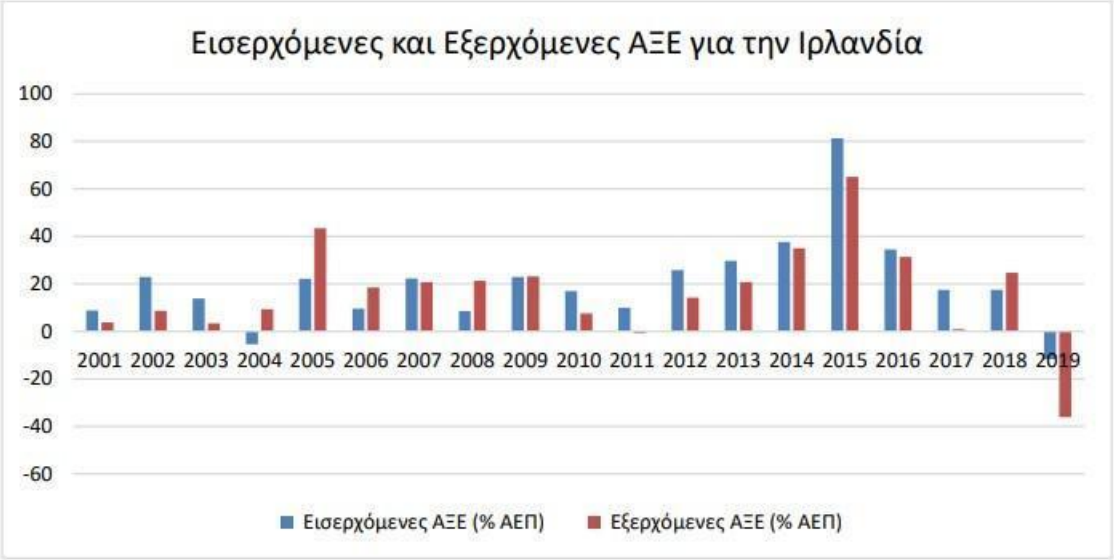
Γράφημα 6: Εισερχόμενες και Εξερχόμενες ΑΞΕ Κύπρου, ΟΟΣΑ 2020

Γράφημα 7: Εισερχόμενες και Εξερχόμενες ΑΞΕ Μάλτας, ΟΟΣΑ 2020

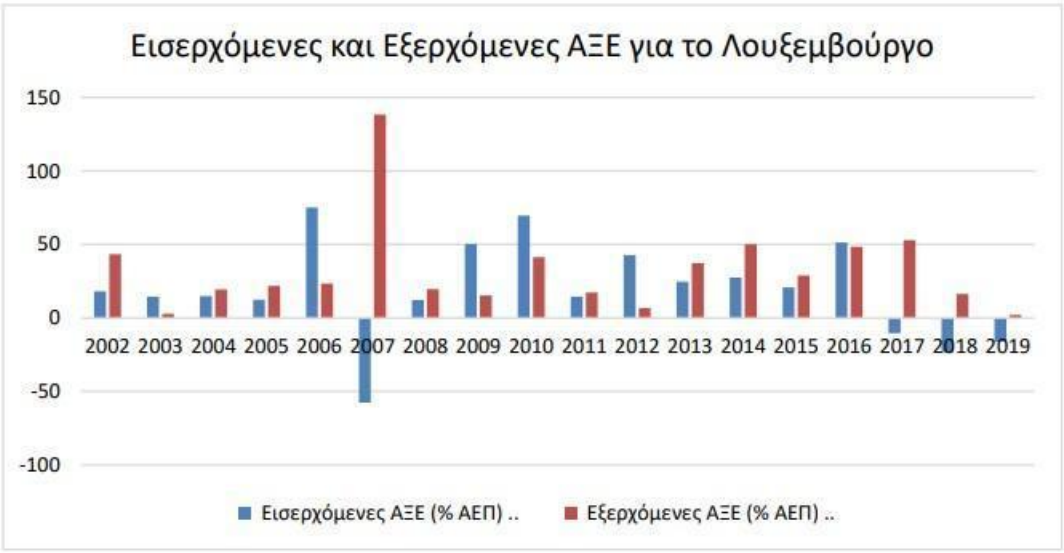
Γράφημα 8: Εισερχόμενες και Εξερχόμενες ΑΞΕ Βέλγιο, ΟΟΣΑ 2020

Γράφημα 9: Εισερχόμενες και Εξερχόμενες ΑΞΕ Ιρλανδίας, ΟΟΣΑ 2020

Γράφημα 10: Εισερχόμενες και Εξερχόμενες ΑΞΕ Ουγγαρίας, ΟΟΣΑ, 2020

Γράφημα 11: Εισερχόμενες και Εξερχόμενες ΑΞΕ Λουξεμβούργου, ΟΟΣΑ, 2020

3.2 Συμπεράσματα εισροών εκροών για την ΕΕ

Το Βέλγιο είχε τη μεγαλύτερη εισροή το 2001, η οποία αντιστοιχούσε στο 37,29% του ΑΕΠ του. Το 2002, η Ιρλανδία είχε το υψηλότερο ποσοστό, αγγίζοντας το 22% του ΑΕΠ της. Μεταξύ 2003 και 2007, η Μάλτα σημείωσε σημαντικά ποσοστά ανάπτυξης. Το 2003, ο ρυθμός ανάπτυξης ήταν 16,73%, ο οποίος αυξήθηκε σε 122,48% το 2004. Ο ρυθμός

ανάπτυξης συνέχισε να επιταχύνεται, φθάνοντας το 339,79% το 2005. Το 2006, σημειώθηκε αύξηση κατά 30% σε σύγκριση με το 2005. Το 2007, η Μάλτα γνώρισε το υψηλότερο επίπεδο εισροών μεταξύ όλων των μελών της ΕΕ, φθάνοντας το 449,08%. Το 2009, η Κύπρος ευθυγραμμίστηκε με την τάση αυτή, τροποποιώντας τη νομοθεσία της για να φιλοξενήσει τις διεθνείς επενδύσεις, ανεξάρτητα από την προέλευσή τους. Το 2009, η Κύπρος παρουσίασε σημαντική αύξηση των εισροών, φθάνοντας το 249,11%, η οποία συνεχίστηκε μέχρι το 2015. Το μέγιστο ποσοστό καταγράφηκε το 2012, φθάνοντας το εντυπωσιακό 280,13%. Οι πρωταρχικοί επενδυτές στην Κύπρο αποτελούνταν κυρίως από Ρώσους ιδιώτες, οι οποίοι προσελκύστηκαν από τη χώρα λόγω της φήμης της για οικονομική σταθερότητα.

Το 2016, η Κύπρος εφάρμοσε ένα κούρεμα καταθέσεων για να αποτρέψει την ανάγκη για μνημόνια. Ως αποτέλεσμα, η εμπιστοσύνη των επενδυτών διαβρώθηκε προσωρινά, αλλά άρχισε να ανακάμπτει και πάλι το 2019. Επιπλέον, η Ουγγαρία κατέλαβε την τρίτη θέση όσον αφορά τις μεγαλύτερες εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) το 2016, πίσω από τη Μάλτα και την Κύπρο. Η Ουγγαρία κατέγραψε ποσοστό 54,17%. Το Βέλγιο εξασφάλισε την τέταρτη θέση με εισερχόμενες ΑΞΕ ύψους 37,29% του ΑΕΠ του το 2001. Η Ιρλανδία κατέλαβε την πέμπτη θέση με ποσοστό 22% το 2002, ενώ το Λουξεμβούργο διεκδίκησε την έκτη θέση με ένα σημαντικό ποσοστό 75,14% το 2006. Η Μάλτα παρουσίασε αξιοσημείωτα υψηλά επίπεδα εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) από το 2004 έως το 2008, ενώ η Κύπρος παρουσίασε παρόμοια υψηλά επίπεδα εισροών ΑΞΕ από το 2009 έως το 2015.

Η Μάλτα και η Κύπρος έχουν τα υψηλότερα ποσοστά εκροών μεταξύ των χωρών. Οι ποσότητες τους είναι σύμφωνες με τις εισροές, γεγονός που υποδηλώνει ότι εξελίσσονται όπως αναμενόταν εντός των συγκεκριμένων χρονικών περιόδων. Η Μάλτα και η Κύπρος παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα επίπεδα εκροών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το μέγιστο ποσοστό μετανάστευσης για τη Μάλτα σημειώθηκε το 2009, φθάνοντας το 237,56%, ενώ η Κύπρος παρουσίασε το υψηλότερο ποσοστό μετανάστευσης το 2012, φθάνοντας το 301,25%. Στη συνέχεια, οι εισροές μειώθηκαν λόγω της απουσίας ελκυστικών αποδόσεων, γεγονός που ώθησε τους επενδυτές να αποχωρήσουν.

Το 2001, το Βέλγιο είχε υψηλότερο ποσοστό εκροών (42,55%) σε σύγκριση με τις εισροές (37,29%). Το 2002, το Λουξεμβούργο παρουσίασε ποσοστό εισροών 18,03% και ποσοστό εκροών 43,21%. Επιπλέον, το 2017 σημειώθηκε μείωση των εισροών κατά 10,40%, ενώ οι εκροές αυξήθηκαν στο 53,04%. Εάν οι διεθνείς επιχειρήσεις αποχωρήσουν

από την Ουγγαρία και τη Βουλγαρία, τα φορολογικά έσοδα και για τις δύο χώρες θα αρχίσουν να μειώνονται. Η Κύπρος, το Λουξεμβούργο και η Ιρλανδία έχουν τον χαμηλότερο φορολογικό συντελεστή στην ΕΕ, ο οποίος ανέρχεται στο 12,5%.

Η Ιρλανδία εξέδωσε μετοχικά κρατικά ομόλογα, πράγμα που σημαίνει ότι αναζήτησε πρόσθετα κεφάλαια από τις χρηματοπιστωτικές αγορές, αλλά δεν κατάφερε να λάβει το αναμενόμενο ποσό σε αντάλλαγμα. Το 2002, η Ιρλανδία παρουσίασε εισροή 22% και εκροή 8,6%. Το 2018, σημειώθηκε μείωση των εισροών κατά 24,9%, ενώ οι εκροές είχαν πτώση 24,63%. Το 2018, η Ουγγαρία παρουσίασε εισροή κεφαλαίων κατά 30,1% λόγω του ανοίγματος των αναδυόμενων αγορών, ενώ οι εκροές κεφαλαίων μειώθηκαν κατά 42,68%. Η Μάλτα παρουσίασε αξιοσημείωτα υψηλά επίπεδα εκροών άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) κατά την περίοδο 2004-2008.

4. Παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή τόπου εγκατάστασης άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ)

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) πραγματοποιούνται όταν μια εταιρεία αποκτά τον έλεγχο μιας επιχειρηματικής επιχείρησης εκτός της χώρας της ή όταν επενδύει άμεσα σε εγκαταστάσεις σε μια ξένη χώρα για παραγωγή ή εμπορία. Παραδοσιακά, οι ΑΞΕ πραγματοποιούνται μεταξύ ανεπτυγμένων χωρών, αλλά τα τελευταία χρόνια, οι ΑΞΕ έχουν αρχίσει να στοχεύουν και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι ΑΞΕ αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους μηχανισμούς παγκοσμιοποίησης, όπου οι επιχειρήσεις θεωρούν τη διεθνή ανάπτυξη ως ένα ουσιαστικό βήμα για την απόκτηση αποτελεσματικότερης πρόσβασης σε αγορές όπου επί του παρόντος έχουν μικρή παρουσία (Tyler & Zhang, 2007).

Με άλλα λόγια, οι ΑΞΕ είναι μια διαδικασία μεταφοράς κεφαλαίων από μια χώρα σε μια άλλη για μακροπρόθεσμη συμμετοχή, και συνήθως περιλαμβάνουν την επένδυση περιουσιακών στοιχείων σε τοπικά αγαθά και υπηρεσίες άλλης χώρας (Tsen, 2005), καθώς και συνεργασία σε τεχνογνωσία, διασυνοριακές εξαγορές, μεταφορά τεχνολογίας, επενδύσεις σε νέα πεδία και κοινοπραξίες. Για λόγους απλούστευσης, οι ΑΞΕ μπορούν να ταξινομηθούν σε οριζόντιες, κάθετες ή κοινοπραξίες. Οι οριζόντιες ΑΞΕ συμβαίνουν όταν μια πολυεθνική επενδύει σε μια χώρα υποδοχής για να πραγματοποιήσει παρόμοιες παραγωγικές δραστηριότητες με αυτές που κάνει στη χώρα της. Η κάθετη στρατηγική ΑΞΕ μιας πολυεθνικής περιλαμβάνει τον κατακερματισμό της παραγωγικής της διαδικασίας σε παγκόσμιο επίπεδο, αναπτύσσοντας κάθε στάδιο στη χώρα υποδοχής, όπου μπορεί να εκτελεστεί με ελάχιστο κόστος, ενώ οι συγκεντρωτικές ΑΞΕ είναι όταν μια πολυεθνική πραγματοποιεί επένδυση σε έναν εντελώς διαφορετικό τομέα που δεν σχετίζεται άμεσα με την υφιστάμενη δραστηριότητά της (Protsenko, 2004).

Οι ΑΞΕ είναι αμοιβαία επωφελείς, παρέχοντας πλεονεκτήματα τόσο στη χώρα υποδοχής όσο και στην πολυεθνική επιχείρηση. Η οικονομία της χώρας υποδοχής θα πρέπει να είναι σε θέση να επεκταθεί και να αναπτύξει το ανθρώπινο κεφάλαιο, να δημιουργήσει περισσότερες θέσεις εργασίας και καλύτερη πρόσβαση στην τεχνολογία, τις γνώσεις και τις δεξιότητες. Οι πολυεθνικές από την άλλη πλευρά, θα είναι επίσης σε θέση να μειώσουν το κόστος μειώνοντας το εργατικό, το μεταφορικό ή το κόστος παραγωγής, να διαφοροποιήσουν την αγορά τους μέσω θυγατρικών και να επιτύχουν μεγαλύτερη

εξοικονόμηση φόρων και δασμών. Οι επιχειρήσεις που επιλέγουν να επιδιώξουν ΑΞΕ πρέπει να λάβουν δύο αποφάσεις όταν αποφασίζουν πού θα επενδύσουν διεθνώς. Πρώτον, σε ποια χώρα θα επενδύσουν και γιατί. Δεύτερον, τι είδους επιχείρηση μπορεί να επενδύσει στη χώρα υποδοχής. Η προσέλκυση ΑΞΕ, από την άλλη πλευρά, είναι ένα μεγάλο ζήτημα για τις χώρες υποδοχής, καθώς πρέπει να ανακαλύψουν τους σημαντικότερους παράγοντες που θα εμπνεύσουν και θα επηρεάσουν τις αποφάσεις για τη χωροθέτηση των ΑΞΕ (Binsaeed, 2009).

4.1 Θεωρίες που εφαρμόζονται για τον καθορισμό της επιλογής του τόπου εγκατάστασης των ΑΞΕ

Θεωρία κεφαλαιαγοράς

Οι ΑΞΕ καθορίζονται ουσιαστικά από τα επιτόκια και την αξία του νομίσματος της χώρας υποδοχής, γεγονός που περιγράφει το σκεπτικό πίσω από την πρόθεση μιας επιχείρησης να επεκταθεί στο εξωτερικό. Σύμφωνα με τον Aliber (1971), οι επιχειρήσεις είναι πιο πιθανό να επεκταθούν στο εξωτερικό όταν η αξία του νομίσματος της χώρας καταγωγής τους είναι υψηλή. Ομοίως, οι εταιρείες που φιλοξενούνται από χώρες με αδύναμο νόμισμα είναι λιγότερο πιθανό να επεκταθούν παγκοσμίως (Faeth, 2009). Επιπλέον, η μεγαλύτερη νομισματική αστάθεια στις χώρες υποδοχής ενθαρρύνει τις διεθνείς εταιρείες να δανείζονται κεφάλαια με χαμηλότερα επιτόκια από ό,τι οι εγχώριες επιχειρήσεις. Η θεωρία αυτή ασχολείται με τους λόγους για τις επενδύσεις των επιχειρήσεων στο εξωτερικό, με τον Boddewyn (1985) να αναφέρει ότι υπάρχουν τρία σενάρια που παρακινούν τις επιχειρήσεις να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους διεθνώς. Το πρώτο σενάριο είναι μια χαμηλότερη συναλλαγματική ισοτιμία στη χώρα υποδοχής, η οποία οδηγεί σε χαμηλότερο κόστος παραγωγής στη χώρα υποδοχής. Δεύτερον, η απουσία οργανωμένων αγορών κινητών αξιών στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες θα ενθάρρυνε τις ΑΞΕ αντί για την αγορά μετοχών, και τρίτον, λόγω της έλλειψης πληροφοριών σχετικά με τις αγορές κινητών αξιών στις εν λόγω λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, οι εταιρείες προτιμούν τις ΑΞΕ που επιτρέπουν τον έλεγχο των περιουσιακών στοιχείων της χώρας υποδοχής (Hennart, 2015).

Θεωρία του κόστους συναλλαγών

Το σκεπτικό της θεωρίας του κόστους συναλλαγών είναι ότι οι επιχειρήσεις πρέπει να καθιερώσουν συστήματα διακυβέρνησης που ελαχιστοποιούν το κόστος και τις αναποτελεσματικότητες που συνδέονται με την είσοδο και τη δραστηριοποίηση στις διεθνείς αγορές. Η προσέγγιση της θεωρίας του κόστους συναλλαγών ορίζει επίσης τις ΑΞΕ ως μια οντότητα που επιδιώκει αποτελεσματικότερα αποτελέσματα εντός της πολυεθνικής επιχείρησης προκειμένου να μειώσει το κόστος συναλλαγών που συνδέεται με τις διεθνείς συναλλαγές (π.χ. διαπραγμάτευση, παρακολούθηση και επιβολή συμβάσεων) (Buckley, 1985). Τρία χαρακτηριστικά των συναλλαγών επηρεάζουν την ποσότητα του κόστους συναλλαγών, δηλαδή η ιδιαιτερότητα των περιουσιακών στοιχείων, η αβεβαιότητα και η συχνότητα. Όταν το κόστος παραγωγής σε μια ξένη τοποθεσία είναι χαμηλότερο από εκείνο της χώρας προέλευσης και/ή το κόστος συναλλαγής της χρήσης της διεθνούς αγοράς είναι υψηλότερο από το κόστος ολοκλήρωσης, οι ΑΞΕ μπορούν να παρέχουν την πιο αποτελεσματική δομή διαχείρισης ελαχιστοποιώντας το άθροισμα του κόστους παραγωγής και του κόστους συναλλαγής.

Θεωρία του κύκλου ζωής του προϊόντος

Η θεωρία του κύκλου ζωής του προϊόντος του Raymond Vernon περιγράφει τους λόγους για τους οποίους οι αμερικανοί κατασκευαστές στρέφονται από τις εξαγωγές στις ΑΞΕ. Υπάρχουν τέσσερα στάδια του κύκλου παραγωγής, τα οποία είναι η καινοτομία, η ανάπτυξη, η ωριμότητα και η παρακμή (Vernon, 1992). Τα προϊόντα ταξινομούνται σε τρεις ομάδες με βάση το στάδιο του κύκλου ζωής του προϊόντος, δηλαδή το νέο προϊόν, το προϊόν ωρίμανσης και το τυποποιημένο προϊόν, καθώς και τις επιδόσεις τους στην παγκόσμια εμπορική αγορά. Ο Vernon (1992) πρότεινε επίσης ότι η επιλογή τοποθεσίας είναι μια αλληλένδετη ολοκλήρωση του κύκλου ζωής του προϊόντος και των χαρακτηριστικών της τοποθεσίας. Οι παράγοντες της τοποθεσίας (π.χ. απαιτήσεις της αγοράς, επικοινωνιακές και εξωτερικές οικονομίες και ευελιξία της παραγωγής) είναι κρίσιμοι για το σχηματισμό και την ανάπτυξη της αγοράς νέων προϊόντων. Ομοίως, ένα ώριμο προϊόν που πωλείται σε μεγάλες ποσότητες απαιτεί συνήθως εξαρτήματα και εργασία από ακόμη πιο διαφορετικές πηγές, γεγονός που θα μπορούσε να συνεπάγεται την ανάθεση σε εξωτερικούς συνεργάτες διαφόρων τμημάτων του προϊόντος, όπως η κατασκευή εξαρτημάτων, η συναρμολόγηση και η αποστολή. Στην περίπτωση των τυποποιημένων προϊόντων, το κόστος των διαφόρων στοιχείων παραγωγής καθίσταται όλο και πιο σημαντικό όσον αφορά την επέκταση και τη διείσδυση στην αγορά (Vernon, 1992).

Θεωρία διεθνοποίησης

Οι ΑΞΕ εξηγήθηκαν διαφορετικά σε αυτή τη θεωρία, η οποία δίνει μεγαλύτερη έμφαση στις ενδιάμεσες εισροές και την τεχνολογία. Οι Buckley και Casson (2016) στήριξαν την υπόθεσή τους στο πρωτοποριακό έργο του Coase (1991), στο οποίο εξηγούσαν για ποιο λόγο η παραγωγή πραγματοποιείται από την ίδια εταιρεία σε διαφορετικές τοποθεσίες. Οι επιχειρήσεις επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στο εξωτερικό για να ξεπεράσουν την αποτυχία της αγοράς και να βελτιώσουν το μονοπωλιακό τους πλεονέκτημα (Kang & Jiang, 2012) με βάση την ιδέα της θεωρίας της εσωτερίκευσης που αναπτύχθηκε σε αυτό το πλαίσιο από τους (Buckley & Casson, 2016).

Το εκλεκτικό παράδειγμα

Το παράδειγμα OLI του Dunning, γνωστό και ως θεωρία της διεθνούς παραγωγής, είναι ένα από τα πιο δημοφιλή μοντέλα για την εξήγηση των αποφάσεων εγκατάστασης των ΑΞΕ και των πολυεθνικών επιχειρήσεων, το οποίο ενσωματώνει τα πλεονεκτήματα της χώρας υποδοχής όσον αφορά την ιδιοκτησία, την τοποθεσία και την εσωτερίκευση (Dunning, 1980). Τα «πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας» είναι τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των πολυεθνικών επιχειρήσεων που συμμετέχουν σε ΑΞΕ ως αποτέλεσμα της ιδιοκτησίας τους σε τεχνολογία που προστατεύεται με πνευματικά δικαιώματα ή άλλα άυλα περιουσιακά στοιχεία που τις καθιστούν πιο ισχυρές από τις εγχώριες επιχειρήσεις. Τα «πλεονεκτήματα τοποθεσίας» αναφέρονται σε μια συγκεκριμένη τοποθεσία που μπορεί να παρέχει στις επιχειρήσεις συγκεκριμένα πλεονεκτήματα, όπως προνομιακή φορολογική μεταχείριση, χαμηλότερο κόστος παραγωγής και μεταφοράς και χαμηλότερο κίνδυνο, ενώ τα «πλεονεκτήματα εσωτερικοποίησης» αναφέρονται στην ικανότητα της επιχείρησης να μειώνει το κόστος συναλλαγών με την εσωτερικοποίηση των δραστηριοτήτων της.

Θεωρία του τρόπου εισόδου

Η θεωρία αυτή εξελίχθηκε από την προσέγγιση του εκλεκτικού παραδείγματος, κατά την οποία ο Dunning (1993) διαίρεσε τις δραστηριότητες των πολυεθνικών επιχειρήσεων σε τέσσερις διακριτούς τύπους ΑΞΕ με βάση τις δηλωμένες προθέσεις τους, οι οποίοι εξηγούνται παρακάτω:

ΑΞΕ που αναζητούν πόρους: Αυτός ο τύπος ΑΞΕ αποσκοπεί κυρίως στη συλλογή πρώτων υλών από τις χώρες υποδοχής για χρήση ως εισροές της βιομηχανίας, ιδίως σε χώρες όπου διατίθενται σημαντικοί φυσικοί φυσικοί πόροι σε χαμηλότερο κόστος από ό,τι

στη χώρα καταγωγής τους. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις που αναζητούν πόρους επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στο εξωτερικό για να επωφεληθούν από το χαμηλό κόστος εργασίας, ιδίως σε κλάδους έντασης εργασίας όπως η μεταποίηση και οι υπηρεσίες (Kang & Liu, 2016).

ΑΞΕ που επιδιώκουν την αγορά: Αυτός ο τύπος ΑΞΕ αποσκοπεί στην ανάπτυξη νέων αγορών για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις ώστε να πωλούν πλεονάζοντα αγαθά και υπηρεσίες, ιδίως όταν δεν είναι σε θέση να πουλήσουν τα προϊόντα τους στη χώρα καταγωγής τους. Επίσης, σκοπεύει να διευρύνει τις πολιτικές μάρκετινγκ αυξάνοντας τη φυσική παρουσία των προμηθευτών και των πελατών σε μεγάλες αγορές (Franco, 2013). Άλλοι λόγοι για τους οποίους οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε αυτού του είδους τις ΑΞΕ περιλαμβάνουν την επιθυμία να προσαρμόσουν τα προϊόντα τους στις τοπικές προτιμήσεις ή ανάγκες, να ξεπεράσουν τα πολιτιστικά και θρησκευτικά εμπόδια και να αποκτήσουν καλύτερη κατανόηση της τοπικής γλώσσας, των επιχειρηματικών κανόνων, των κανονιστικών απαιτήσεων και των μεθόδων μάρκετινγκ.

ΑΞΕ που επιδιώκουν την αποδοτικότητα: Ως τέτοιες ΑΞΕ ορίζονται οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται από επιχειρήσεις που προσπαθούν να ενισχύσουν την αποδοτικότητά τους αξιοποιώντας οικονομίες κλίμακας και εμβέλειας. Σύμφωνα με τους Dunning και Lundan (2008), τα κύρια κίνητρα για αυτού του είδους τις ΑΞΕ είναι η αξιοποίηση των διαφορών στο κόστος εργασίας, στο κόστος παραγωγής, στις οικονομικές πολιτικές, στις θεσμικές διαδικασίες, στο μέγεθος της αγοράς και στις δομές της αγοράς σε διασυνοριακό επίπεδο.

ΑΞΕ που επιδιώκουν στρατηγικά περιουσιακά στοιχεία: Αυτές οι ΑΞΕ υποκινούνται από την επιθυμία των ξένων επιχειρήσεων να αυξήσουν την παγκόσμια ανταγωνιστικότητά τους μέσω της απόκτησης περιουσιακών στοιχείων ή μετοχών σε υφιστάμενες εγχώριες επιχειρήσεις, προκειμένου να επιδιώξουν μακροπρόθεσμους στρατηγικούς στόχους (Wadhwa & Reddy, 2011). Επιπλέον, οι πολυεθνικές επιδιώκουν να αποδυναμώσουν τους ανταγωνιστές τους αξιοποιώντας συγκεκριμένα πλεονεκτήματα κόστους ή μάρκετινγκ. Ο Knickerbocker (1973) υποστήριξε ότι η επέκταση των επενδύσεων εκτός συνόρων αποτελεί αμυντική στρατηγική στις ολιγοπωλιακές αγορές, καθώς επιτρέπει στις επιχειρήσεις να ακολουθούν τους κύριους ανταγωνιστές τους, προκειμένου να αποφεύγονται οι στρεβλώσεις στην ολιγοπωλιακή ισορροπία (Hoenen & Hansen, 2009).

4.2 Παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή του τόπου εγκατάστασης των άμεσων ξένων επενδύσεων

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή τόπου εγκατάστασης των ΑΞΕ, όπως περιγράφονται από τις θεωρίες των ΑΞΕ, μπορούν να χωριστούν σε τρεις κατηγορίες, δηλαδή σε μικρο-, μακρο- και στρατηγικούς παράγοντες (Zhang, 2002). Ένας άλλος πρόσθετος παράγοντας που τονίζεται είναι οι κλαδικοί παράγοντες, υποδεικνύοντας ότι κάθε επιχειρηματικός τομέας έχει διαφορετικούς παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή τοποθεσίας των ΑΞΕ, και επιπλέον, οι παράγοντες αυτοί δεν είναι επίσης εύκολα μεταβιβάσιμοι μεταξύ των χωρών και μπορεί να διαφέρουν από τις καταστάσεις στη χώρα καταγωγής των πολυεθνικών επιχειρήσεων (Agustina & Flath, 2020).

Μικροπαράγοντες

Οι μικροκαθοριστικοί παράγοντες είναι τα πλεονεκτήματα των πολυεθνικών επιχειρήσεων που σχετίζονται με την ιδιοκτησία, όπως περιγράφονται παρακάτω:

a. Γνώση και εμπειρία της ξένης αγοράς: Είναι ευρέως αποδεκτό ότι η καλύτερη κατανόηση μιας ξένης χώρας μειώνει τόσο το κόστος όσο και το απρόβλεπτο της δραστηριοποίησης σε μια ξένη αγορά (Buckley and Casson, 2016). Η εμπειρία, όπως και η γνώση, θεωρείται ότι παρέχει σημαντικά υλικά και άυλα οφέλη. Επιπλέον, συχνά θεωρείται ότι μια εταιρεία με μεγαλύτερη εμπειρία σε έναν συγκεκριμένο τόπο είναι πιο πρόθυμη να επενδύσει εκεί από μια εταιρεία με λιγότερη εμπειρία (Liu, 2009).

b. Μέγεθος της επιχείρησης: Το μέγεθος μιας πολυεθνικής επιχείρησης έχει αποδειχθεί ότι επηρεάζει σημαντικά την επιλογή του τόπου εγκατάστασης των ΑΞΕ της, καθώς το μεγάλο μέγεθος συχνά ενισχύει τις δυνατότητές της να απολαμβάνει οικονομίες κλίμακας και εμβέλειας, καθώς και να επενδύει σε τεχνολογία. Σύμφωνα με τον Chan (2005), από την άποψη των πόρων, το μέγεθος της επιχείρησης είναι ένας σημαντικός πόρος που οδηγεί σε υψηλή κερδοφορία. Ο Liu (2009) περιέγραψε τη σημασία του μεγέθους της επιχείρησης στη διευκόλυνση της απόκτησης φυσικών πόρων με δύο τρόπους: (1) οι μεγάλες πολυεθνικές είναι πιο ικανές να παίζουν τον έναν τοπικό ιδιοκτήτη πόρων εναντίον του άλλου και να εξασφαλίζουν μια ευνοϊκή θέση στην απόκτηση φυσικών πόρων- και (2) οι ισχυρές διαπραγματευτικές δυνάμεις καθιστούν τις πολυεθνικές

καλύτερες στην αντιμετώπιση πολιτικών ζητημάτων και πιο αποτελεσματικές στη διαπραγμάτευση των επιθυμητών όρων χωρίς να βασίζονται σε τοπικούς εταίρους.

c. Τεχνολογικές ικανότητες: Οι Nachum και Wymbs (2002) δήλωσαν ότι οι εταιρείες με ανώτερες τεχνολογίες θα επωφεληθούν λιγότερο από την πρόσβαση στην τεχνολογική εμπειρογνωμοσύνη των ανταγωνιστών, αλλά οι εταιρείες με κατώτερες τεχνολογικές ικανότητες θα επωφεληθούν περισσότερο από την εγγύτητα με άλλες εταιρείες. Αυτό θα τους επιτρέψει να έχουν πρόσβαση στις πηγές πληροφόρησης και μάθησης των ανταγωνιστών που είναι ανώτερες από τις δικές τους. Ως αποτέλεσμα, οι οργανισμοί με τις πιο προηγμένες τεχνολογικές ικανότητες μπορεί να μπουν στον πειρασμό να μεταφερθούν μακριά από μια συγκεκριμένη χώρα υποδοχής όπου έχουν ήδη εγκατασταθεί άλλες εταιρείες του ίδιου κλάδου, προκειμένου να διαφυλάξουν τις βασικές καινοτομίες τους.

d. Διαφοροποίηση προϊόντος: Ως μία από τις μεταβλητές που αφορούν τις επιχειρήσεις και θεωρείται ότι επηρεάζουν τις επιλογές τοποθεσίας, η διαφοροποίηση των προϊόντων φαίνεται να αποτελεί βασικό προσδιοριστικό παράγοντα των αποφάσεων τοποθεσίας των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Οι Nachum και Wymbs (2002) ανακάλυψαν ότι η τοποθεσία διαδραματίζει ποικίλες λειτουργίες ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τις επιχειρήσεις σε διαφορετικά επίπεδα διαφοροποίησης του προϊόντος όσον αφορά το εμπορικό σήμα, την τιμή και την πελατειακή βάση. Σύμφωνα με τους Gupta κ.ά. (2006), εάν δύο εταιρείες πωλούν συμπληρωματικά προϊόντα, τότε θα πρέπει να επιλέξουν συμπίπτουσες τοποθεσίες, ενώ, εάν διαθέτουν στην αγορά εναλλακτικά προϊόντα, τότε θα πρέπει να τοποθετήσουν τοποθεσίες για να βελτιστοποιήσουν τον μεταξύ τους διαχωρισμό.

1. Μακροοικονομικοί παράγοντες

Οι μακροοικονομικοί προσδιοριστικοί παράγοντες δίνουν έμφαση στην ελκυστικότητα της χώρας υποδοχής για τις ΑΞΕ, η οποία διαχωρίζεται και εξηγείται σύμφωνα με την κατηγορία παραγόντων που παρατίθενται κατωτέρω:

a. Παράγοντες της αγοράς

Μέγεθος της αγοράς: Ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ αποτελεί κρίσιμη ένδειξη του μεγέθους της αγοράς σε κάθε χώρα. Η πλειονότητα των εμπειρογνωμόνων επιλέγει τον συνολικό πληθυσμό, το ΑΕΠ (σε τρέχοντα δολάρια ΗΠΑ) και το κατά κεφαλήν εισόδημα ως μετρικούς δείκτες για το μέγεθος της αγοράς, καθώς υποδεικνύουν την αγοραστική

δύναμη των ανθρώπων στα κράτη υποδοχής (Tintin, 2013). Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις επιθυμούν μεγαλύτερα μεγέθη αγοράς για επενδύσεις, καθώς πιστεύεται ότι συνεπάγονται υψηλότερο επίπεδο ανάπτυξης και υψηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα (Cuyvers κ.ά., 2011). Το μέγεθος της αγοράς αναμένεται να σχετίζεται θετικά και σημαντικά με τις εισροές ΑΞΕ.

b. Παράγοντες ανθρώπινου δυναμικού

Ανθρώπινο κεφάλαιο: Το ανθρώπινο κεφάλαιο ορίζεται ως οι γνώσεις, οι δεξιότητες, οι ικανότητες και τα χαρακτηριστικά που ενσωματώνονται στα άτομα και επιτρέπουν την ανάπτυξη της προσωπικής, κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας. Κυρίως, η φράση ανθρώπινο κεφάλαιο θα χρησιμοποιηθεί για να αναφερθεί στην ποιότητα του εργατικού δυναμικού. Οι εργαζόμενοι που είναι καλά εκπαιδευμένοι θα είναι σε θέση να διαχειρίζονται τα μηχανήματα και την τεχνολογία πιο αποτελεσματικά και να προσαρμόζονται ευκολότερα στις νέες εξελίξεις από ό,τι οι εργαζόμενοι χαμηλής ειδίκευσης, με αποτέλεσμα την υψηλότερη παραγωγικότητα της εργασίας, η οποία έχει αποδειχθεί ότι έχει θετική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ σε χώρες υποδοχής. Ορισμένοι ερευνητές έχουν δηλώσει στις μελέτες τους ότι το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι κρίσιμο για την προσέλκυση ΑΞΕ στη χώρα υποδοχής (Ta
κ.ά., 2021). Επιπλέον, όσον αφορά τις τέσσερις κατηγορίες ΑΞΕ που προσδιορίστηκαν από τον Dunning (1993), οι πολυεθνικές επιχειρήσεις μπορεί να θεωρούν το ανθρώπινο κεφάλαιο ως κρίσιμο συστατικό των επιχειρηματικών συστημάτων τους, το οποίο, με τη σειρά του, θα επηρεάσει τις επενδυτικές τους επιλογές.

c. Παράγοντες υποδομής

Καλά ανεπτυγμένες εγκαταστάσεις υποδομής: Περισσότερες ΑΞΕ θα προσελκυστούν σε χώρες υποδοχής που διαθέτουν καλά αναπτυγμένες υποδομές, οι οποίες αποτελούν κορυφαία προτεραιότητα για τις πολυεθνικές εταιρείες (Tsen, 2005). Αυτό είναι σημαντικό διότι σηματοδοτεί αποτελεσματικές επιχειρηματικές δραστηριότητες στη χώρα υποδοχής (Kinoshita & Campos, 2003). Οι Alshamlan κ.ά. (2021) υποστήριξαν επίσης τα ευρήματά τους, δηλώνοντας ότι οι εξαιρετικές υποδομές διαδραματίζουν σημαντικό αντίκτυπο στην κερδοφορία των πολυεθνικών επιχειρήσεων και στις αποφάσεις επιλογής τόπου εγκατάστασης ΑΞΕ.

d. Πολιτικοί και κυβερνητικοί παράγοντες

Δέσμευση της κυβέρνησης για τη σύναψη συμβάσεων: Οι Mahbub και Jongwanich (2019) δήλωσαν ότι ο παράγοντας αυτός είναι η πιο σημαντική πτυχή για την προσέλκυση ΑΞΕ προς τη χώρα υποδοχής. Αντιπροσωπεύει τον κατευθυντήριο κανόνα για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας ως μέσο για την τήρηση των συμβατικών υποχρεώσεων, την εξασφάλιση των εσόδων και την οικοδόμηση εμπιστοσύνης ότι τα συμφέροντα των πολυεθνικών επιχειρήσεων ως επενδυτών προστατεύονται.

Πολιτική σταθερότητα: Σύμφωνα με τους Alshamlan κ.ά., (2021), η πολιτική σταθερότητα είναι μία από τις σημαντικότερες πτυχές που υποστηρίζουν τις παγκόσμιες ΑΞΕ, καθώς οι πολυεθνικές προτιμούν να διεξάγουν τις δραστηριότητές τους αποτελεσματικά και με ασφάλεια σε χώρες όπου υπάρχει πολιτική σταθερότητα. Πολιτική αναταραχή προκύπτει μόνο όταν υπάρχει δυσαρέσκεια μεταξύ των πολιτών της χώρας υποδοχής. Έτσι, μια χώρα υποδοχής που είναι πολιτικά σταθερή ως αποτέλεσμα της ισχυρής πολιτικής βούλησης του κυβερνήτη της και του προσεκτικού σχεδιασμού κατά την ανάπτυξη σχεδίων για την ανάπτυξη της χώρας και την ευημερία του λαού της καθιστά μια χώρα υποδοχής έναν επιθυμητό προορισμό για τους ξένους επενδυτές.

Έλεγχος της διαφθοράς: Όταν το επίπεδο διαφθοράς σε μια χώρα υποδοχής είναι υψηλό, δεν θα υπάρξουν επενδύσεις στη χώρα αυτή. Κατά συνέπεια, η χώρα υποδοχής πρέπει να παρέχει ένα περιβάλλον φιλικό προς τις επιχειρήσεις και να διαθέτει αποτελεσματική και αποδοτική δημόσια διοίκηση (Alshamlan, κ.ά., 2021). Η παρουσία και η εφαρμογή των νομοθεσιών κατά της διαφθοράς και της απάτης στις χώρες υποδοχής, όπου τα δώρα και η φιλοξενία, καθώς και οι αμοιβές διευκόλυνσης θεωρούνται δωροδοκίες, διαδραματίζουν σημαντικό αντίκτυπο στην προσέλκυση ΑΞΕ.

Εμπορικό άνοιγμα: Το εμπορικό άνοιγμα περιγράφεται ως η ετοιμότητα μιας χώρας υποδοχής για εμπόριο και δεν είναι χρήσιμο μόνο για την παρατήρηση του ισοζυγίου εξαγωγών-εισαγωγών της χώρας. Μπορεί να είναι επωφελής με διάφορους τρόπους, συμπεριλαμβανομένης της καλύτερης αξιοποίησης των πόρων λόγω των καλύτερων συνθηκών παραγωγής (Alshamlan κ.ά., 2021). Κατά συνέπεια, το άνοιγμα του εμπορίου είναι απαραίτητο για την προσέλκυση ΑΞΕ. Ο Tintin (2013) υποστήριξε επίσης ότι, δεδομένου ότι οι περισσότεροι επενδυτές ζητούν ενδιάμεσα αγαθά από άλλες χώρες, το άνοιγμα είναι κρίσιμο τόσο για τις εξαγωγές όσο και για τις εισαγωγές. Το αυξημένο εμπορικό άνοιγμα αναγνωρίζεται ευρέως ότι δημιουργεί νέες επενδυτικές ευκαιρίες και ενισχύει τη διασύνδεση των εγχώριων και διεθνών αγορών.

Ευκολία στην άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας: Οι Alshamlan κ.ά. (2021) τόνισαν στην έρευνά τους ότι η οικονομία μιας χώρας υποδοχής κατατάσσεται με βάση την ευκολία άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας, η οποία περιλαμβάνει ρυθμίσεις που επηρεάζουν δέκα τομείς του κύκλου ζωής των επιχειρήσεων, (δηλ. τη σύσταση μιας επιχείρησης, την απόκτηση αδειών, τη σύνδεση ηλεκτρικής ενέργειας, την καταχώρηση ιδιοκτησίας, τη λήψη δανείων, τη διασφάλιση των επενδυτών μειοψηφίας, την καταβολή φόρων, τις διασυνοριακές συναλλαγές, την επιβολή των συμβάσεων και τη διευθέτηση διαφορών). Μια υψηλή κατάταξη για την ευκολία άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας υποδηλώνει ότι το ρυθμιστικό περιβάλλον είναι πιο ευνοϊκό για την εγκατάσταση και τη λειτουργία μιας τοπικής επιχείρησης, γεγονός που έχει σημαντικό αντίκτυπο στην επιλογή προορισμού ΑΞΕ.

e. Παράγοντες διατήρησης κερδών

Φορολογική πολιτική και φορολογικός συντελεστής: Ο φορολογικός συντελεστής μπορεί να θεωρηθεί ως ένας από τους εκφοβιστικούς προσδιοριστικούς παράγοντες των ΑΞΕ. Οι υψηλοί ειδικοί φόροι κατανάλωσης, οι φόροι επί των πωλήσεων ή οι τελωνειακοί δασμοί μπορούν να αποθαρρύνουν τις ΑΞΕ, δεδομένου ότι ένας υψηλός φορολογικός συντελεστής μπορεί να επηρεάσει την κερδοφορία της επιχείρησης. Ως εκ τούτου, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις μπορεί να μην θέλουν να επενδύσουν σε χώρες υποδοχής με υψηλό φορολογικό συντελεστή, ενώ ένας χαμηλότερος δασμός μπορεί να ενθαρρύνει τις ΑΞΕ (Alshamlan κ.ά., (2021). Οι Cassou (1997)- Kemsley (1998) ανακάλυψαν και υποστήριξαν μια αρνητική σχέση μεταξύ των ΑΞΕ και του φορολογικού συντελεστή.

Ποσοστό πληθωρισμού: Ο ρυθμός πληθωρισμού είναι ένας ποσοτικός δείκτης που απεικονίζει πώς μεταβάλλεται η μέση τιμή των αγαθών και υπηρεσιών σε μια δεδομένη οικονομία με την πάροδο του χρόνου. Η αύξηση του ρυθμού πληθωρισμού μπορεί να αποτελεί ένδειξη οικονομικής αστάθειας μιας χώρας. Ένα υψηλό επίπεδο ρυθμού πληθωρισμού στη χώρα θα μπορούσε να επηρεάσει τη διατήρηση του κεφαλαίου των ξένων επενδύσεων, να μειώσει την εμπιστοσύνη των επενδυτών και στη συνέχεια να μειώσει την καθαρή εισροή ΑΞΕ (Hong & Ali, 2020). Από την άλλη πλευρά, ένα χαμηλό ποσοστό πληθωρισμού αποδεικνύει τη δέσμευση και την ακεραιότητα της κυβέρνησης στη διατήρηση της οικονομικής σταθερότητας της χώρας. Συνεπώς, το ποσοστό πληθωρισμού είναι σημαντικό για τον προσδιορισμό των εισροών ΑΞΕ (Hong & Ali, 2020).

a. Οικονομικοί παράγοντες

Συναλλαγματική ισοτιμία: Η συναλλαγματική ισοτιμία και οι ΑΞΕ έχουν αρνητική σχέση, όπου όταν το νόμισμα της χώρας υποδοχής υποτιμάται, θα προσελκύσει περισσότερες ΑΞΕ καθιστώντας φθηνότερη την αγορά περιουσιακών στοιχείων στη χώρα υποδοχής από τις πολυεθνικές εταιρείες ως αποτέλεσμα των πλεονεκτημάτων του πλούτου των ξένων (Hong & Ali, 2020). Ωστόσο, όταν η συναλλαγματική ισοτιμία ανατιμάται, οι εν λόγω πολυεθνικές πιστεύουν ότι η μελλοντική κερδοφορία θα αυξηθεί, με αποτέλεσμα υψηλές αναμενόμενες αποδόσεις. Επιπλέον, εάν η συναλλαγματική ισοτιμία υποτιμηθεί, θα προτιμήσουν να επενδύσουν σε εγχώριες βιομηχανίες, με αποτέλεσμα τη μείωση των ροών ΑΞΕ.

Πλεονεκτήματα τοποθεσίας για να επωφεληθούν από το φαινόμενο της συσσωμάτωσης: Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις συχνά προσελκύονται να επενδύσουν σε περιοχές όπου υπάρχουν ήδη ΑΞΕ. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι μπορούν να επωφεληθούν από τις εξωτερικές οικονομίες κλίμακας, ενώ θα υπάρχει επίσης μεγαλύτερη εμπιστοσύνη για επενδύσεις σε περιοχές με καθιερωμένο ιστορικό. Οι νέοι επενδυτές συχνά μιμούνται τις προηγούμενες επενδυτικές αποφάσεις που έλαβαν οι υφιστάμενοι επενδυτές όταν καθορίζουν πού θα επενδύσουν. Η ομαδοποίηση με άλλες επιχειρήσεις επιτρέπει στους νέους επενδυτές να αποκομίσουν τα οφέλη των θετικών δευτερογενών επιδράσεων από τους υφιστάμενους επενδυτές στη χώρα υποδοχής (Agustina & Flath, 2020).

Αυτό επηρεάζεται από τα περιφερειακά χαρακτηριστικά της χώρας υποδοχής, όπως η ζήτηση, το κόστος παραγωγής, η παρουσία των οικονομικών της συσσωμάτωσης και οι πολιτικές. Σύμφωνα με τον Guzman (2015), η περιφερειακή ζήτηση επηρεάζει την επιλογή του τόπου όπου οι πολυεθνικές επιχειρήσεις προτιμούν να δραστηριοποιούνται. Επιπλέον, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις συχνά επιλέγουν μια τοποθεσία με μειωμένο κόστος εργασίας. Η περιφερειακή ύπαρξη οικονομιών συσσωμάτωσης ωφελεί τις πολυεθνικές στις χώρες υποδοχής, καθώς παρέχει εργαζόμενους που είναι καλά εκπαιδευμένοι, καλύτερες υποδομές και μεγαλύτερο καταμερισμό εργασίας με εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης και μειωμένο κόστος παραγωγής (Hong & Ali, 2020).

Αναπτυγμένο χρηματοπιστωτικό σύστημα: Η διαθεσιμότητα χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στη χώρα υποδοχής με επαρκή ρευστότητα και διαφάνεια για τη χορήγηση γρήγορων δανείων σε λογικά επιτόκια αποτελεί σημαντικό παράγοντα στην επιλογή

προορισμού ΑΞΕ, καθώς συμβάλλει στην απόκτηση της εμπιστοσύνης και της σιγουριάς των πολυεθνικών ως επενδυτών (Alshamlan κ.ά., 2021).

b. Νομικοί και ρυθμιστικοί παράγοντες

Πολιτικές προσέλκυσης ΑΞΕ: Οι πολιτικές μιας χώρας υποδοχής έναντι των ΑΞΕ μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις βασικές κατηγορίες: προσέλκυση ΑΞΕ, αναβάθμιση των ΑΞΕ και ενίσχυση των δεσμών και των δευτερογενών επιπτώσεων στις εγχώριες επιχειρήσεις (Ta κ.ά., 2021). Τα φορολογικά κίνητρα, η προώθηση των ΑΞΕ, η απλούστευση των κανονισμών και η μείωση της γραφειοκρατίας είναι παραδείγματα πολιτικών ΑΞΕ που επηρεάζουν τις ροές ΑΞΕ.

h. Κοινωνικοπολιτιστικοί παράγοντες

Οι πολιτισμικές ομοιότητες, η διασπορά και η γλώσσα διαδραματίζουν κρίσιμη λειτουργία στην υποβοήθηση των πολυεθνικών επιχειρήσεων να αποφύγουν τις επιχειρηματικές σχέσεις και τους εμπορικούς περιορισμούς που επιβάλλουν οι τοπικές οντότητες στη χώρα υποδοχής. Οι πολυεθνικές προτιμούν να επενδύουν σε χώρες όπου είναι εξοικειωμένες με το δίκτυο πωλήσεων, επειδή κατανοούν την κουλτούρα, το δίκαιο, το γούστο, το επιχειρηματικό περιβάλλον και, κυρίως, το δίκτυο της επιχειρηματικής κοινότητας (Hong & Ali, 2020).

2. Στρατηγικοί παράγοντες

Οι στρατηγικοί προσδιοριστικοί παράγοντες είναι εκείνοι οι μακροπρόθεσμοι στρατηγικοί παράγοντες που επηρεάζουν τις εισροές ΑΞΕ των πολυεθνικών και περιγράφονται παρακάτω:

a. Υπεράσπιση μιας υφιστάμενης ξένης αγοράς: Σύμφωνα με τον Liu (2009), οι επιλογές τοποθεσίας ΑΞΕ των πολυεθνικών εταιρειών αποσκοπούν στην άμυνα έναντι ανταγωνιστών ή δυνητικών ανταγωνιστών ή στην απόκτηση πλεονεκτήματος έναντι αυτών, διότι εάν οι υφιστάμενες ή μελλοντικές πολυεθνικές εταιρείες δεν εισέλθουν στις ξένες αγορές, άλλοι ξένοι ανταγωνιστές θα ενταχθούν για να καταλάβουν το μερίδιο αγοράς τους σε μια συγκεκριμένη χώρα υποδοχής.

b. Διαφοροποίηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των πολυεθνικών επιχειρήσεων: Εάν οι πολυεθνικές έχουν μόνο λίγες τοποθεσίες όπου μπορούν να προσφέρουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες τους, είναι εξαιρετικά επικίνδυνο εάν οι σημερινές

αγορές τους υποστούν δραστικές αλλαγές λόγω φυσικών καταστροφών ή άλλων απρόβλεπτων αιτιών. Έτσι, οι πολυεθνικές μπορούν να δημιουργήσουν βραχυπρόθεσμη ασφάλεια στην τοποθεσία της χώρας υποδοχής μέσω των ΑΞΕ, επειδή εξακολουθούν να έχουν εναλλακτικές ευκαιρίες ανάπτυξης που επιτρέπουν στις επιχειρήσεις τους να διαφοροποιηθούν, και αυτές οι ευκαιρίες διαφοροποίησης είναι σχεδόν απεριόριστες (Hong and Ali, 2020). Ως αποτέλεσμα, τα έσοδα θα γίνουν πιο σταθερά, ακόμη και όταν οι τοπικές πωλήσεις της πολυεθνικής μειώνονται για οποιαδήποτε αιτία.

c. Ανταλλαγή απειλών: Μια άλλη αμυντική στρατηγική είναι η ανταλλαγή απειλών. Οι εταιρείες που βλέπουν ξένες επιχειρήσεις να εισέρχονται στην εγχώρια αγορά τους μπορεί να εξετάσουν το ενδεχόμενο να προβούν σε αντίποινα εισερχόμενες στην αγορά της χώρας υποδοχής (Hong & Ali, 2020). Για παράδειγμα, εάν μια πολυεθνική εταιρεία από τη χώρα Α έχει επενδύσει προηγουμένως στην εγχώρια αγορά της εταιρείας Β, αυξάνεται η πιθανότητα η εταιρεία Β να επενδύσει στην εγχώρια αγορά της χώρας Α.

3. Τομεακοί παράγοντες Οι τομεακοί παράγοντες αναφέρονται σε παράγοντες που απαιτούνται από συγκεκριμένους επιχειρηματικούς κλάδους στους οποίους επιχειρούν ή προτιμούν οι πολυεθνικές, όπως αναφέρεται παρακάτω:

a. Τομείς μεταποίησης/υπηρεσιών

Χαμηλό κόστος εργασίας: Όπου η παραγωγή είναι εντάσεως εργασίας, οι ξένοι επενδυτές συχνά ζητούν φθηνό εργατικό δυναμικό (Andresosso-O'Callagham & Wei, 2003). Επιπλέον, ο Zhang (2001) δήλωσε ότι οι εταιρείες με ΑΞΕ που σχετίζονται με τη μεταποίηση εκτιμούσαν το χαμηλό κόστος εργασίας. Σύμφωνα με τους Liu κ.ά.,. (1997), τα χαμηλά μισθολογικά ποσοστά έχουν αποδειχθεί ότι αποτελούν βασικό παράγοντα προσέλκυσης ΑΞΕ.

Χαμηλό κόστος μεταφοράς: Ο Liu (2009) αναφέρει ότι το χαμηλότερο κόστος μεταφοράς αποτελεί σημαντικό παράγοντα όταν αποφασίζεται πού θα εγκατασταθούν οι επιχειρήσεις σε μια χώρα υποδοχής. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η χώρα καταγωγής της πολυεθνικής επιχείρησης είναι συχνά ο τόπος όπου κατασκευάζονται τα εξαρτήματα των προϊόντων και όπου πωλούνται τα τελικά προϊόντα. Έτσι, η μεταφορά μπορεί να αποτελέσει ζήτημα για τις πολυεθνικές ως αποτέλεσμα αυτής της αμφίδρομης ροής των προϊόντων. Το υψηλό κόστος μεταφοράς θα είχε ως αποτέλεσμα υψηλότερο κόστος παράδοσης

δημιουργώντας αρνητική σχέση μεταξύ του κόστους μεταφοράς και της ετοιμότητας για ΑΞΕ σε μια χώρα υποδοχής.

b. Τομείς έρευνας και ανάπτυξης (Ε&Α)

Διαθεσιμότητα πηγών που σχετίζονται με την Ε&Α: Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε επενδύσεις που αναζητούν γνώση, όπως η έρευνα και η ανάπτυξη, επηρεάζονται από παράγοντες που αφορούν τη συγκεκριμένη τοποθεσία, όπως η διαθεσιμότητα επιστημόνων και μορφωμένων ανθρώπων στην περιοχή αυτή, οι προηγουμένως καθιερωμένες καινοτομίες, η ένταση της Ε&Α, το εκπαιδευτικό σύστημα και οι ισχυροί δεσμοί μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχείρησης (Hong & Ali, 2020).

4.3 Παραδείγματα προσέλκυσης ΑΞΕ

Η περίπτωση της Ιρλανδίας

Η Ιρλανδία, όπως και η Ελλάδα, αντιμετώπισε οικονομική κρίση τα τελευταία χρόνια και κατέφυγε στον μηχανισμό στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λαμβάνοντας την απαραίτητη χρηματοδότηση και λαμβάνοντας μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής. Είναι ενδεικτικό ότι το 2019, το έθνος αυτό, με πληθυσμό περίπου πέντε εκατομμυρίων κατοίκων, φιλοξένησε πάνω από 1.400 διεθνείς επιχειρήσεις, συμβάλλοντας σε περισσότερο από το 100% του ΑΕΠ του μέσω των εξαγωγών. Επιπλέον, αξίζει να αναφερθεί ότι η Ιρλανδία προσελκύει ετησίως περίπου 230 νέες ξένες επενδύσεις, με αποτέλεσμα τη δημιουργία περίπου 10.000 θέσεων εργασίας. Οι συνολικές άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) για το έτος 2017 έφθασαν τα 59 δισ. ευρώ, σε αντίθεση με τα 167 δισ. ευρώ για το έτος 2015. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι επενδύσεις που πραγματοποίησαν οι αμερικανικές επιχειρήσεις τεχνολογίας μόνο το 2015 ήταν 48 δισεκατομμύρια ευρώ, ξεπερνώντας τις αντίστοιχες επενδύσεις που πραγματοποίησαν οι αμερικανικές επιχειρήσεις τεχνολογίας στο Ηνωμένο Βασίλειο και τις Κάτω Χώρες (Mitsos & Linardatou, 2019).

Οι επιδόσεις της Ιρλανδίας στην προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) συνδέονται με ορισμένους παράγοντες που υπάρχουν σήμερα στη χώρα ή έχουν επηρεαστεί τα τελευταία χρόνια για την ενίσχυση των ΑΞΕ και έτσι την υπέρβαση της κρίσης. Πράγματι, ένας κρίσιμος καθοριστικός παράγοντας ήταν ο ελάχιστος φορολογικός συντελεστής στην Ιρλανδία, ο οποίος συγκαταλέγεται μεταξύ των χαμηλότερων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ανεξάρτητα από τον τόπο προέλευσής τους, όλες οι εταιρείες υπόκεινται σε συντελεστή φορολογίας επιχειρήσεων 12,5%. Επιπλέον, η συμμετοχή της

Ιρλανδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το υψηλής εξειδίκευσης εργατικό δυναμικό της την έχουν καταστήσει ελκυστικό προορισμό για πολλές παγκόσμιες εταιρείες του κλάδου της νέας τεχνολογίας, όπως το Facebook, το LinkedIn, η Airbnb και άλλες. Επιπλέον, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τα τελευταία χρόνια, όταν το έθνος αντιμετώπισε την οικονομική κρίση, υπήρξε σημαντική μείωση των μισθών, που έφθασε το 15% σε ορισμένους κλάδους. Επιπλέον, εκτός από το φορολογικό πλεονέκτημα, ο εξαγωγικός χαρακτήρας της οικονομίας έχει συμβάλει σημαντικά στην επέκταση των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) στην Ιρλανδία. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι εξαγωγές της χώρας φαίνεται να ξεπερνούν το 100% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) της και έχουν αυξηθεί σταθερά κατά τη διάρκεια της κρίσης. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελούν τις κύριες αγορές για τα αγαθά και τις υπηρεσίες που κατασκευάζονται στην Ιρλανδία. Περίπου το 13% των εξαγωγών κατευθύνεται προς το Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ περίπου το 15% κατευθύνεται προς τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Το ποσοστό των εξαγωγών που προορίζονται για την Ευρώπη υπερβαίνει το 30%. Είναι ενδεικτικό ότι παρά τον πληθυσμό της χώρας των περίπου πέντε εκατομμυρίων κατοίκων και τις δύσκολες κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν, η χώρα εξάγει τρόφιμα αξίας 13 δισεκατομμυρίων ευρώ.

Μελέτη περίπτωσης της Ελλάδας

Πρώτα απ' όλα, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η Ελλάδα εφάρμοσε τη ΝΔ. 2687 το 1953 με σκοπό τη διασφάλιση των ξένων κεφαλαίων που προέρχονται από το εξωτερικό. Ουσιαστικά, η εν λόγω νομοθεσία ενσωμάτωσε μια σειρά από κίνητρα που αποσκοπούσαν στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένων των φορολογικών, συναλλαγματικών και τελωνειακών δασμών, ώστε να διασφαλιστεί η προστασία των διεθνών επενδυτών που επιλέγουν την Ελλάδα. Επιπλέον, το ελληνικό κράτος προέβλεψε τη σύναψη ειδικών συμφωνιών με ξένους επενδυτές προκειμένου να ενισχυθεί η προσέλκυση σημαντικών επενδυτικών σχεδίων (Κοτταρίδη, 2014).

Παρ' όλα αυτά, οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) στην Ελλάδα θεωρήθηκαν περιορισμένες στις αρχές της δεκαετίας του 1960. Ωστόσο, καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της δεκαετίας, οι ΑΞΕ πραγματοποιήθηκαν κατά κύριο λόγο στους τομείς των χημικών προϊόντων, των πετρελαιοειδών, των βασικών μετάλλων, των ηλεκτρικών ειδών και του εξοπλισμού μεταφορών. Οι ΑΞΕ εκείνη την περίοδο διευκόλυναν την εισαγωγή ορισμένων τεχνολογιών που αφορούσαν τη μηχανική και την κατασκευή προϊόντων. Ειδικότερα, η

χώρα μπόρεσε να προσελκύσει άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) λόγω της επιτυχούς επίτευξης πολιτικής και οικονομικής σταθερότητας, καθώς και της αύξησης του εισοδήματος που παρατηρήθηκε στην τότε Ανατολικοευρωπαϊκή Κοινότητα (ΕΟΚ) κατά την περίοδο εκείνη. Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) κατά την περίοδο αυτή οδήγησαν στην ανάπτυξη σημαντικών βιομηχανικών δραστηριοτήτων και στην εμφάνιση νέων τομέων, όπως τα πετροχημικά και τα ελαστικά αυτοκινήτων (Γιαννίτσης, 1983). Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970, σημειώθηκε αξιοσημείωτη αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) στις βιομηχανίες τροφίμων, ποτών και κλωστοϋφαντουργίας, με τις εισροές να αυξάνονται από 5% σε 13%. Παράλληλα, ένα εξέχον χαρακτηριστικό αυτής της δεκαετίας σε παγκόσμια κλίμακα είναι η διαδικασία διεθνοποίησης του κεφαλαίου, η οποία ορίζεται από την επιδίωξη της αποτελεσματικότητας σε παγκόσμιο επίπεδο (Kottaridi, 2014). Στη συνέχεια, μετά την ένταξη της Ελλάδας στην τότε ΕΟΚ, παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση του αποθέματος των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) στη χώρα, ιδιαίτερα κατά την πρώτη πενταετία. Ωστόσο, στη συνέχεια σημειώθηκε αξιοσημείωτη μείωση. Ο τομέας των τροφίμων συνέβαλε σημαντικά στην εισροή άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Κατά τα πρώτα έτη της δεκαετίας, ένα σημαντικό μέρος των ΑΞΕ προερχόταν από τις Ηνωμένες Πολιτείες, αν και το ποσοστό αυτό μειώθηκε με την πάροδο του χρόνου (Kyrkilis, 2002).

Επιπλέον, στη δεκαετία του 2000, καθώς η χώρα έγινε μέλος του ευρώ, υπήρξε αξιοσημείωτη αύξηση των εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) στη χώρα. Η τάση αυτή ήταν ιδιαίτερα έντονη σε διεθνές επίπεδο και επικεντρώθηκε σε βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας. Ωστόσο, καθ' όλη τη διάρκεια του δεύτερου μέρους της δεκαετίας του 2000, οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) παρουσίασαν μείωση, ένα μοτίβο που παρατηρήθηκε και σε άλλα ευρωπαϊκά έθνη, όπως η Πορτογαλία και η Ιταλία. Σημαντική έμφαση θα πρέπει να δοθεί στο χρονικό πλαίσιο από το οποίο ξεκίνησε η οικονομική κρίση, καθώς το Το έτος 2000 παρατηρήθηκε η πρώτη περίπτωση μείωσης του αποθέματος των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) στην Ελλάδα από το 2002, με το εύρος της μείωσης αυτής να πλησιάζει το 25%. Κατά το επόμενο έτος 2009, υπήρξε μια ελάχιστη αύξηση των ΑΞΕ, ακολουθούμενη από μια πιο σημαντική αύξηση το 2010, η οποία εγκαταστάθηκε γύρω στο 7%. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι Κάτω Χώρες, το Λουξεμβούργο και η Ολλανδία ήταν τα κράτη που απέσυραν τα επενδυμένα κεφάλαιά τους κατά την περίοδο αυτή, ενώ η Γερμανία, η Αυστρία και το Βέλγιο αύξησαν το ποσοστό των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) που εισέρρεαν στην Ελλάδα. Το 2010, η Ελλάδα σημείωσε αύξηση 7% στο συνολικό

απόθεμα άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ), με την Κύπρο ειδικότερα να συμβάλλει σημαντικά στην αύξηση αυτή. Ωστόσο, το επόμενο έτος (2011), τα επακόλουθα της χρηματοπιστωτικής κρίσης γίνονται πιο εμφανή, οδηγώντας τους επενδυτές να μειώσουν το επίπεδο της συμμετοχής τους στην Ελλάδα. Η μείωση αυτή αντιπροσωπεύει περίπου το 25% του συνολικού αποθέματος άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) (Kottaridi, 2014).

Η αποεπένδυση στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης συνδέεται στενά με την πτώση του χρηματοπιστωτικού τομέα και του τομέα των τροφίμων. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι τομείς αυτοί ήταν οι κορυφαίοι τομείς όσον αφορά τη συγκέντρωση επενδυμένων κεφαλαίων πριν από την κρίση, ιδίως το 2007. Επιπλέον, φαίνεται ότι υπήρξε μείωση στον κλάδο των μεταλλικών προϊόντων, καθώς και στον κλάδο των πλαστικών
(Kottaridi, 2014). Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, οι καθαρές εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) το 2018 ανήλθαν συνολικά σε 3.364 εκατ. ευρώ, σηματοδοτώντας το μεγαλύτερο ποσό των τελευταίων δέκα ετών. Το 2017, οι εισροές αυτές ανήλθαν σε 3.085 εκατ. ευρώ. Ως εκ τούτου, είναι προφανές ότι η αύξηση των εν λόγω στοιχείων για το έτος 2018 ανήλθε σε 9%. Ταυτόχρονα, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι το 2018 είναι το τρίτο συνεχόμενο έτος κατά το οποίο καταγράφεται αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ). Κατά τα προηγούμενα έτη, ο ρυθμός αύξησης ήταν πολύ πιο σημαντικός, και συγκεκριμένα έφθασε το 23,5% από το 2016 στο 2017 και το 118,5% από το 2015 στο 2016 (EnterpPrise Greece, Invest & Trade,2020).

Συμπεράσματα

Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) εξακολουθούν να αποτελούν κρίσιμη συνιστώσα της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης, καθώς χρησιμεύουν ως βασικός μηχανισμός για τη ροή κεφαλαίων, τη μεταφορά τεχνολογίας και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Οι γνώσεις που συγκεντρώθηκαν από τη θεωρητική και εμπειρική ανάλυση που παρουσιάζονται στην παρούσα έρευνα υπογραμμίζουν την πολύπλευρη φύση των ΑΞΕ και τους διάφορους παράγοντες που επηρεάζουν τα μοτίβα τους. Το συμπέρασμα της παρούσας εργασίας συνθέτει αυτές τις γνώσεις, αξιοποιώντας τα ποικίλα στοιχεία που διερευνήθηκαν σε όλη τη μελέτη και προσφέροντας έναν ολοκληρωμένο προβληματισμό σχετικά με τις επιπτώσεις για τη χάραξη πολιτικής, ιδίως στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

Θεωρητικοί προβληματισμοί σχετικά με τις ΑΞΕ

Τα θεωρητικά θεμέλια των ΑΞΕ έχουν τις ρίζες τους σε διάφορα οικονομικά πλαίσια που προσπαθούν να εξηγήσουν γιατί οι επιχειρήσεις επιλέγουν να επενδύσουν στο εξωτερικό αντί να εξάγουν απλώς ή να παραχωρούν άδειες για τα προϊόντα τους. Μεταξύ αυτών, το εκλεκτικό παράδειγμα, γνωστό και ως πλαίσιο OLI (Ownership, Location, and Internalization), ξεχωρίζει ως ένα από τα πιο ολοκληρωμένα μοντέλα. Αυτό το πλαίσιο υποδηλώνει ότι μια επιχείρηση θα προβεί σε ΑΞΕ όταν διαθέτει πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας, πλεονεκτήματα θέσης στη χώρα υποδοχής και κίνητρα εσωτερικοποίησης για τον έλεγχο της παραγωγής και την αποφυγή των ατελειών της αγοράς.

Μια άλλη σημαντική θεωρητική συνεισφορά είναι η θεωρία της εσωτερικοποίησης, η οποία δίνει έμφαση στα πλεονεκτήματα του εσωτερικού ελέγχου των διαδικασιών

παραγωγής, αντί της εξωτερικής ανάθεσης ή της χορήγησης αδειών. Η θεωρία αυτή ευθυγραμμίζεται με την προοπτική των οικονομικών του κόστους συναλλαγής, όπου οι επιχειρήσεις επιδιώκουν να ελαχιστοποιήσουν το κόστος που συνδέεται με τη διαπραγμάτευση, την επιβολή και την παρακολούθηση των συμβάσεων στις ξένες αγορές. Η θεωρία του κύκλου ζωής του προϊόντος παρέχει επίσης πολύτιμες πληροφορίες τονίζοντας πώς οι επιχειρήσεις αρχικά καινοτομούν και παράγουν στις χώρες καταγωγής τους και αργότερα μεταφέρουν την παραγωγή σε άλλες χώρες καθώς το προϊόν ωριμάζει και η παγκόσμια ζήτηση αυξάνεται.

Η ιστορική εξέλιξη αυτών των θεωριών καταδεικνύει τη δυναμική φύση των ΑΞΕ και τον τρόπο με τον οποίο προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες παγκόσμιες οικονομικές συνθήκες.

Αρχικά, οι ΑΞΕ καθοδηγούνταν από την αναζήτηση φυσικών πόρων και την πρόσβαση σε νέες αγορές. Με την πάροδο του χρόνου, παράγοντες όπως η αναζήτηση αποδοτικότητας (χαμηλότερο κόστος παραγωγής) και η αναζήτηση στρατηγικών περιουσιακών στοιχείων (απόκτηση προηγμένης τεχνολογίας ή εμπορικών σημάτων) απέκτησαν εξέχουσα θέση, ιδίως καθώς ο παγκόσμιος ανταγωνισμός εντάθηκε.

Προσδιοριστικοί παράγοντες των ΑΞΕ: Βασικοί παράγοντες

Οι προσδιοριστικοί παράγοντες των ΑΞΕ είναι πολύπλοκοι και πολύπλευροι και περιλαμβάνουν ένα συνδυασμό οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών παραγόντων. Το παρόν έγγραφο εντόπισε αρκετούς κρίσιμους προσδιοριστικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των υποδομών, του εμπορικού ανοίγματος, του πληθωρισμού, της διαφθοράς και του μεγέθους της αγοράς. Καθένας από αυτούς τους παράγοντες διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην επίδραση της ελκυστικότητας μιας χώρας ή μιας περιοχής ως προορισμού ΑΞΕ.

- **Υποδομές:** Οι υποδομές υψηλής ποιότητας αποτελούν σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα των ΑΞΕ, καθώς μειώνουν το κόστος συναλλαγών και ενισχύουν την αποτελεσματικότητα των παραγωγικών διαδικασιών. Οι χώρες με ανεπτυγμένα δίκτυα μεταφορών, ενεργειακού εφοδιασμού και συστημάτων επικοινωνίας είναι πιθανότερο να προσελκύσουν επενδύσεις από πολυεθνικές εταιρείες. Για παράδειγμα, εντός της ΕΕ, χώρες όπως η Γερμανία και οι Κάτω Χώρες προσελκύουν σταθερά υψηλά επίπεδα ΑΞΕ λόγω των ανώτερων υποδομών τους.

- **Εμπορικό άνοιγμα:** Ο βαθμός στον οποίο μια χώρα είναι ανοικτή στο διεθνές εμπόριο επηρεάζει επίσης την ικανότητά της να προσελκύει ΑΞΕ. Οι ανοικτές οικονομίες με φιλελεύθερες εμπορικές πολιτικές τείνουν να είναι πιο ελκυστικές για τους ξένους επενδυτές, επειδή διευκολύνουν την ελεύθερη ροή αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων. Η ενιαία αγορά της ΕΕ, η οποία εξαλείφει τους εμπορικούς φραγμούς μεταξύ των κρατών μελών, είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του πώς το εμπορικό άνοιγμα μπορεί να ενισχύσει σημαντικά τις εισροές ΑΞΕ.
- **Πληθωρισμός:** Η μακροοικονομική σταθερότητα, ιδίως όσον αφορά τον πληθωρισμό, είναι ένας άλλος κρίσιμος παράγοντας. Τα υψηλά ποσοστά πληθωρισμού δημιουργούν αβεβαιότητα και αυξάνουν το κόστος της επιχειρηματικής δραστηριότητας, γεγονός που μπορεί να αποτρέψει τους ξένους επενδυτές. Αντίθετα, οι χώρες με χαμηλά και σταθερά ποσοστά πληθωρισμού θεωρούνται ευνοϊκότεροι προορισμοί για ΑΞΕ, επειδή προσφέρουν ένα πιο προβλέψιμο οικονομικό περιβάλλον.
- **Διαφθορά:** Το επίπεδο διαφθοράς σε μια χώρα μπορεί επίσης να επηρεάσει τις αποφάσεις για ΑΞΕ. Τα υψηλά επίπεδα διαφθοράς αυξάνουν τους κινδύνους και το κόστος που συνδέονται με την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, ιδίως όσον αφορά την αντιμετώπιση των γραφειοκρατικών εμποδίων και τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τους τοπικούς κανονισμούς. Χώρες με χαμηλά επίπεδα διαφθοράς, διαφανή νομικά συστήματα και ισχυρές δομές διακυβέρνησης είναι πιθανότερο να προσελκύσουν βιώσιμες ΑΞΕ. Εντός της ΕΕ, χώρες όπως η Δανία και η Φινλανδία, γνωστές για τα χαμηλά επίπεδα διαφθοράς τους, έχουν επιτύχει να προσελκύσουν ξένες επενδύσεις.
- **Μέγεθος της αγοράς:** Το μέγεθος της αγοράς παραμένει ένας από τους πιο κρίσιμους προσδιοριστικούς παράγοντες των ΑΞΕ, καθώς επηρεάζει άμεσα τις πιθανές αποδόσεις των επενδύσεων. Οι μεγαλύτερες αγορές προσφέρουν σημαντικότερες ευκαιρίες για πωλήσεις και επέκταση, γεγονός που τις καθιστά πιο ελκυστικές για τους ξένους επενδυτές. Η ΕΕ, με τη μεγάλη και εύπορη καταναλωτική της βάση, παραμένει σημαντικός προορισμός για ΑΞΕ, ιδίως σε τομείς όπως η μεταποίηση, οι υπηρεσίες και η τεχνολογία.

ΑΞΕ και Ευρωπαϊκή Ένωση: ΑΞΕ: Μια στρατηγική σχέση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί μοναδική περίπτωση στη μελέτη των ΑΞΕ λόγω της οικονομικής ολοκλήρωσης, της μεγάλης εσωτερικής αγοράς και των σχετικά υψηλών επιπέδων πολιτικής σταθερότητας. Η ΕΕ έχει τοποθετηθεί με επιτυχία ως κορυφαίος προορισμός για ΑΞΕ, επωφελούμενη τόσο από τις επενδύσεις εντός της ΕΕ όσο και από τις εξωτερικές επενδύσεις από χώρες όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Κίνα και η Ιαπωνία.

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) διαδραματίζει ζωτικό ρόλο σε αυτό το πλαίσιο, καθώς χρησιμοποιείται συχνά ως υποκατάστατο του μεγέθους της αγοράς και της οικονομικής υγείας. Η σχέση μεταξύ του ΑΕΠ και των ΑΞΕ στην ΕΕ υποδηλώνει ότι οι χώρες με υψηλότερα επίπεδα ΑΕΠ τείνουν να προσελκύουν σημαντικότερα ποσά ξένων επενδύσεων. Αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές σε χώρες όπως η Γερμανία, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο (πριν από το Brexit), οι οποίες ιστορικά ήταν οι κορυφαίοι αποδέκτες ΑΞΕ στην περιοχή.

Η ικανότητα της ΕΕ να προσελκύει ΑΞΕ συνδέεται επίσης με το ρυθμιστικό της πλαίσιο και τις πολιτικές που αποσκοπούν στη δημιουργία ευνοϊκού επενδυτικού κλίματος. Για παράδειγμα, η πολιτική ανταγωνισμού της ΕΕ εξασφαλίζει ίσους όρους ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις, ενώ η έμφαση που δίνει στην έρευνα και την καινοτομία προσελκύει επενδύσεις με γνώμονα την τεχνολογία. Επιπλέον, η έμφαση που δίνει η ΕΕ στη βιωσιμότητα και την πράσινη ανάπτυξη επηρεάζει όλο και περισσότερο τα πρότυπα των ΑΞΕ, καθώς οι εταιρείες επιδιώκουν να ευθυγραμμιστούν με τις παγκόσμιες τάσεις για περιβαλλοντική υπευθυνότητα.

Παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή της τοποθεσίας ΑΞΕ

Όταν επιλέγουν μια τοποθεσία για ΑΞΕ, οι πολυεθνικές εταιρείες εξετάζουν μια σειρά παραγόντων, πολλοί από τους οποίους ευθυγραμμίζονται με τους καθοριστικούς παράγοντες που συζητήθηκαν προηγουμένως. Ωστόσο, η συγκεκριμένη επιλογή της τοποθεσίας εξαρτάται συχνά από ένα συνδυασμό στρατηγικών εκτιμήσεων, όπως η εγγύτητα στις αγορές, η διαθεσιμότητα εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού και το γενικότερο επιχειρηματικό περιβάλλον.

Το εργατικό κόστος αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τις εταιρείες σε κλάδους έντασης εργασίας, όπως η μεταποίηση. Χώρες με χαμηλότερο εργατικό κόστος, όπως αυτές της Ανατολικής Ευρώπης, έχουν προσελκύσει σημαντικές ΑΞΕ σε κλάδους όπως η

αυτοκινητοβιομηχανία και τα ηλεκτρονικά. Ωστόσο, το κόστος εργασίας από μόνο του δεν είναι ο καθοριστικός παράγοντας, καθώς οι εταιρείες εξετάζουν επίσης την παραγωγικότητα και τα επίπεδα δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού.

Η πολιτική σταθερότητα και το ρυθμιστικό περιβάλλον είναι εξίσου σημαντικά. Οι χώρες με σταθερές κυβερνήσεις και προβλέψιμα νομικά συστήματα παρέχουν ένα πιο ασφαλές περιβάλλον για επενδύσεις. Αντίθετα, η πολιτική αστάθεια ή οι ξαφνικές κανονιστικές αλλαγές μπορούν να αποτρέψουν τις ΑΞΕ, καθώς εισάγουν αβεβαιότητα και κίνδυνο. Η δέσμευση της ΕΕ για πολιτική και οικονομική σταθερότητα υπήρξε βασικός παράγοντας για την ελκυστικότητά της ως προορισμού ΑΞΕ.

Παραδείγματα επιτυχημένης προσέλκυσης ΑΞΕ εντός της ΕΕ καταδεικνύουν τη σημασία αυτών των παραγόντων. Για παράδειγμα, η Ιρλανδία έχει γίνει κόμβος για τις εταιρείες τεχνολογίας, προσελκύοντας κολοσσούς όπως η Google, το Facebook και η Apple, χάρη στις ευνοϊκές φορολογικές πολιτικές της, το εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό της και τη συμμετοχή της στην ενιαία αγορά της ΕΕ. Ομοίως, η Πολωνία έχει αναδειχθεί σε βασικό προορισμό για ΑΞΕ στη μεταποίηση, λόγω του ανταγωνιστικού κόστους εργασίας, της στρατηγικής της θέσης στην Ευρώπη και των προσπαθειών βελτίωσης των υποδομών της.

Συνέπειες πολιτικής και μελλοντικές κατευθύνσεις

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας αναδεικνύουν διάφορες επιπτώσεις πολιτικής για τις χώρες που επιδιώκουν να προσελκύσουν ΑΞΕ. Πρώτα απ' όλα, οι κυβερνήσεις πρέπει να δώσουν προτεραιότητα στην ανάπτυξη υποδομών υψηλής ποιότητας, καθώς αποτελούν κρίσιμο παράγοντα ελκυστικότητας των επενδύσεων. Οι επενδύσεις στα δίκτυα μεταφορών, στον ενεργειακό εφοδιασμό και στις ψηφιακές υποδομές θα είναι απαραίτητες για τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας σε έναν ολοένα και πιο παγκοσμιοποιημένο κόσμο.

Το εμπορικό άνοιγμα και η δημιουργία ενός φιλικού προς τις επιχειρήσεις ρυθμιστικού περιβάλλοντος είναι επίσης ζωτικής σημασίας. Οι χώρες που υιοθετούν φιλελεύθερες εμπορικές πολιτικές και μειώνουν τη γραφειοκρατική γραφειοκρατία είναι πιθανότερο να προσελκύσουν ξένους επενδυτές. Επιπλέον, οι προσπάθειες για την καταπολέμηση της διαφθοράς και τη βελτίωση της διακυβέρνησης θα ενισχύσουν το συνολικό επενδυτικό κλίμα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, στο σύνολό της, πρέπει να συνεχίσει να προωθεί την οικονομική ολοκλήρωση και τη σταθερότητα για να παραμείνει ελκυστικός προορισμός για ΑΞΕ. Αυτό περιλαμβάνει την εμβάθυνση της ενιαίας αγοράς, τη στήριξη της καινοτομίας και των τομέων που βασίζονται στην τεχνολογία και την αντιμετώπιση των προκλήσεων που σχετίζονται με την ευελιξία της αγοράς εργασίας και την ανάπτυξη δεξιοτήτων. Επιπλέον, η ΕΕ θα πρέπει να συνεχίσει να ευθυγραμμίζει τις πολιτικές της με τις παγκόσμιες τάσεις, όπως η βιωσιμότητα και η ψηφιοποίηση, για να προσελκύσει επενδύσεις με προσανατολισμό προς το μέλλον.

Συμπερασματικά, οι άμεσες ξένες επενδύσεις αποτελούν ζωτικό μοχλό οικονομικής μεγέθυνσης και ανάπτυξης, ιδίως για περιοχές όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση. Με την κατανόηση των καθοριστικών παραγόντων των ΑΞΕ και των παραγόντων που επηρεάζουν τις επιλογές τοποθεσίας, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής μπορούν να αναπτύξουν στρατηγικές που ενισχύουν την ελκυστικότητα των χωρών τους ως επενδυτικών προορισμών. Η επιτυχία της ΕΕ στην προσέλκυση ΑΞΕ υπογραμμίζει τη σημασία ενός υποστηρικτικού πλαισίου πολιτικής, ισχυρών υποδομών και δέσμευσης για πολιτική και οικονομική σταθερότητα. Στο μέλλον, η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει να προσαρμόζεται στις μεταβαλλόμενες παγκόσμιες δυναμικές, διασφαλίζοντας ότι θα παραμείνει ανταγωνιστικός και ελκυστικός προορισμός για ξένες επενδύσεις και τα επόμενα χρόνια.

Βιβλιογραφία

Agustina, A., & Flath, D. (2020). Agglomeration and Location Decision of Foreign Direct Investment (FDI) in Indonesia [Aglomerasi dan Penentuan Lokasi Penanaman Modal Asing (PMA) di Indonesia]. *Jurnal Ekonomi & Kebijakan Publik*, 10(2), 87–98.

Ahmad, N. A., Ismail, N. W., & Nordin, N. (2015). The impact of infrastructure on foreign direct investment in Malaysia. *International Journal of Management Excellence,* 5(1), 584590.

Akin, M. S. (2009). How is the market size relevant as a determinant of FDI in developing countries? A research on population and the cohort size. In *International Symposium on Sustainable Development* (pp. 425-429).

Aliber, R. Z. (1971). The multinational enterprise in a multiple currency world. In *The multinational enterprise* (pp. 49-56).

Alshamlan, M. A., Fernandez, V. M., & Fernandez, M. (2021). Foreign direct investment in the United Arab Emirates: A study on the main contributors. *European Journal of Business and Management Research*, 6(1), 97–101.

Amponsah, W. A., Garcia-Fuentes, P. A., & Smalley, J. A. (2019). Remittances, market size, and foreign direct investment: A case of sub-Saharan Africa. *Journal of Economics and Finance*, 44(2), 238-257.

Amune, B. O., & Ogunjimi, J. (2019). Impact of infrastructure on foreign direct investment in Nigeria: An autoregressive distributed lag (ARDL) approach. *SSRN Electronic Journal.* https://doi.org/10.2139/ssrn.3466864

Bakar, N. A. A., Mat, S. H. C., & Harun, M. (2012). The impact of infrastructure on foreign direct investment: The case of Malaysia. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 65, 205-211.

Belloumi, M., & Alshehry, A. S. (2021). The causal relationships between corruption, investments and economic growth in GCC countries. *SAGE Open*, 11(4), 21582440211054425.

Binsaeed, F. (2009, March 23–24). Factors affecting foreign direct investment location in the petrochemicals industry, the case of Saudi Arabia. BBS doctoral symposium.

Boddewyn, J. J. (1983). Foreign direct divestment theory: Is it the reverse of FDI theory? *Review of World Economics*, 119(2), 345-355.

Boddewyn, J. J. (1985). Theories of foreign direct investment and divestment: A classificatory note. *Management International Review*, 57-65.

Buckley, P. J., & Casson, M. (1976). The future of the multinational enterprise. Macmillan.

Buckley, P. J., & Casson, M. (1976). The future of the multinational enterprise. Springer.

Buckley, P. J., & Casson, M. (2016). *The future of the multinational enterprise*. Springer.

Chan, R. Y. (2005). Does the natural-resource-based view of the firm apply in an emerging economy? A survey of foreign invested enterprises in China. *Journal of Management Studies*, 42(3), 625–672.

Chen, X., Lu, Y., & Zhu, L. (2017). Product cycle, contractibility, and global sourcing. *Journal of Development Economics*, 127, 283-296.

Coase, R. R. H. (1991). The nature of the firm (1937). *The nature of the firm: Origins, evolution, and development* (pp. 18–33). Oxford: University Presstime.

Cuyvers, L., Soeng, R., Plasmans, J., & Van Den Bulcke, D. (2011). Determinants of foreign direct investment in Cambodia. *Journal of Asian Economics,* 22(3), 222–234.

Denisia, V. (2010). Foreign direct investment theories: An overview of the main FDI theories. *European Journal of Interdisciplinary Studies,* 3.

Donghui, Z., Yasin, G., Zaman, S., & Imran, M. (2018). Trade openness and FDI inflows: A comparative study of Asian countries. E*uropean Online Journal of Natural and Social Sciences,* 7(2), 386-396.

Druska, V., Jeong, B., Kejak, M., & Vinogradov, V. (2001). Assessing the problem of human capital mismatch in the transition economies. *William Davidson Working Paper* No. 467, 1-
36.

Dunning, J. H. (1993). *Multinational enterprises and the global economy.* Addison Wesley
Dunning, J. H. (2001). The eclectic (OLI) paradigm of international production: Past, present and future. *International Journal of the Economics of Business*, 8(2), 173-190.

Dunning, J. H., & Lundan, S. M. (2008). Multinational enterprises and the global economy. Edward Elgar.

Dunning, J. H., & Pitelis, C. N. (2008). Stephen Hymer's contribution to international business scholarship: An assessment and extension. *Journal of International Business Studies*, 39(1), 167-176.

Duong, M., Holmes, M. J., & Strutt, A. (2020). The impact of free trade agreements on FDI inflows: The case of Vietnam. *Journal of the Asia Pacific Economy,* 1-23.

Economou, F., Hassapis, C., Philippas, N., & Tsionas, M. (2017). Foreign direct investment determinants in OECD and developing countries. *Review of Development Economics*, 21(3), 527-542.

EnterpPrise Greece, Invest & Trade (2020). *Ξένες Άμεσες Επενδύσεις*. Διαθέσιμο στο: https://www.enterprisegreece.gov.gr/h-ellada-shmera/giati-ellada/ksenes-ameses-ependyseis

Faeth, I. (2009). Determinants of foreign direct investment–a tale of nine theoretical models. *Journal of Economic Surveys*, 23(1), 165–196.

Franco, C. (2013). Exports and FDI motivations: Empirical evidence from US foreign subsidiaries. *International Business Review*, 22(1), 47–62.

Gupta, B., Pal, D., & Sarkar, J. (2006). Product differentiation and location choice in a circular city. *Journal of Regional Science*, 46(2), 313–331.

Hennart, J. F. (1982). A theory of multinational enterprise. University of Michigan Press.

Hennart, J. F. (2015). Commentary: Why and how can multinational enterprises be valuecreating organizations?. *Journal of World Business*, 50(4), 623–626.

Hennart, J. F. (2015). Commentary: Why and how can multinational enterprises be valuecreating organizations? *Journal of World Business*, 50(4), 623-626.

Hoenen, A. K., & Hansen, M. W. (2009). *Oligopolistic Competition and Foreign Direct Investment: (Re) Integrating the Strategic Management Perspective in the Theory of Multinational Corporations*. Department of Intercultural Communication and Management, Copenhagen Business School.

Hong, T. Y., & Ali, D. H. A. (2020). The impact of inflation towards foreign direct investment in Malaysia and Iran. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10(6), 210–216.

Hoti, A. (2005). *Assessing the problem of human capital mismatch in the transition economies: The case of Kosova. Prishtina*: Institute for Development Research - RIINVEST.

Hymer, S. H. (1976). *The international operation of national firms: A study of foreign direct investment.* Massachusetts Institute of Technology Press.

Jaiblai, P., & Shenai, V. (2019). The determinants of FDI in sub-Saharan economies: A study of data from 1990–2017. *International Journal of Financial Studies*, 7(3), 1-31.

Kang, Y., & Jiang, F. (2012). FDI location choice of Chinese multinationals in East and Southeast Asia: Traditional economic factors and institutional perspective. *Journal of World Business*, 47(1), 45–53.

Kang, Y., & Jiang, F. (2012). FDI location choice of Chinese multinationals in East and Southeast Asia: Traditional economic factors and institutional perspective. *Journal of World Business*, 47(1), 45-53.

Kindleberger, C. P. (1969). American business abroad. *The International Executive*, 11(2), 11-12.

Knickerbocker, F. T. (1973). Oligopolistic reaction and multinational enterprise. *The International Executive*, 15(2), 7–9.

Lipsey, R. E. (2004). Home-and host-country effects of foreign direct investment. In *Challenges to globalization: Analyzing the economics* (pp. 333-382). University of Chicago Press.

Mahbub, T., & Jongwanich, J. (2019). Determinants of foreign direct investment (FDI) in the power sector: A case study of Bangladesh. *Energy Strategy Reviews*, 24, 178–192.

Makoni, L. P. (2018). FDI and trade openness: The case of emerging African economies. *Journal of Accounting and Management*, 8(2), 141-152.

Mason, R. L., & Vracheva, V. (2017). The impact of inflation targeting on attracting foreign direct investment. *Journal of Applied Business and Economics*, 19(4), 79-94.

Moosa, I. (2002). *Foreign direct investment: Theory, evidence and practice*. Springer.

Mundell, R. A. (1957). International trade and factor mobility. *The American Economic Review*, 47(3), 321-335.

Mustafa, A. M. M. (2019). The relationship between foreign direct investment and inflation: Econometric analysis and forecasts in the case of Sri Lanka. *Journal of Politics and Law*, 12(1), 44.

Nachum, L., & Wymbs, C. (2002). Firm-specific attributes and MNE location choices: Financial and professional service FDI to New York and London. *ESRC Centre for Business Research, University* of Cambridge.

Nasir, A. (2016). Market size, exchange rate and trade as a determinant of FDI the case of Malaysia. *American Journal of Business and Society*, 1(4), 227-232.

Nayak, D., & Choudhury, R. N. (2014). A selective review of foreign direct investment theories. *ARTNeT Working Paper Series*, 143.

Ngangue, N. (2016). Infrastructure factors of foreign direct investment attraction in developing countries. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 4(12), 98-112.

Ngo, M. N., Cao, H. H., Nguyen, L. N., & Nguyen, T. N. (2020). Determinants of foreign direct investment: Evidence from Vietnam. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(6), 173-183.

Nourzad, F., Greenwold, D. N., & Yang, R. (2014). The interaction between FDI and infrastructure capital in the development process. *International Advances in Economic Research*, 20(2), 203-212.

Omankhanlen, A. E. (2011). *The effect of exchange rate and inflation on foreign direct investment and its relationship with economic growth in Nigeria*. Retrieved from http://eprints.covenantuniversity.edu.ng/1896/

Omodero, C. O. (2019). Effect of corruption on foreign direct investment inflows in Nigeria. Studia Universitatis Vasile Goldiş, Arad - Seria Ştiinţe Economice, 29(2), 54-66.

Peltoniemi, M. (2011). Reviewing industry life-cycle theory: Avenues for future research. *International Journal of Management Reviews*, 13(4), 349-375.

Polyxeni, K., & Theodore, M. (2019). An empirical investigation of FDI inflows in developing economies: Terrorism as a determinant factor. *The Journal of Economic Asymmetries*, 20.

Popovici, O. C., & Călin, A. C. (2014). FDI theories: A location-based approach. Romanian *Economic Journal*, *17*(53), 3-24.

Protsenko, A. (2004). Vertical and horizontal foreign direct investments in transition countries [Doctoral dissertation, lmu]. https://edoc.ub.unimuenchen.de/2105/1/Protsenko_Alexander.pdf

Qureshi, F., Qureshi, S., Vo, X. V., & Junejo, I. (2021). Revisiting the nexus among foreign direct investment, corruption and growth in developing and developed markets. *Borsa Istanbul Review*, *21*(1), 80-91.

Raghdsifa, A., Aimon, W. H. H., & Triani, M. (2019). Kausalitas infrastruktur transportasi, foreign direct investment (FDI) dan pertumbuhan ekonomi di Indonesia. *Jurnal Ecogen*, *1*(3), 659-672.

Rashid, I. M. A., Jieh, Y. S., Samah, I. H. A., & Basri, H. H. (2017). Impact of inflation and exchange rate towards foreign direct investment (FDI) in construction sector in Malaysia: An empirical study on the cross-sectional data by using EViews, 1992-2012. *Jurnal Intelek*, *12*(1).

Rehman, C. A., Ilyas, M., Alam, M. H., & Akram, M. (2011). The impact of infrastructure on foreign direct investment: The case of Pakistan. *International Journal of Business and Management*, *6*(5), 268-276.

Robock, S. H. (1983). Simmonds, K. International business and multinational enterprises. *London: Irwin-Dorsey*.

Rugman, A. M., Verbeke, A., & Nguyen, Q. T. (2011). Fifty years of international business theory and beyond. *Management International Review*, *51*(6), 755-786.

Sasana, H., & Fathoni, S. (2019). Determinant of foreign direct investment inflows in ASEAN countries. *JEJAK: Jurnal Ekonomi dan Kebijakan*, *12*(2), 253-266.

Smith, A. (1937). *The wealth of nations* [1776]. na.

Spagat, M. (2006). Human capital and the future of transition economies. *Journal of Comparative Economics*, 44-56.

Ta, V. L., Do, A. D., Phan, T. U., Nguyen, Q. H., Nguyen, T. T. H., Le, T. D., & Nguyen, T. P. (2021). Factors affecting FDI intentions of investors: Empirical evidence from provinciallevel data in Vietnam. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(4), 125– 134.

Tahmad, A. M. I., & Adow, A. H. (2018). The impact of trade openness on foreign direct investment in Sudan by sector in the 1990-2017 period: An empirical analysis. *Economic Annals-XXI*, *172*, 14-22.

Talpos, I., & Enache, C. (2010). Searching for human capital determinants of foreign direct investment inflows in the EU new member states. *Annales Universitatis Series Oeconomica*, 483-494.

Tintin, C. (2013). The determinants of foreign direct investment inflows in the Central and Eastern European Countries: The importance of institutions. *Communist and PostCommunist Studies*, 46(2), 287–298.

Tsen, W. H. (2005). The determinants of foreign direct investment in the manufacturing industry of Malaysia. *Journal of Economic Cooperation among Islamic Countries*, 26(2), 91–110.

Tyler, T. Y., & Zhang, M. M. (2007). Multivariate analysis of foreign direct investment in China. *Journal of Applied Business Research*, 23(2).

Valli, M., & Masih, M. (2014). Is there any causality between inflation and FDI in an 'inflation targeting' regime? Evidence from South Africa. *Economic Modelling*.

Vernon, R. (1966). International investment and international trade in the product cycle. *The Quarterly Journal of Economics*, *80*(2), 190-207.

Vernon, R. (1992). International investment and international trade in the product cycle. In *International economic policies and their theoretical foundations* (pp. 415–435). Academic Press.

Wadhwa, K. (2011). Foreign direct investment into developing Asian countries: The role of market seeking, resource seeking and efficiency seeking factors. *International Journal of Business and Management*, *6*(11), 219.

Wadhwa, K., & Reddy, S. S. (2011). Foreign direct investment into developing Asian countries: the role of market seeking, resource seeking and efficiency seeking factors. *International Journal of Business and Management*, 6(11), 219.

Wekesa, C. T., Wawire, N. H., & Kosimbei, G. (2016). Effects of infrastructure development on foreign direct investment in Kenya. *Journal of Infrastructure Development, 8*(2), 93-110.

Zangina, S., & Hassan, S. (2020). Corruption and FDI inflow to Nigeria: A nonlinear ARDL approach. *Journal of Financial Crime*.

Zhang, K. H. (2002). Why does China receive so much foreign direct investment? China & World Economy, 3, 49–57.

Γιαννίτσης, Τ. (1983). *Ελληνική Βιομηχανία: ανάπτυξη και κρίση*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Κοτταρίδη, Κ. (2014). *Άμεσες Ξένες Επενδύσεις και Ελλάδα. Αθήνα*: Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)-Παρατηρητήριο για την Κρίση.

Κυρκιλής, Δ. (2002). *Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.* Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Μητσός, Μ. & Λιναρδάτου, Ο. (2019). *Ξένες Επενδύσεις, Παιδεία και Εξωστρέφεια: Πως Σώθηκε η Ιρλανδία.* Αθήνα: διαΝΕΟσις- Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης.